

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Νοέμβρης - Δεκέμβρης 2023 / Νο 161 / Τιμή: 4€

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Νίκη στην Παλαιστίνη

Ήττα Μπάιντεν - Μητσοτάκη - Νετανιάχου



- Πολυτεχνείο, Μια φωτιά που δεν μπορούν να σβήσουν
- Κρίση ΣΥΡΙΖΑ - Πού είναι η λύση;
- Εργατική εναλλακτική στον καταστροφικό καπιταλισμό
- Κύπρος, No pasaran • Η νέα απογείωση εξοπλισμών
- Γιατί η Αφρική συγκλονίζεται από πραξικοπήματα;

Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2023

2

**Νίκη στην Παλιστίνη -
Ήττα Μπάιντεν-Μητσοτάκη-Νετανιάχου**

Πάνος Γκαργκάνας

9

Κρίση ΣΥΡΙΖΑ - Πού είναι η λύση;

Μαρία Στύλλου

15

**Πολυτεχνείο-50 χρόνια μετά την εξέγερση
Μια φωτιά που δεν μπορούν να σβήσουν**

Γιώργος Πίττας

21

Κύπρος - No pasaran

Αργυρή Ερωτοκρίτου

25

**Μετά τη Θεσσαλία
Πάλι για εργατική εναλλακτική
στον καταστροφικό καπιταλισμό**

Γιώργος Ράγκος

31

**Καπιταλισμός, πανδημίες
και δημόσια Υγεία**

Baba Aye

36

**Γιατί η Αφρική συγκλονίζεται
από πραξικοπήματα;**

Νίκος Λούντος

42

Η νέα απογείωση των εξοπλισμών

Σωτήρης Κοντογιάννης

47

Βιβλιοκριτική

Κώστας Τορπουζίδης

**Ομοφυλοφιλία, σεξουαλικότητα
και η πάλη για την απελευθέρωση**

Αφροδίτη Φράγκου

Ο **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**

Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, **Υπεύθυνη σύνταξης:** Μαρία Στύλλου

Συντακτική Επιτροπή: Δημήτρης Δασκαλάκης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Λέανδρος Μπόλαρης, Λίλιαν Μπουρίτη, Γιώργος Ράγκος
Εξώφυλλο, Σελιδοποίηση: Γιάννης Κούβαρης, Παντελής Γαβριηλίδης

Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14,

Τηλ. 210 5247584, Περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω", Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, **ISSN:** 2241-7176

Για επικοινωνία: sosialismosapotakato@gmail.com - www.socialismfrombelow.gr

Νίκη στην Παλαιστίνη

Ήττα Μπρίντεν-Μητσοτάκη-Νετανιάχου

Συλλαλητήριο στην ισραηλινή πρεσβεία, 13 Οκτώβρη



Ο βρόμικος πόλεμος του Ισραήλ για να ξεριζώσει τους Παλαιστίνιους ακόμη και από τα τελευταία εδάφη της Γάζας και της Δυτικής Όχθης συγκλονίζει τη Μέση Ανατολή και όχι μόνο. Αυτό που πλέον όλο και περισσότεροι ονομάζουν «νέα εποχή των καταστροφών» παίρνει τεράστιες διαστάσεις. Δίπλα στην πανδημία, στην κλιματική καταστροφή, στον στασιμοληθωρισμό και στον πόλεμο στην Ουκρανία έρχεται να προστεθεί ένας πόλεμος που βάζει φωτιά στη μεγαλύτερη πηγή πετρελαίων του πλανήτη και απειλεί να κάνει την κρίση του 1973 να μοιάζει με μικρό επεισόδιο.

Ταυτόχρονα, όμως, το διεθνές κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη έρχεται να θυμίσει ότι υπάρχει εναλλακτική προ-

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας είναι συνένοχη στα εγκλήματα του Ισραήλ. Στηρίζουμε την Παλαιστινιακή Αντίσταση μέχρι τη νίκη, γράφει ο Πάνος Γκαργκάνας.

οπτική. Δίπλα στην ηρωική Παλαιστινιακή αντίσταση, οι διαδηλώσεις από τη Βαγδάτη μέχρι το Κάιρο θυμίζουν τις μέρες της πλατείας Ταχρίρ που γκρέμισαν την προηγούμενη δικτατορία στην Αίγυπτο, τα συλλαλητήρια στη Δύση θυμίζουν το τεράστιο αντιπολεμικό κίνημα του 2003. Για την Ελλάδα, όπου τιμούμε τα πενήντα χρόνια από την εξέγερση του Πολυτεχνείου, κάθε βήμα του κινήματος στο πλευρό των Παλαιστίνιων ενισχύει τη δυναμική για την ανατροπή της εγκληματικής κυβέρνησης του Μητσοτάκη.

Πρόκειται για σκληρή μάχη, καθώς η κυβέρνηση και όλη η άρχουσα τάξη στο

πλευρό της σφίχταγκαλιάζουν τον άξονα με το Ισραήλ και την εμπλοκή στο αμερικανο-νατοϊκό στρατόπεδο. Είναι, όμως, μάχη ξεκινήσιμη. Όσο κι αν τα ΜΜΕ ζωγραφίζουν τον Μητσοτάκη σαν «κυρίαρχο του παιχνιδιού», ακόμα και οι τοπικές εκλογές του Οκτώβρη έδειξαν ότι η δυναμική της ανατροπής είναι εδώ. Στο χέρι μας είναι να την οργανώσουμε αποτελεσματικά.

«Δικαίωμα του Ισραήλ στην αυτοάμυνα»;

Η εκστρατεία των από πάνω για τη στήριξη του Ισραήλ είναι λυσσαλέα. Σε

διεθνή κλίμακα. Διώξεις και συκοφαντίες για όποιον συμπαραστέκεται στους Παλαιστίνιους ότι είναι «τρομοκράτης». Είναι μια εκστρατεία που ήταν ξεκινήμενη από καιρό. Στη Βρετανία, παραδείγματος χάρη, η ηγεσία του Εργατικού Κόμματος είχε διαγράψει τον πρώην ηγέτη του, τον Τζέρεμι Κόρμπιν, με την κατηγορία του «αντισημιτισμού» επειδή συμπαραστεκόταν στην Παλαιστίνη. Τώρα, ακόμα και το BBC κατηγορείται ότι δεν χρησιμοποιεί τον όρο «τρομοκράτες» για τους Παλαιστίνιους. Στη Γαλλία, ο κορυφαίος ποδοσφαιριστής Καρίμ Μπενζεμά αντιμετωπίζει απειλές ότι πρέπει να του αφαιρεθεί η γαλλική υπηκοότητα επειδή συμπαραστέκεται στην Παλαιστίνη. Παντού απαγορεύσεις και απειλές.

Εδώ, η κυβέρνηση ξεκίνησε φωτίζοντας το κτίριο της Βουλής με τη σημαία του Ισραήλ και συνέχισε με τις αγκαλιές Μητσοτάκη-Νετανιάχου στην Ιερουσαλήμ: «διάλογος του Πρωθυπουργού με τον κ. Netanyahu κατά την έναρξη της συνάντησής τους:

Benjamin Netanyahu: *Κύριε Πρωθυπουργέ, καλέ μου φίλε Κυριάκο, χαίρομαι πολύ που σε βλέπω εδώ. Είναι μια μάχη του πολιτισμού ενάντια στη βαρβαρότητα. Είμαστε στη μεριά του πολιτισμού και πρέπει να ενωθούμε όλοι μαζί απέναντι στη Χαμάς, που είναι το Ισλαμικό Κράτος (ISIS).*

Κυριάκος Μητσοτάκης: *Σας ευχαριστώ πολύ, κ. Πρωθυπουργέ, αγαπητέ Bibi. Έρχομαι εδώ όχι μόνο ως σύμμαχος, αλλά ως αληθινός φίλος. Μπορείτε να υπολογίζετε στην υποστήριξή μας, τη βοήθειά μας».¹*

Όσο, όμως, και να επιμένουν, οι σφαγές του Ισραήλ δεν καλύπτονται από κανένα «δικαίωμα στην αυτοάμυνα». Γιατί δεν υπάρχει καμιά συμμετρία ανάμεσα στο εποικιστικό κράτος του Ισραήλ και την Παλαιστινιακή αντίσταση.

Αυτό φαίνεται κατ' αρχή από τις ίδιες τις σημερινές συγκρούσεις. Στις 7 Οκτώβρη το Ισραήλ βρέθηκε μπροστά σε μια ταπεινωτική ήττα όταν οι Παλαιστίνιοι

στη Γάζα έσπασαν τον φράχτη που τους κρατούσε πολιορκημένους. Ήταν μια απλή και επιτυχημένη στρατιωτική επιχείρηση:

«Βιντεοσκοπημένο υλικό της Χαμάς φέρεται να δείχνει μη επανδρωμένα αεροσκάφη της να ρίχνουν εκρηκτικούς μηχανισμούς, «τυφλώνοντας» τους ισραηλινούς πύργους ελέγχου κατά μήκος του συνοριακού φράχτη με τη Γάζα. Οι πύργοι αυτοί είναι εξοπλισμένοι με κάμερες τελευταίας τεχνολογίας. Μέχρι πρότινος οι εγκαταστάσεις θεωρούνταν απόρρητες από τους Ισραηλινούς. (...) η παλαιστινιακή οργάνωση χρησιμοποίησε μετασκευασμένα εμπορικά quadcopter κινεζικής προέλευσης που μπορεί να προμηθευτεί οποιοσδήποτε».²

Απέναντι σε αυτή την «έξοδο» των πολιορκημένων, το Ισραήλ βομβαρδίζει ανηλεώς όλη τη Γάζα, χτυπάει νοσοκομεία, κατεδαφίζει πολυκατοικίες, ακόμα και εκκλησίες. Την επίθεση στην Ελληνορθόδοξη εκκλησία του Αγίου Πορφυρίου στην Γάζα αναγκάστηκε να καταγγείλει και το Πατριαρχείο:

«Το Ορθόδοξο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων εκφράζει τήν σθεναρωτέραν καταδίκην αυτού διά τήν Ισραηλινήν αεροπορικήν επιδρομήν, η οποία έπληξε τόν εκκλησιαστικόν χώρον αυτού εις τήν πόλιν της Γάζης. Η στόχευσις των Εκκλησιών καί των ιδρυμάτων αυτών, συμπεριλαμβανομένων των καταφυγίων, τά οποία παρέχουν προστασίαν εις τούς αμάχους πολίτας, ιδιαιτέρως εις γυναικόπαιδα, οι οποίοι απώλεσαν τάς οικίας αυτών, λόγω των Ισραηλινών αεροπορικών επιδρομών εις κατοικημένας περιοχάς κατά τάς τελευταίας δέκα τρείς ημέρας, συνιστά έγκλημα πολέμου, τό οποίον δέν είναι δυνατόν να αγνοηθεί».³

Προφανώς, τέτοια εγκλήματα δεν αποτελούν «αυτοάμυνα». Πολύ περισσότερο δεν αποτελούν αυτοάμυνα οι στρατιωτικές επιχειρήσεις για εκκαθάριση της λωρίδας της Γάζας από τον πληθυσμό της. Αντίθετα, αποτελούν απόπειρα για συνέχεια και κλιμάκωση της

εποικιστικής πολιτικής που είναι ιδρυτικό γνώρισμα του κράτους του Ισραήλ.

Το 1918, μετά τη Διακήρυξη Μπάλφουρ που άναψε το φως από τη Βρετανία για τον εποικισμό της Παλαιστίνης από τους Σιωνιστές, υπήρχαν εκεί 500 000 Παλαιστίνιοι και 50 000 Εβραίοι. Το 1939 οι αριθμοί είχαν αλλάξει, αλλά ο Παλαιστινιακός πληθυσμός εξακολουθούσε να είναι μεγαλύτερος: Ένα εκατομμύριο Παλαιστίνιοι και 443 000 Εβραίοι.⁴ Είχε μεσολαβήσει η καταστολή της μεγάλης Παλαιστινιακής απεργίας του 1936 από τις βρετανικές αποικιοκρατικές δυνάμεις με τη βοήθεια παραστρατιωτικών σιωνιστικών ομάδων με την επωνυμία «Ειδικές Νυχτερινές Ομάδες». Σε εκείνες τις ομάδες βρίσκονται οι ρίζες των συμμοριών που το 1948 πραγματοποίησαν τη Νάκμπα, τη βίαιη εκδίωξη των Παλαιστίνιων από τη γη τους για να ιδρυθεί το κράτος του Ισραήλ.

Η ίδρυση του Ισραήλ δεν αποτελούσε άσκηση κάποιου δικαιώματος για αυτοδιάθεση των Εβραίων. Όχι μόνο γιατί στηρίχτηκε στην εκδίωξη της πλειοψηφίας του πληθυσμού στην Παλαιστίνη από μια μειοψηφία, αλλά και γιατί το σιωνιστικό κίνημα δεν εκπροσωπούσε την πλειοψηφία των Εβραίων. Ανάμεσα στο 1880 και το 1929, σχεδόν δυο εκατομμύρια Εβραίοι μετανάστευσαν από την Ευρώπη στις ΗΠΑ. Μόνο το 8,5% των Εβραίων που δραπέτευαν από τη φτώχεια και το ρατσισμό της Ευρώπης επέλεξαν να πάνε στην Παλαιστίνη.⁵

Ο χαρακτήρας του νέου τότε κράτους ως εποικιστικό δημιούργημα με τις πλάτες των ιμπεριαλιστών επιβεβαιώθηκε ξανά και ξανά τις επόμενες δεκαετίες από τον ρόλο του Ισραήλ στους πολέμους της Μέσης Ανατολής και το 1956 και το 1967 και το 1973, μέχρι σήμερα. Πρώτα στο πλευρό των βρετανών, ύστερα των ΗΠΑ, με μια πολεμική μηχανή που επιδοτείται με τη μεγαλύτερη στρατιωτική βοήθεια που παρέχει ο αμερικανικός προϋπολογισμός. Οι ΗΠΑ έχουν δώσει στο Ισραήλ πάνω από 260 δις δολάρια από το 1948 και άλλα 10 δις για τα

αντιπυραυλικά συστήματα όπως ο Σιδερένιος Θόλος.⁶

«Καταπολέμηση της τρομοκρατίας»;

Άρρηκτα δεμένη με τον ισχυρισμό ότι το Ισραήλ κάνει πόλεμο αυτοάμυνας είναι η προπαγάνδα που ζωγραφίζει τους Παλαιστίνιους ως «τρομοκράτες». Πρόκειται για την πιο παλιά μέθοδο που χρησιμοποιούν τα ιμπεριαλιστικά κράτη για να απομονώνουν τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα στις αποικίες και πρώην αποικίες τους.

Κλασικό ιστορικό παράδειγμα είναι η αντιμετώπιση της Γαλλίας απέναντι στο κίνημα για την απελευθέρωση της Αλγερίας. Πριν από σχεδόν εβδομήντα χρόνια, ο γαλλικός στρατός ξεκινούσε μια εκστρατεία ενάντια στο «φανατισμό και τη βία». Το Μέτωπο Εθνικής Απελευθέρωσης της Αλγερίας (FLN) είχε ξεκινήσει τον ένοπλο αγώνα για την ανεξαρτησία της χώρας με εκρήξεις βομβών, αποτυχημένες επιθέσεις σε αστυνομικά τμήματα ακόμα και σε ΚΤΕΛ που μετέφερε ντόπιους προεστούς και γάλλους εκπαιδευτικούς.

Ένα εκατομμύριο Αλγερινοί και Αλγερινές έχασαν τη ζωή τους από τις σφαίρες, τις βόμβες και κάθε λογής στερήσεις μέχρι να κατακτήσουν την απελευθέρωση από τη γαλλική αποικιοκρατία.

Το 2001 ένας απόστρατος στρατηγός φορτωμένος με τιμές και παράσημα, ο Πολ Οσορές παραδέχτηκε δημόσια ότι είχε οργανώσει κέντρα βασανιστηρίων στο Αλγέρι. Τα βασανιστήρια και οι εκτελέσεις, είπε, «ήταν μικρό τμήμα μπροστά στην ανάγκη καταπολέμησης της τρομοκρατίας».⁷

«Τρομοκράτες» αποκαλούσαν και τους Παλαιστίνιους αγωνιστές πολύ πριν από την επίθεση της Χαμάς στις 7 Οκτώβρη 2023. Το 1972, όταν έγινε η επίθεση στην ισραηλινή αποστολή στους Ολυμπιακούς αγώνες του Μονάχου, κάθε Παλαιστίνιος βρέθηκε στο στόχαστρο της «αντιτρομοκρατικής» υστερίας. Χρειάστηκαν πολλοί αγώνες για να

φτάσουμε στο σημείο όπου ο Ανδρέας Παπανδρέου ως πρωθυπουργός υποδέχονταν τον Γιασέρ Αραφάτ στην Αθήνα. Και ακόμη περισσότεροι για να φτάσει ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός να προωθεί έναν συμβιβασμό, με τον Κλίντον να υποδέχεται το 1993 τον Αραφάτ και τον Ράμπιν στο Λευκό Οίκο. Είχε προηγηθεί η Συμφωνία του Καμπ Ντέιβιντ με τον Κάρτερ να υπογράφει μαζί με τον Σαντάτ της Αιγύπτου και τον Μπέγκιν του Ισραήλ το 1978. Τότε ο Αραφάτ είχε επικρίνει το συμβιβασμό, αλλά στη συνέχεια μπήκε στον ίδιο δρόμο.

Όμως, ο συμβιβασμός και οι ελπίδες για μια λύση «Δυο κρατών» αποδείχθηκαν μάταιες. Οι θηριωδίες του ισραηλινού κράτους και η καταπάτηση Παλαιστινιακών εδαφών με νέους εποικισμούς δεν σταμάτησαν και οδήγησαν την Παλαιστινιακή αντίσταση σε νέες εξεγέρσεις με την πρώτη Ιντιφάντα το 1987 και τη δεύτερη το 2000. Έτσι φτάσαμε να βαφτίζουν οι ιμπεριαλιστές και το Ισραήλ τους Παλαιστίνιους που αντιστέκονται ξανά, «τρομοκράτες».

«Λύση» δυο κρατών;

Η πολιτική της διχοτόμησης, δηλαδή των «λύσεων» με διαχωρισμό σε δυο κράτη, είναι μια πολύ παλιά κληρονομιά του ιμπεριαλισμού. Τα παραδείγματα είναι πολλά, ιδιαίτερα από την ιστορία της βρετανικής αποικιοκρατίας.

Η Βρετανία διχοτόμησε την Ιρλανδία το 1921 με βάση τη «θεωρία» ότι Καθολικοί και Προτεστάντες δεν μπορούν να συμβιώσουν ειρηνικά σε μια ελεύθερη Ιρλανδία. Έναν αιώνα αργότερα, το αίτημα για Ενιαία Ιρλανδία εξακολουθεί να βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη του εργατικού κινήματος και της Αριστεράς και ενώ έχουν μεσολαβήσει σφαγές όπως η Ματωμένη Κυριακή στο Ντέρι το 1972.

Η Βρετανία αντιμετώπισε την αποχώρησή της από την Ινδία το 1947 επίσης με διχοτόμηση και τη δημιουργία χωριστού κράτους για τους Μουσουλμάνους στο Πακιστάν (που τότε περιλάμβανε και το σημερινό Μπαγκλαντές ως ανα-

τολικό Πακιστάν). Έχουν μεσολαβήσει πόλεμοι Ινδίας-Πακιστάν το 1965, ξανά το 1971 και το 1999, ενώ τα πογκρόμ σε βάρος Μουσουλμάνων μέσα στην Ινδία έχουν πάρει νέες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια με το καθεστώς Μόντι. Η διχοτόμηση διαιωνίζει τη μιση αντί να τα «λύνει».

Η δημιουργία δυο κρατών στην Παλαιστίνη αποτελούσε τμήμα της αρχικής απόφασης του ΟΗΕ για την αναγνώριση του Ισραήλ. Αυτό δεν εμπόδιζε την επεκτατική εποικιστική πολιτική του Ισραήλ σε βάρος των Παλαιστίνιων ούτε την δημιουργία θεσμών τύπου Απαρτχάιντ σε βάρος των αραβικών πληθυσμών μέσα στο Ισραήλ. Χρειάστηκε να περάσουν δεκαετίες και να μεσολαβήσουν ηρωικοί αγώνες της παλαιστινιακής αντίστασης για να «θυμηθούν» τη λύση των δυο κρατών οι ίδιες δυνάμεις που έπαιξαν αυτό το χαρτί ως άλλοθι για να στηρίξουν το Ισραήλ.

Το ζητούμενο, όμως, δεν είναι να γυρίσουμε πίσω σε συμβιβασμούς που αποδείχθηκαν αναποτελεσματικοί στο παρελθόν, αλλά να προχωρήσουμε μπροστά στη λύση μιας πραγματικά ελεύθερης Παλαιστίνης. Όπως τονίζει η Διακήρυξη της Διεθνιστικής Σοσιαλιστικής Τάσης στην οποία ανήκει το ΣΕΚ:

«Δεν μπορεί να υπάρξει λύση στο Παλαιστινιακό ζήτημα όσο υπάρχει το Κράτος του Ισραήλ. Το Σιωνιστικό εποικιστικό αποικιακό κράτος βασίζεται στην εκδίωξη και καταπίεση των Παλαιστίνιων. Δεν μπορεί να συνυπάρξει ειρηνικά μαζί τους, αντίθετα είτε οδηγείται σε διαιώνιση του πολέμου εναντίον τους, είτε επιδιώκει, όπως απαιτεί η ακροδεξιά του, την εξαφάνιση ή εκδίωξή τους. Η 7 του Οκτώβρη έδειξε ότι αυτό το κράτος δεν μπορεί να εγγυηθεί ούτε την ασφάλεια των Εβραίων πολιτών του, αυτό που ήταν ο ιστορικός στόχος του Σιωνισμού. Στηρίζουμε το αρχικό όραμα του Παλαιστινιακού εθνικού κινήματος για ένα κοσμικό δημοκρατικό κράτος στο έδαφος του Ισραήλ και των Κατεχόμενων Περιοχών, όπου Άραβες και Εβραίοι, Μουσουλμά-



Φωτό αριστερά, Ο Μητσοτάκης στο Ισραήλ. Φωτό δεξιά, Συλλαλητήριο για την Παλαιστίνη, 13 Οκτώβρη.

νοι και Χριστιανοί μπορούν να συνυπάρχουν ειρηνικά με ίσα δικαιώματα».⁸

Οι σκοπιμότητες του Μητσοτάκη

Σήμερα, το χαρτί της «λύσης» των δυο κρατών προσπαθεί να το χρησιμοποιήσει ο Μητσοτάκης ως φύλλο συκής για το βρόμικο ρόλο που παίζει. Έχει εμπλακεί ενεργά στο πλευρό των ΗΠΑ και του Ισραήλ και διπλωματικά και στρατιωτικά. Αγκαλιάζει τον Νετανιάχου και υποστηρίζει το «δικαίωμα του Ισραήλ στην αυτοάμυνα» δίνοντας έμπρακτη συμμετοχή στην στρατιωτική παρέμβαση των ΗΠΑ με τη βάση της Σούδας, τη φρεγάτα «Ψαρά» και τις διευκολύνσεις για τα αμερικανικά αεροπλάνα στην Ελευσίνα. Αρνήθηκε ακόμη και να ψηφίσει στον ΟΗΕ την απόφαση που ζητάει ανθρωπιστική εκχειρία στη Γάζα.

Κι όμως, είχε το θράσος να πάει στο Κάιρο και να παριστάνει τον υποστηρικτή «πολιτικής λύσης»:

«Στην παρέμβασή του στις εργασίες της Συνόδου του Καΐρου, ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης ευχαρίστησε αρχικά τον Αιγύπτιο πρόεδρο αλ-Σίσι. (...) Το μέλλον που θέλουμε για αυτή την περιοχή, το μέλλον μιας βιώσιμης ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω μιας ειρηνευτικής διαδικασίας επί της βάσης των δύο κρατών. Κι ένα πράγμα πρέπει να είναι ξεκάθαρο σε όλους μας πως καμία στρα-

τιωτική παρέμβαση δεν μπορεί να αντικαταστήσει μια βιώσιμη πολιτική λύση».⁹

Η αιτία για αυτή τη γλοιώδη υποκρισία βρίσκεται στο ρόλο που παίζει η Αίγυπτος για τις διεκδικήσεις του ελληνικού καπιταλισμού στην Ανατολική Μεσόγειο. Για να φτάσει η ελληνική ΑΟΖ να ακουμπάει με την αιγυπτιακή και την κυπριακή, η οποία με τη σειρά της συνορεύει με την ισραηλινή, περιορίζοντας όλες μαζί τις τουρκικές διεκδικήσεις για ΑΟΖ στην ανατολική Μεσόγειο, αυτή η εκστρατεία του ελληνικού καπιταλισμού έχει ανάγκη και τη στρατιωτική συνεργασία του Ισραήλ και τη διπλωματική συνεργασία της Αιγύπτου.

Ο Ερντογάν προσπαθεί να εμφανίζεται αυτή τη στιγμή ξανά ως ηγέτης του μουσουλμανικού κόσμου και αυτό δυσκολεύει τις σχέσεις του και με το Ισραήλ και με τον Σίσι και με τις ΗΠΑ. Αυτή τη συγκυρία προσπαθεί να εκμεταλλευτεί η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας με την στήριξη που δίνει στο Ισραήλ και τις ΗΠΑ, αλλά και με τις προσπάθειες να διατηρήσει τη συνεργασία με την Αίγυπτο. Ένα βρόμικο παιχνίδι στις πλάτες των Παλαιστίνιων αλλά και της εργατικής τάξης εδώ και παντού.

Ζούμε σε περίοδο όπου οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής εξαιτίας της χρήσης ορυκτών καυσίμων έχουν γίνει βάνουσα ορατές σε όλη τη χώρα από το Δαδιά και τη Ρόδο μέχρι τη Θεσσα-

λία. Αλλά η εμπλοκή στον πόλεμο στη Μέση Ανατολή γίνεται για να εξασφαλιστεί μεγαλύτερο μερίδιο στις ΑΟΖ και στον έλεγχο των ορυκτών καυσίμων, του φυσικού αερίου και του πετρελαίου της περιοχής. Βιώνουμε την απειλή της μεγαλύτερης πολεμικής ανάφλεξης από μια κυβέρνηση που ευθύνεται ήδη για τις μεγαλύτερες καταστροφές. Αλλά οι αντιφάσεις του συστήματος και των διαχειριστών του δεν σταματούν εδώ.

Οι ΗΠΑ προβάλλουν την ανάπτυξη των δικών τους στρατιωτικών δυνάμεων στην περιοχή ως εγγύηση ότι η σύγκρουση δεν θα πάρει μεγαλύτερες διαστάσεις. Σύμφωνα με τους Financial Times: «Οι ΗΠΑ εκτιμούν ότι η κίνηση τους για την αποστολή μεγαλύτερων δυνάμεων στην περιοχή, ανάμεσά τους δυο αεροπλανοφόρων με τις συνοδείες τους, έχει βοηθήσει ώστε το Ιράν να μην εμπλακεί».¹⁰

Στην πραγματικότητα, όμως, η αναβάθμιση της αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας στη Μέση Ανατολή, μετά από πολλά χρόνια όπου οι ΗΠΑ είχαν κάνει «στροφή στον Ειρηνικό», πολλαπλασιάζει τις πιθανότητες για γενικευμένη πολεμική σύγκρουση. Η αμερικανική διπλωματία προωθούσε τις λεγόμενες «Συμφωνίες του Αβραάμ» για προσέγγιση των αραβικών καθεστώτων με το Ισραήλ. Αυτές τώρα παγώνουν και ο Μπάιντεν προσπαθεί να καλύψει το κενό με

την αναβάθμιση της στρατιωτικής παρουσίας των ΗΠΑ. Το αποτέλεσμα είναι εξάπλωση των συγκρούσεων. Δίπλα στις επιθέσεις του Ισραήλ στη Γάζα, στο Λίβανο και στη Συρία, ξεκίνησαν αμερικανικές επιθέσεις μέσα στην ανατολική Συρία, ενώ αμερικανικά πλοία αναπτύσσονται και στην Ερυθρά θάλασσα ως «άμυνα» από τους αντάρτες της Υεμένης!

Η προοπτική ότι ο πόλεμος θα πάρει διαστάσεις γενικευμένης σύγκρουσης με επιπτώσεις στην τιμή του πετρελαίου είναι ανοιχτή. Το 1973 το αραβικό μποϊκοτάζ στο πετρέλαιο είχε τη δική του συμβολή στην παγκόσμια στασιμωπληθωριστική κρίση εκείνης της εποχής. Σήμερα ο παγκόσμιος καπιταλισμός είναι πιο ευάλωτος αν προκύψει τέτοιο σενάριο. Όπως έγραφε η Εργατική Αλληλεγγύη:

«Στη θεωρία, τα ανεβασμένα επιτόκια καταπολεμούν τον πληθωρισμό, στην πράξη η άνοδος στις τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου εξαιτίας των πολέμων [στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή] φέρνει νέα εκτίναξη της ακρίβειας και κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας.

Για τον υπερχρεωμένο και συρρικνωμένο ελληνικό καπιταλισμό οι προοπτικές είναι άγριες. Και η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας τις κάνει ακόμη πιο σκληρές για την εργατική τάξη με την εμπλοκή της στο πλευρό του Ισραήλ και με την δέσμευσή της να πληρώσουν οι εργάτες τα σπασμένα της κρίσης. Ήδη όλα τα υπερέσοδα του προϋπολογισμού χάρη στην αύξηση των εσόδων του ΦΠΑ εξαιτίας του πληθωρισμού πηγαίνουν κατευθείαν στην πληρωμή των τοκοχρεωλύσεων στους τραπεζίτες. Μια διευρυμένη ανάφλεξη στη Μέση Ανατολή μπορεί να κάνει αυτή την προοπτική εφιαλτική».¹¹

Παγκόσμιο κίνημα αλληλεγγύης

Η πιο σπουδαία αντίφαση για τις άρχουσες τάξεις, όμως, είναι η έκρηξη των κινητοποιήσεων αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη. Παρά τα σκληρά μέτρα των κυβερνήσεων σε όλη την Ευρώπη, ένα κύ-

μα διαδηλώσεων σάρωσε τις μεγαλύτερες πόλεις ήδη το Σάββατο 14 Οκτώβρη.

Περίπου 150 χιλιάδες διαδηλώτριες/τές πλημμύρισαν το κεντρικό Λονδίνο το Σάββατο σε μια εντυπωσιακή συγκέντρωση αλληλεγγύης στην Γάζα και τον αγώνα της Παλαιστίνης. Την συγκέντρωση και πορεία είχαν καλέσει η Καμπάνια Αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη και άλλες κινήσεις και ήταν γεμάτη από νέους ανθρώπους και μεγάλες ομάδες Μαύρων, Ασιατών και Αράβων που ήρθαν για να δείξουν την υποστήριξή τους στους Παλαιστίνιους. Οι νεαρές γυναίκες είχαν κεντρικό ρόλο σε πολλά από τα μπλοκ των διαδηλωτών.

Η πορεία ξεκίνησε από την πλατεία Πόρτλαντ και κατέληξε στη Ντάουνινγκ Στριτ –την πρωθυπουργική κατοικία– αφιφώντας τις απόπειρες της υπουργού Εσωτερικών Σουέλα Μπρέβερμαν να τρομοκρατήσει τον κόσμο. Είχε στείλει επιστολή στους αρχηγούς της αστυνομίας στην οποία τους καλούσε να εξετάσουν αν η «επίδειξη παλαιστινιακών σημαίων» ή το σύνθημα «Λεύτερη Παλαιστίνη από τον Ιορδάνη ως τη Μεσόγειο» αποτελούν «πρόκληση μίσους ενάντια στο κράτος του Ισραήλ» και άρα είναι παράνομα. Η μαζική συμμετοχή στη διαδήλωση ήταν η απάντηση σ' αυτές τις προκλήσεις.

Δεκάδες χιλιάδες διαδήλωσαν στη Μαδρίτη την ίδια μέρα. Είχαν προηγηθεί συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις στην αρχή της βδομάδας και στη Μαδρίτη και στη Βαρκελώνη αλλά και σε άλλες πόλεις του ισπανικού κράτους.

Χιλιάδες διαδήλωσαν στο Παρίσι την Πέμπτη 12/10 με συνθήματα αλληλεγγύης στη Γάζα. Αψήφησαν την απαγόρευση κάθε διαδήλωσης υπέρ της Παλαιστίνης που είχε ανακοινώσει την ίδια μέρα ο υπουργός Εσωτερικών Νταρμανέν. Η κυβέρνηση του Μακρόν, του «προτύπου» του Μητσοτάκη, επιτίθεται συστηματικά στην «ισλαμοαριστέρα» με την συμπαράσταση των φασιστών της Λεπέν που τα δίνει όλα υπέρ του Ισραήλ.

Την ίδια καταστολή συνάντησαν και οι χιλιάδες συμπαραστάτες της Παλαι-

στίνης στο Βερολίνο το Σάββατο. Η αστυνομία είχε απαγορέψει την συγκέντρωση και όταν οι διοργανωτές της τη μετέτρεψαν σε «αγρυπνία» απαγόρευσε και αυτήν με τη δικαιολογία ότι «οι συμμετέχοντες έφταναν στο σημείο επιδεικνύοντας παλαιστινιακά σύμβολα». Και στη Φρανκφούρτη η αστυνομία έκανε εκατό συλλήψεις στη συγκέντρωση που είχε σύνθημα «το Ισραήλ βομβαρδίζει η Γερμανία χρηματοδοτεί».

«Στη Ρώμη χιλιάδες διαδήλωσαν για Λευτεριά στην Παλαιστίνη την Πέμπτη 12/10, και το φοιτητικό μπλοκ που ξεκίνησε από το πανεπιστήμιο για να φτάσει στην πλατεία χρειάστηκε να σπάσει τους αστυνομικούς κλοιούς. Και η Ρώμη δεν ήταν μόνη: χιλιάδες διαδήλωσαν στη Φλωρεντία, στο Μιλάνο, στο Τορίνο, στη Βενετία, στη Νάπολη, στο Μπάρι και σε άλλες πόλεις της Ιταλίας».¹²

Το κύμα των κινητοποιήσεων αλληλεγγύης επαναλήφθηκε σε ακόμα μεγαλύτερη κλίμακα τις επόμενες βδομάδες καθώς το Ισραήλ κλιμάκωνε τους βομβαρδισμούς στη Γάζα. Το Σάββατο 21 Οκτώβρη «το πιο μεγάλο συλλαλητήριο εδώ και δεκαετίες πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο. Ήταν η μεγαλύτερη αντιιμπεριαλιστική, αντιπολεμική πορεία από τη μεγάλη διαδήλωση κατά της εισβολής στο Ιράκ πριν από 20 χρόνια. Η Καμπάνια Αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη (PSC) δήλωσε ότι 300.000 άνθρωποι –διπλάσιος αριθμός από τη διαδήλωση του περασμένου Σαββατοκύριακου– βγήκαν στους δρόμους ενώ συμμετείχαν δεκάδες συνδικάτα, οργανώσεις, κόμματα και συλλογικότητες. (...) Πάνω από 1.000 εργαζόμενοι στον τομέα της υγείας διαδήλωσαν ως μπλοκ στο συλλαλητήριο. Η υγειονομικός Σάννα Νουρ Καμ ήταν εξοργισμένη που το ισραηλινό κράτος στοχοποιούσε τα νοσοκομεία. Η Σάλμα, φοιτήτρια στο νοσοκομείο St. George's, πρόσθεσε ότι αποφάσισε να διαδηλώσει αφού συμμετείχε σε μια ομαδική συνομιλία των εργαζομένων στον τομέα της υγείας».¹³

Και το ρεκόρ συμμετοχής καταρρίφθηκε το Σάββατο 28 Οκτώβρη όταν



κατέβηκαν στους δρόμους του Λονδίνου μισό εκατομμύριο διαδηλωτές στο πλευρό της Παλαιστίνης.¹⁴

Ακόμα πιο δυνατό μήνυμα έστειλαν οι διαδηλωτές που βγήκαν στους δρόμους στις αραβικές πρωτεύουσες. «Από το αντιπολεμικό κίνημα ενάντια στον πόλεμο του Ιράκ είχαν να γίνουν τόσο μαζικά και ταυτόχρονα συλλαλητήρια, αυτή τη φορά σε αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη! Τα ογκώδη συλλαλητήρια, που συνεχίστηκαν για δεύτερη εβδομάδα σε όλες τις αραβικές χώρες αυτό το σαββατοκύριακο ήρθαν να προστεθούν στα τεράστια συλλαλητήρια στις χώρες της δύσης. (...) Από το Μαρόκο στον Ατλαντικό Ωκεανό μέχρι την Τζακάρτα στον Ειρηνικό Ωκεανό δεν υπήρχε χώρα του μουσουλμανικού κόσμου που να μην πραγματοποιηθούν διαδηλώσεις και συγκεντρώσεις. Τεράστιο ήταν το συλλαλητήριο στην Υεμένη όπως και οι διαδηλώσεις στην Αίγυπτο, στο Κάιρο, στην ιστορική πλατεία Ταχρίρ αλλά και στα σύνορα με την Γάζα».¹⁵

Η Βαγδάτη είχε ήδη πλημμυρίσει από την πρώτη βδομάδα. Στην Αίγυπτο: «Χιλιάδες στο Κάιρο και την Αλεξάνδρεια συμμετείχαν στις κινητοποιήσεις της αντιπολίτευσης. Οι διαδηλωτές στο Κάιρο μπήκαν στην πλατεία Ταχρίρ σπάζοντας τον κλοιό της αστυνομίας και βροντοφώναξαν τα συνθήματα

του 2011–Ψωμί, Ελευθερία, Κοινωνική δικαιοσύνη! Συγκρούσεις με την αστυνομία έγιναν στην Bab el-Louh και στην Abdeen στην καρδιά του Κάιρου όπου οι διαδηλωτές έσκιζαν τις εικόνες του Σίσι. (...) Στα σόσιαλ μίντια εμφανίστηκαν πλήθος βίντεο με αυθόρμητες συγκεντρώσεις όπου μικρά παιδιά διαδηλώνουν κατά του Ισραήλ ενώ άλλοι καταγγέλλουν το αιγυπτιακό καθεστώς».¹⁶

Με αυτό το διεθνές κύμα έρχονται να συνδεθούν οι κινητοποιήσεις εδώ. Η αρχή έγινε την Παρασκευή 13 Οκτώβρη με ένα μαζικό συλλαλητήριο που βάδισε στην Ισραηλινή πρεσβεία:

«Κάτω τα χέρια από την Γάζα! Να σταματήσει τώρα η σφαγή! Λευτεριά στην Παλαιστίνη! Καμιά συμμετοχή της ελληνικής κυβέρνησης στο έγκλημα κατά του Παλαιστινιακού Λαού! Αυτό ήταν το μήνυμα που έστειλαν χιλιάδες διαδηλωτές/ριες το απόγευμα της Παρασκευής 13/10 από το κέντρο της Αθήνας, στο οργισμένο μαζικό συλλαλητήριο που ξεκίνησε από την Πλατεία Ελευθερίας, δίπλα στο Μέγαρο Μουσικής και κατέληξε στην Ισραηλινή πρεσβεία.

Μαζική ήταν η συμμετοχή της παλαιστινιακής νεολαίας που κρατώντας παλαιστινιακές σημαίες, τις πικέτες της Συμμαχίας Σταματήστε τον Πόλεμο, αυτοσχέδια πλακάτ και φωτογραφίες από τα θύ-

ματα των ανηλέων βομβαρδισμών στην Γάζα, φώναζε με πάθος συνθήματα στα ελληνικά, στα αραβικά και στα αγγλικά ξεσηκώνοντας τον κόσμο: «From the river to the sea Palestine will be free», «Από το ποτάμι μέχρι τη θάλασσα, η Παλαιστίνη θα ελευθερωθεί», «Free - Free Palestine», «Λευτεριά στην Παλαιστίνη!».¹⁷

Ακολούθησαν διαδηλώσεις στο Σύταγμα την Τετάρτη 18 Οκτώβρη και στην Ελευσίνα την Τετάρτη 25 Οκτώβρη με το κύμα της αλληλεγγύης να απλώνεται σε πολλές πόλεις και να κορυφώνεται την Κυριακή 29 Οκτώβρη με νέα πορεία στην πρεσβεία του Ισραήλ.

Κίνημα ανατροπής

Η σύνδεση των κινητοποιήσεων αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη με τους άλλους αγώνες ενάντια στην κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας μπορεί να δημιουργήσει τεράστιο πρόβλημα, όχι μόνο για τον Μητσοτάκη, αλλά για όλη την άρχουσα τάξη που τον στηρίζει.

Η κυβέρνηση έχει κάνει συστηματική εκστρατεία ενάντια σε απεργίες και διαδηλώσεις. Από τις απαγορεύσεις του Χρυσοχοϊδή όταν ήταν υπουργός Προπο, μέχρι τις απόπειρες καταστολής της πορείας του Πολυτεχνείου και από τον απεργοσπαστικό νόμο του Χατζηδάκη μέχρι τις νέες επιθέσεις του Γεωργιάδη,



Κάιρο, Οι διαδηλωτές μπήκαν στην πλατεία Ταχρίρ



Πλημμύρισε το Αμμάν στην Ιορδανία από αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη

μόνιμος στόχος ήταν και είναι να περιθωριοποιήσει τις κινητοποιήσεις. Δεν το έχει καταφέρει και τώρα η εκστρατεία της δέχεται νέα χτυπήματα.

Η κυβέρνηση βγήκε πολιτικά αποδυναμωμένη από τις εκλογές στους Δήμους και στις Περιφέρειες. Υπάρχει τεράστια μαζική οργή. Το «μαύρισμα» των Μπακογιάννηδων έδωσε μόνο μια γεύση από τις διαστάσεις που έχει η αγανάκτηση. Το ίδιο μήνυμα στέλνουν οι κινητοποιήσεις αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη. Παρά τη θηριώδη προπαγάνδα με τα ψέματα που εξωραίζουν το Ισραήλ, η εργατική τάξη και η νεολαία βγαίνει στους δρόμους και εδώ όπως και σε όλο τον κόσμο. Ο κόσμος διψάει για μια Αριστερά που θα οδηγήσει την οργή του στη νίκη.

Δεν είναι μόνο στο Λονδίνο όπου οι εργαζόμενοι στην Υγεία κάνουν τη σύνδεση ανάμεσα στις απεργίες τους και στα συλλαλητήρια ενάντια στους βομβαρδισμούς νοσοκομείων στη Γάζα.

Εδώ, οι εργάτες της Υγείας απεργούν πανελλαδικά στις 2 Νοέμβρη δίπλα ακριβώς στα μαζικά συλλαλητήρια για την Παλαιστίνη. Η σύνδεση είναι ξεκινήμενη και είναι χρέος της Αριστεράς να την προχωρήσει. Σίγουρα το ΣΕΚ παλεύει προς αυτή την κατεύθυνση. Και δεν είναι μόνο. Όπως τονίζει η σύσκεψη που έγινε την Κυριακή 29 Οκτώβρη αμέσως μετά τη διαδήλωση στην ισραηλινή πρεσβεία: «Παλεύουμε ενάντια στον αντιδραστικό άξονα Ελλάδας – Ισραήλ. Απαιτούμε να διακοπεί άμεσα κάθε στρατιωτική, οικονομική και διπλωματική συνεργασία με το κράτος-τρομοκράτη. Να κλείσουν οι αμερικάνικες βάσεις στη Σούδα, την Ελευσίνα και παντού, να γυρίσουν πίσω οι φρεγάτες. Παλεύουμε ενάντια στην ισλαμοφοβία και τον ρατσισμό που συστηματικά εξαπολύει η κυβέρνηση της ΝΔ, διεκδικούμε να ανοίξουν τα σύνορα για τους πρόσφυγες.

Ενώνουμε τη φωνή μας με τα εκατομ-

μύρια που διαδηλώνουν στο πλευρό των Παλαιστίνιων από το Λονδίνο και τη Νέα Υόρκη μέχρι το Κάιρο και την Βαγδάτη. Η Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο μαζί με την ΚΕΕΡΦΑ καλούμε τους αγωνιστές/ριες του εργατικού κινήματος, της νεολαίας και της Αριστεράς να δυναμώσουμε το κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη. Με πρωτοβουλίες και δράσεις κεντρικά και τοπικά, στα συνδικάτα και τους χώρους δουλειάς, στις σχολές και τα σχολεία, στις γειτονιές».¹⁸

Σημειώσεις

- <https://www.in.gr/2023/10/23/politics/epikairotita/mitsotakis-se-netaniaxou-tha-synexisoume-nasas-stirizoume/>
- <https://www.in.gr/2023/10/22/world/deutsche-welle/israil-xamas-empneystike-ti-xrisi-drone-apo-tin-oukrania/>
- <https://www.kathimerini.gr/world/562683565/gaza-stoys-18-oi-nekroi-apo-tin-epithesi-ston-agio-porfyrion/>
- Anne Alexander, Η νέα Ιντιφάντα, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, 2001. Το κείμενο αυτό της Anne Alexander συμπεριλαμβάνεται και στη νέα έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου «Λευτεριά στην Παλαιστίνη- Ισραήλ, ιμπεριαλισμός και Παλαιστινιακή αντίσταση».
- Anne Alexander, στο ίδιο
- <https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2023-10-10/how-much-aid-does-the-u-s-give-to-israel>
- Λεάνδρος Μπόλαρης, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1156, 14 Γενάρη 2015, <https://ergatikigr/article.php?id=11048&issue=1156>
- Διακήρυξη της Διεθνιστικής Σοσιαλιστικής Τάσης 30 Οκτώβρη 2023
- <https://www.militaire.gr/mitsotakis-apo-kairo-kamia-stratiotiki-parenvasi-den-mporei-na-antikatastisei-tin-politiki-lysi/>
- US moves to deter Iran from entering conflict ahead of Israel's Gaza invasion, Financial Times, 26 October 2023, <https://ft.pressreader.com/1389/20231026/281573770380230>
- Η άποψή μας, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1594, 25 Οκτώβρη 2023, <https://ergatikigr/article.php?id=28120&issue=1594>
- Εργατική Αλληλεγγύη 18/10/2023, No 1593, <https://ergatikigr/article.php?id=28115&issue=1593>
- Εργατική Αλληλεγγύη 25/10/23
- Half a million people raged against Israeli terror, Socialist Worker, <https://socialistworker.co.uk/palestine-2023/palestine-march-london-3/>
- Γιώργος Πίττας, Παλαιστίνη- η αλληλεγγύη απλώνεται παντού, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1594, 25/10/2023, <https://ergatikigr/article.php?id=28128&issue=1594>
- Hossam el-Hamalawy, Three Factors Shaping Egypt's Response to the War in Gaza, Arab reform initiative, <https://www.arab-reform.net/publication/three-factors-shaping-egypts-response-to-the-war-in-gaza/>
- Μαζικά στο πλευρό της Παλαιστινιακής αντίστασης, <https://ergatikigr/article.php?id=28104&issue=1593>
- <https://www.facebook.com/photo/?fbid=720924480070330&set=pcb.720931566736288>



Οι διεκδικητές της προεδρίας του ΣΥΡΙΖΑ χαμογελαστοί πριν από τη νίκη Κασσελάκη

Κρίση ΣΥΡΙΖΑ- Πού είναι η λύση;

Τα αποτελέσματα του δεύτερου γύρου των τοπικών εκλογών επιβεβαίωσαν τη μαζική οργή ενάντια στην κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας. Εκατό μέρες μετά την επικράτησή της στις βουλευτικές εκλογές, καταγράφεται όχι μόνο η αποτυχία της να κερδίσει μεγάλους δήμους και περιφέρειες, αλλά πόσο ψεύτικη είναι η εικόνα περί «παντοδυναμίας» του Μητσοτάκη.

Χάνει τον έλεγχο στους δήμους της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, χάνει τον έλεγχο στην περιφέρεια της Θεσσαλίας όπου είχε τα μεγαλύτερα εκλογικά ποσοστά, εμφανίζονται ρήγματα μέσα στο κυβερνητικό μπλοκ, στη συντηρητική

Ρήξη και επαναστατική στρατηγική είναι η διέξοδος, τονίζει η Μαρία Στύλλου και θυμίζει τις επιλογές που οδήγησαν στην κρίση.

παράταξη, στην ίδια τη Νέα Δημοκρατία. Το ποσοστό 6% που κατέγραψε η Ανατρεπτική Συμμαχία στην Αθήνα είναι χαρακτηριστικό για τις αναζητήσεις της μαζικής οργής προς τα αριστερά.

Ο Μητσοτάκης είχε κερδίσει τις εκλογές το 2019 με στόχο να αποκαταστήσει η δεξιά και η κυρίαρχη τάξη τον πολιτικό και ιδεολογικό έλεγχο που είχε χάσει μέσα στην οικονομική και πολιτική κρίση τα προηγούμενα χρόνια. Τι κατάφερε μέσα στην τετραετία 2019-2023; Η

κυβέρνησή του βρέθηκε αντιμέτωπη με τεράστιες αντιστάσεις, εργατικές απεργίες, φοιτητικές μάχες, ένα αντιφασιστικό κίνημα που έστειλε στη φυλακή τη Χρυσή Αυγή.

Μέσα σε εκείνο το διάστημα, κλονίστηκαν θεσμοί και στηρίγματα της άρχουσας τάξης. Το σκάνδαλο των υποκλοπών έφερε την κυβέρνηση σε σύγκρουση με τον χώρο του κέντρου, που αποτελούσε καθοριστική συμμαχία για τη ΝΔ. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη το

2019 εμφανιζόταν ως κεντροδεξιά με μεταγραφές από το ΠΑΣΟΚ.

Ακόμα και στην πορεία προς τις κάλπες του 2023, η κυβέρνηση της ΝΔ είχε να αντιμετωπίσει τεράστιες αντιστάσεις. Το έγκλημα στα Τέμπη και η πρωτοφανής απεργιακή κινητοποίηση που ξεσήκωσε, ανάγκασε τον Μητσοτάκη να αναβάλλει τις εκλογές για αργότερα. Κι όμως, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ αρνήθηκε να μπει μπροστά (και η ηγεσία του ΚΚΕ προτίμησε να δώσει τέλος στις κινητοποιήσεις ενόψει των εκλογών).

Μετά τις βουλευτικές εκλογές, οι αλεπάλληλες καταστροφές έφεραν ξανά στο προσκήνιο την αγανάκτηση του κόσμου. Ουσιαστικά, η Νέα Δημοκρατία συνεχίζει να είναι κυβέρνηση όχι γιατί κέρδισε τη στήριξη ή έστω την ανοχή, αλλά γιατί η κοινοβουλευτική αντιπολίτευση έχει παραιτηθεί από τον στόχο της ανατροπής. Ο ΣΥΡΙΖΑ συγκλονίζεται από την κρίση που πυροδότησε η δεξιά προσαρμογή του όλο το προηγούμενο διάστημα και η οποία κορυφώνεται με την εκλογή Κασσελάκη. Το ΠΑΣΟΚ θέλει χρόνο για να ξεπεράσει, όπως υπολογίζει, τον ΣΥΡΙΖΑ και δεν βιάζεται για αναμέτρηση με την κυβέρνηση. Η ηγεσία του ΚΚΕ θεωρητικοποιεί την κατάσταση ως «αρνητικό συσχετισμό» και προσαρμόζεται αντίστοιχα. Η γραμμή για «άκυρο ή λευκό» στον δεύτερο γύρο των τοπικών εκλογών ήταν η επιβεβαίωση αυτής της στάσης αναμονής που αφήνει την ανατροπή για αργότερα. Ξανά και ξανά, το βάρος πέφτει στην αντικαπιταλιστική αριστερά να στηρίζει τις μάχες που ανοίγονται.

Χαμένες ευκαιρίες

Η κρίση στον ΣΥΡΙΖΑ δεν είναι κάποιο μεμονωμένο ελληνικό επεισόδιο. Εντάσσεται σε ένα ολόκληρο κύκλο τον οποίο μοιράζεται με άλλα αντίστοιχα κόμματα όπως το Ποδέμος και το Die Linke. Κόμματα που εκτινάχτηκαν μετά την κρίση των τραπεζών το 2008, αλλά δεν μπόρεσαν να την αξιοποιήσουν.

Η μαχητικότητα του εργατικού κινήματος και της αριστερής ριζοσπαστικο-



Ο Αλέξης Τσίπρας με τον Πάμπλο Ιγκλέσιας του Ποδέμος



Ο Αλέξης Τσίπρας στην αγκαλιά του Ματέο Ρέντζι



Ο Αλέξης Τσίπρας συγχαίρει τον Στέφανο Κασσελάκη

ποίησης που αναδείχθηκε εκείνη την περίοδο ήταν η κοινή τους αφετηρία, αλλά η κοινοβουλευτική στρατηγική τους ήταν επίσης ο κοινός παρονομαστής της αποτυχίας τους. Το 2012 οι αγώνες ενάντια στα Μνημόνια έφεραν την εκλογι-

κή δύναμη του ΣΥΡΙΖΑ να δεκαπλασιάζεται και το 2015 τον ανάδειξαν στην κυβέρνηση. Όμως οι εμπειρίες της εργατικής τάξης από την κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ έφεραν την ήττα το 2019 και οι εμπειρίες από την τετραετία του ΣΥΡΙΖΑ

ως άσφαιρη αξιωματική αντιπολίτευση έφεραν τη σημερινή κρίση του. Η ανάδειξη του Κασσελάκη ως διάδοχου του Τσίπρα είναι η σταγόνα που κάνει αυτό το κόμμα να πνίγεται.

Η καπιταλιστική κρίση του 2008 είχε δώσει την ευκαιρία στην Αριστερά να αναγεννηθεί σε πολλές χώρες της Ευρώπης, σε σύγκρουση με τις πολιτικές της λιτότητας και των Μνημονίων, που υπηρετούσαν τη διάσωση των τραπεζών και των επιχειρήσεων μετά την κατάρρευση της Λήμαν Μπράδερς.

Το κίνημα των Πλατειών δημιούργησε το Ποδέμος στο ισπανικό κράτος, η αντίσταση στη λιτότητα μεγάλωσε το Die linke στη Γερμανία. Πάνω σε εκείνη τη φουσκοθαλασσιά αναδείχθηκε το Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς σαν κοινή στέγη. Το παράδειγμα του ΣΥΡΙΖΑ έβαλε όλα αυτά τα κόμματα σε τροχιά προσαρμογής για να γίνουν «κυβερνώσα αριστερά».

Οι αρχικές προσδοκίες ήταν τεράστιες: «Το 2014 στην Ισπανία ήταν αναμφισβήτητο η χρονιά του Ποδέμος (στα ισπανικά «Μπορούμε»). Ένα κόμμα που τους πρώτους μήνες της χρονιάς δεν υπήρχε ούτε σαν πρόπλασμα, κατάφερε να συγκροτηθεί, να κερδίσει 1,2 εκατομμύρια ψήφους στις Ευρωεκλογές (8%), να εκλέξει πέντε Ευρωβουλευτές, και αντί αυτή η επιτυχία να είναι η κορύφωση, συνέχισε σταθεροποιώντας στις δημοσκοπήσεις ένα ποσοστό ανάμεσα στο 20 και στο 25% που το φέρνει στην 1η ή 2η θέση, ενώ παράλληλα έχει συγκροτηθεί μια κομματική δομή με τοπικούς κύκλους στην οποία συμμετέχουν ενεργά περίπου 15 χιλιάδες ακτιβιστές, ενώ μέσω ίντερνετ έχουν εγγραφεί περισσότερα από 120 χιλιάδες μέλη. Το Ποδέμος έχει μετατραπεί σε κοινωνικό φαινόμενο».¹

Στην πραγματικότητα, το Ποδέμος εξελίχθηκε ταχύτατα σε ένα κανονικότατο ρεφορμιστικό κόμμα, ενσωματώνοντας όλες τις παραδόσεις του ισπανικού ευρωκομμουνισμού. Γι' αυτό και φάνηκε εντελώς απροετοίμαστο να αντιμετωπίσει μια σειρά από πολιτικές προκλήσεις.

Επικράτησε η λογική ότι η αλλαγή περνάει από την αλλαγή των κοινοβουλευτικών συσχετισμών. Ο Πάμπλο Ιγκλέσιας επικέντρωσε την προεκλογική του καμπάνια ζητώντας για το Ποδέμος μία ψήφο παραπάνω από το PSOE (Σοσιαλιστικό Κόμμα). Το επιχείρημα ήταν ότι αντικειμενικά θα πρέπει να υπάρξει συγκυβέρνηση (ή κυβέρνηση ανοχής) και το καλύτερο σενάριο θα ήταν το παζάρι να γίνει με τον Ιγκλέσιας από θέση υποψήφιου πρωθυπουργού. Τελικά το μετεκλογικό σκηνικό ήταν αντίστροφο.

Σαν κυβερνητικός εταίρος το Ποδέμος υπερασπίστηκε την ενότητα του ισπανικού κράτους απέναντι στο κίνημα της Καταλωνίας. Μίλησε για «ακραίους και των δυο πλευρών» βάζοντας στο ίδιο τσουβάλι τον κόσμο που αγωνίζεται με τους μπάτσους που σπάζουν κεφάλια.

Στην περίπτωση της Γερμανίας, η κρίση στο Die Linke ξεδιπλώνεται χρονικά παράλληλα με τον ΣΥΡΙΖΑ καθώς αυτή τη στιγμή πηγαίνει για διάσπαση με πρωτοβουλία της Σάρα Βάγκενεχτ. Δεν είναι μια εξέλιξη που πέφτει από τον ουρανό καθώς το συγκεκριμένο ηγετικό στέλεχος έχει πίσω του μια ολόκληρη πορεία.

Όπως παρατηρούσαμε ήδη από το 2018, ο συνδυασμός της κατάρρευσης του "πολιτικού κέντρου" από τη μια και της ανόδου της φασιστικής ακροδεξιάς από την άλλη έχει προκαλέσει μεγάλες αντιδράσεις μέσα στα πολιτικά κόμματα της Γερμανίας: «Το κόμμα της Αριστεράς συμμετέχει μέχρι τώρα ενεργά σε όλες τις αντιφασιστικές και αντιρατσιστικές κινητοποιήσεις που γίνονται στη Γερμανία. Ένα τμήμα της ηγεσίας, όμως, διαφωνεί ανοιχτά με αυτή τη γραμμή. Η Σάρα Βάγκενεχτ, ίσως το πιο διάσημο στέλεχος της Die Linke, κόντραρε στο τελευταίο συνέδριο του κόμματος τον Ιούνιο την γραμμή των "ανοιχτών συνόρων" και τάχθηκε υπέρ μιας πιο σκληρής αντιμετώπισης απέναντι στους "οικονομικούς μετανάστες". Αυτό που χρειάζεται η κοινωνία, λέει η Βάγκενεχτ, είναι μια αριστερά που θα εστιάζει στα δικά της προ-

βλήματα και δεν θα ασχολείται με την "διασπαστική" μάχη ενάντια στον ρατσισμό ή το AfD».²

Αλλά και η άλλη πτέρυγα της ηγεσίας του Die Linke ακολούθησε ένα δικό της δρόμο προσαρμογής προς τα δεξιά. Το 2021 η μεγάλη ηττημένη των εκλογών του Σεπτεμβρίου ήταν η Die Linke, το Κόμμα της Αριστεράς. Από το 9,2% του 2017 έπεσε στο 4,9% και κατάφερε να παραμείνει στη Βουλή μόνο χάρη στο περίπλοκο εκλογικό σύστημα της Γερμανίας.

«Το κέντρο της προεκλογικής τους καμπάνιας ήταν το σενάριο μιας Κόκκινης-Πράσινης-Κόκκινης συγκυβέρνησης –η δημιουργία μιας κυβέρνησης SPD, Πράσινων, Die Linke. Για να μην υπονομεύσει αυτή την προοπτική η Die Linke "έξεχασε" σε όλη την προεκλογική περίοδο να ασκήσει την παραμικρή κριτική στα δυο αυτά κόμματα –παρόλο που το SPD συμμετείχε στην κυβέρνηση της Μέρκελ και οι Πράσινοι έχουν πάρει τη δεξιά κατηφόρα. Αυτή η ταχτική αποδείχθηκε καταστροφική: ο κυβερνητισμός απογοήτευσε το αριστερό ακροατήριο».³

Υπάρχει κοινό νήμα σε αυτές τις εξελίξεις που αφορούν και σε άλλα κόμματα όπως το Μπλόκο της Αριστεράς στην Πορτογαλία και το Σιν Φέιν στην Ιρλανδία. Σε επίπεδο στρατηγικής, τόσο το Ποδέμος όσο και το Σιν Φέιν και το Μπλόκο της Αριστεράς κατατάσσονται στον αριστερό ρεφορμισμό. Έχει σημασία αυτή η κατηγοριοποίηση για να μπορούμε να δούμε και τις δυο όψεις αυτών των κομμάτων. Είναι δυνάμεις που τροφοδοτούνται από την άνοδο του κινήματος, είναι προϊόντα της αριστερής στροφής στην κοινωνία και της εμπειρίας που έχει συσσωρεύσει το πιο προχωρημένο τμήμα της εργατικής τάξης και της νεολαίας τα προηγούμενα χρόνια. Τοποθετούνται πιο αριστερά από την σοσιαλδημοκρατία, γιατί ακριβώς τα κινήματα των τελευταίων χρόνων έχουν πάρει ιδεολογική και οργανωτική απόσταση από τη σοσιαλδημο-

κρατία. Όμως η στρατηγική τους σε σχέση με το κράτος είναι εξίσου ρεφορμιστική όπως της σοσιαλδημοκρατίας. Τα κινήματα θεωρούνται μοχλός πίεσης που ανοίγει εκλογικό δρόμο, όχι το αντίστροφο.

Αυτή η στρατηγική επιλογή ήταν και είναι ο συνδετικός κρίκος για όλα αυτά τα κόμματα και για τον ΣΥΡΙΖΑ. Δεν υπάρχει κάτι καινούργιο ή πρωτότυπο σε αυτό. Δεν είναι μόνο κάποια «καινούργια κόμματα» που πάσχουν αυτή τη στρατηγική αδυναμία. Αρκεί να θυμηθούμε την πορεία του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος.

Η κληρονομιά του Ευρωκομμουνισμού

Στην Ιταλία, ο Ενρίκο Μπερλιγκουέρ έγινε γραμματέας του ΙΚΚ το 1972, αλλά αναδείχθηκε ως ο πραγματικός διάδοχος μετά το θάνατο του Τολιάτι, στο 11ο συνέδριο που έγινε το 1966. Τον ανέδειξε η νίκη της δεξιάς πτέρυγας με το δίδυμο Αμέντολα-Ναπολιτάνο. Η πρώτη πρόταση που έκαναν ήταν να συνεννοηθεί το ΚΚ με το Σοσιαλιστικό Κόμμα και έτσι να ξεπεραστεί το ρήγμα του 1921, τότε που ο Γκράμισι και οι σύντροφοι του έφυγαν από το Σοσιαλιστικό Κόμμα, για να δημιουργήσουν το νέο επαναστατικό κόμμα.

Ο Μπερλιγκουέρ το 1973 προχώρησε αυτή τη θέση ακόμα περισσότερο, προτείνοντας τον «Ιστορικό Συμβιβασμό». Τη συνεργασία του Κομμουνιστικού Κόμματος με το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα. Από το 1966 στο 1973 είχε μεσολαβήσει το «Καυτό φθινόπωρο» του 1969, πρώτα με τις φοιτητικές καταλήψεις και ύστερα με τις μεγάλες εργατικές απεργίες που συγκλόνισαν τα μεγάλα ονόματα του ιταλικού καπιταλισμού, τους Ανιέλι και τους Πιρέλι.

Η θέση της ηγεσίας του ΙΚΚ ήταν εχθρική προς εκείνο το κίνημα. Ο Αμέντολα μιλούσε για ανεύθυνους φοιτη-



Ενρίκο Μπερλιγκουέρ

τές και ο Μπερλιγκουέρ για επικίνδυνους εργάτες. Χιλιάδες εγκατέλειπαν το ΚΚ για να ενταχθούν σε επαναστατικές οργανώσεις. Ήταν η εποχή που ξεκίνησε το «Μανιφέστο». Όπως θυμίζει η Ροσάνα Ροσάντα:

«Η ιδέα ήταν πρώτα απ' όλα του Λούτσιο Μάγκρι, κι αυτός ήταν που έδωσε τη μεγαλύτερη ώθηση, έβαλε την ψυχή και το σώμα του σ' αυτό. Αρχικά δεν ήταν όλοι πεπεισμένοι γι' αυτό. Σίγουρα όμως ο Πιντόρ, ο Νάτολι, η Καστελίνα, ο Μιλάνι κι εγώ. Προστέθηκαν κι άλλοι μόλις κυκλοφόρησε...»

...Χάσαμε πολλές ώρες για να βρούμε το όνομα που θα δίναμε στο μηνιαίο έντυπο... και καταλήξαμε στο «Μανιφέστο». Αυτό του 1848. Θέλαμε την αναφορά στον Μαρξ, μολοντί γνωρίζαμε ότι κάθε τίτλος εντύπου, αν δεν αποτύχει αμέσως, γίνεται ένα σύμβολο που για το νόημα του δεν αναρωτιέται κανείς. Στο πρώτο τεύχος γράψαμε όλοι».⁴

Αυτή την ομάδα διέγραψε η ηγεσία του ΚΚ το φθινόπωρο του 1969. Η κυκλοφορία του Μανιφέστο όταν ξεκίνησε έφτανε τα 60 χιλιάδες τεύχη, στη συνέ-

χεια κυκλοφόρησε και σαν καθημερινή εφημερίδα με το ίδιο όνομα. Η ιστορία, όμως, δεν τελειώνει εδώ.

Σήμερα δεν υπάρχει πια το Ιταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα. Τη σφραγίδα της διάλυσης την έβαλε ο Ματέο Ρέντζι, πρωθυπουργός για δυο χρόνια το 2014-16. Ο Ρέντζι δεν ήταν μέλος του ΚΚ, αλλά ενός δεξιού κόμματος στη Φλωρεντία. Ωστόσο η άνοδος του ήταν ραγδαία μέσα σε μια περίοδο δεξιάς προσαρμογής και αντίστοιχων συνεργασιών του κόμματος. Κατάφερε να εκλεγεί δήμαρχος της Φλωρεντίας και να γίνει γραμματέας του κόμματος της Δημοκρατικής Αριστεράς, όταν το ΙΚΚ μετονομάστηκε έτσι.

Το Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς τον έκανε πρωθυπουργό το 2014 και από τα πρώτα πράγματα που έκανε ήταν να αφαιρέσει το Α της Αριστεράς από το όνομα. Το παλιό ΚΚ έγινε απλά Δημοκρατικό Κόμμα, όπως το αμερικανικό. Η κυβέρνηση Ρέντζι εφάρμοσε σκληρά προγράμματα λιτότητας και προχώρησε σε δημοψήφισμα για αλλαγή του συντάγματος. Έχασε το δημοψήφισμα και αναγκάστηκε να παραιτηθεί.

Η συνέχεια είναι γνωστή. Στο κενό που δημιουργήθηκε εμφανίστηκαν κόμματα όπως των «Πέντε αστέρων», σχηματίστηκε συγκυβέρνηση με τη ρατσιστική Λέγκα του Σαλβίνι, σύγχυση και απογοήτευση που έφτασε ακόμη και να ανοίξει το δρόμο για τη Μελόνι και το φασιστικό κόμμα της που είναι κληρονόμος του Μουσολίνι.

Εκεί απειλεί να καταλήξει η κατρακύλα της δεξιάς προσαρμογής της αριστεράς του κοινοβουλευτικού δρόμου. Για να μην φτάσουμε σε τέτοιες εξελίξεις, είναι απαραίτητο να οργανώσουμε και τις εργατικές αντιστάσεις, αλλά και την Αριστερά που δεν θα αφήσει την κρίση του ΣΥΡΙΖΑ και τους Κασσελάκηδες να λύσουν την Αριστερά.

Η αντιμετώπιση

Η επικράτηση του Κασσελάκη έχει ανοίξει μεγάλη συζήτηση στην ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ και στα μέλη του, αλλά και σε όλο τον κόσμο της Αριστεράς. Ποια μπορεί να είναι η αντιμετώπιση;

Κομμάτια της ηγεσίας που συγκρούστηκαν με τον Κασσελάκη θεωρούν ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος από τον συμβιβασμό. Η συλλογιστική είναι ότι χρειάζεται να κρατηθεί η ενότητα το κόμματος, στο συνέδριο μπορούν να συζητηθούν και να ξεκαθαρίσουν οι επιλογές, άρα χρειάζεται «να τα βρούμε».

Οι πιο πολλοί στη βάση, όμως, καταλαβαίνουν την αναγκαιότητα της ρήξης. Είναι χαρακτηριστική η τοποθέτηση του Κύρκου Δοξιάδη που έγραφε στην Εφημερίδα των Συντακτών:

«Είναι το τέταρτο άρθρο στη σειρά στο οποίο ασχολούμαι με το φαινόμενο Στέφανου Κασσελάκη. Χαλάλι του. Το εντυπωσιακό επίτευμά του, σε έναν μήνα περίπου, έχοντας μόλις καταφθάσει ως κομήτης εξ Αμερικής, να καταλάβει την ηγεσία του αριστερού κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης, αποτελεί ιστορική ήττα της Αριστεράς, συγκρίσιμη με τη συμφωνία της Βάρκιζας.(...)»

Στην Ελλάδα των μνημονίων και της συνεχιζόμενης κρίσης, αν η ιστορία του ΣΥΡΙΖΑ μας έχει διδάξει ένα πράγμα, είναι ότι εκτινάχτηκε εκλογικά το 2012 όταν εμφανίστηκε ως αντι-νεοφιλελεύθερη δύναμη και έπαθε μόνιμη εκλογική καθίζηση το 2016 όταν άρχισε να εφαρμόζει (νεοφιλελεύθερο) μνημόνιο. Από ρεαλιστική σκοπιά λοιπόν, η πλήρης νεοφιλελεύθερη μετάλλαξη του δεν είναι απλώς ατυχής επιλογή, ισοδυναμεί με πρωτοφανή στα χρονικά της Αριστεράς πολιτική αυτοκτονία. Στο τέλος του προηγούμενου άρθρου μου («Μετά την άλωση» – «Εφ.Συν.», 3.10.2023), είχα απευθύνει έκκληση προς τα κορυφαία στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ να αναλάβουν δραστηκή πρωτοβουλία για να περισώσουν κάπως την εναπομείνασα Αριστερά. Απευθύνω εκ νέου την έκκληση – πιο δραματικά αυτή τη φορά.⁵

Ασφαλώς χρειάζεται ρήξη με τη στροφή που θέλει την Αριστερά να είναι δύναμη νεοφιλελεύθερης διαχείρισης. Αλλά χρειάζεται ξεκαθάρισμα για το τι σημαίνει η αντινεοφιλελεύθερη επιλογή. Ένα κόμμα της Αριστεράς που συγκρούεται με τον νεοφιλελευθερισμό χρειάζεται στρατηγική ρήξης με τον καπιταλισμό.

Ο καπιταλισμός μέσα στην κρίση του δεν έχει παραιτηθεί από τη χρησιμοποίηση του κρατικού παρεμβατισμού για πολιτικές διάσωσης τραπεζών και μεγάλων επιχειρήσεων. Κάθε άλλο. Ο νεοφιλελευθερισμός δεν είναι κάποιο ξεχωριστό «στάδιο» που χαρακτηρίζεται από ιδεολογική εμμονή. Ποτέ δεν ήταν. Όπως έγραφε ο Κρις Χάρμαν ήδη το 1991:

«Ο κρατικός παρεμβατισμός –ιδιαιτέρως στις ΗΠΑ όπου το κράτος διέθεσε δεκάδες δισεκατομμύρια δολάρια για το χρηματοπιστωτικό σύστημα– ήταν καθοριστικός για την πρόληψη ώστε η κρίση του τραπεζικού συστήματος να μην μετατραπεί σε συνολική κρίση του συστήματος τον Οκτώβριο του 1987. Επιπλέον, επιμέρους καπιταλιστές αυτού του τομέα έτρεξαν μέσα στην κρίση να αναζητήσουν τη σχετική ασφάλεια κάτω από την ομπρέλα του εθνικού κράτους τους.»⁶

Από τότε, πολλές φορές οι νεοφιλε-

λεύθεροι διαχειριστές του καπιταλισμού χρειάστηκε να καταφύγουν στην παρέμβαση του κράτους. Και βέβαια αυτό συμβαίνει ξανά τα τελευταία χρόνια και με την πανδημία και με τους ιμπεριαλιστικούς ανταγωνισμούς που φέρνουν εμπορικούς και θερμούς πολέμους. Ο Αλεξ Καλλινίκος θυμίζει τις επισημάνσεις του Κρις Χάρμαν στο νέο του βιβλίο τονίζοντας ότι «υπάρχει δομική αλληλεξάρτηση ανάμεσα στο κράτος και το κεφάλαιο που καθρεφτίζεται στο ενδιαφέρον των διαχειριστών του κράτους να ενισχύσουν τις δυνατότητες του δικού τους κράτους προωθώντας τη συσσώρευση του κεφάλαιου.»⁷

Στην περίοδο της πολυκρίσης του συστήματος ο κόσμος αντιστέκεται και ξεπηδάνε κινήματα ενάντια στις καταπίεση, ενάντια στον ρατσισμό και την καταστολή, ενάντια στον πόλεμο. Σε τέτοιες συνθήκες δεν υπάρχει άλλος δρόμος από τη σύγκρουση με τους πολιτικούς οργανωτές αυτών των επιθέσεων για να ανατρέψουμε το σύστημα που τις γεννάει.

Η δύναμη που παλεύει, που μπορεί να οργανώνει τις πολιτικές μάχες και να συσπειρώνει τον κόσμο των κινημάτων, είναι η εργατική τάξη. Εκεί βρίσκεται το υποκείμενο που δίνει σάρκα και οστά στην ανατρεπτική στρατηγική και αυτό το βλέπουμε σε όλες τις μαζικές εκρή-



Απεργία στα Νοσοκομεία ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του ΕΣΥ

ξεις οργής ενάντια σε κάθε καταστροφή και κάθε επίθεση.

Το είδαμε στην πανδημία, όχι μόνο με το ρόλο των τμημάτων της τάξης μας που ήταν απαραίτητα για την επιβίωση μέσα στην καραντίνα, από τους ντελιβεράδες μέχρι τις νοσοκόμες, αλλά και στις απεργίες όπου ξανά οι «ήρωες της Υγείας» ήταν μπροστά.

Το είδαμε στις πανεργατικές ενάντια στον νόμο Χατζηδάκη που έδειξαν ανάγλυφα ποια είναι η δύναμη που υπερασπίζεται δημοκρατικές ελευθερίες και μπορεί να τις διευρύνει πέρα από τα σημερινά τους όρια.

Το είδαμε όταν οι ιδιωτικοποιήσεις έφεραν την τραγωδία των Τεμπών και η εργατική τάξη συσπείρωσε την οργή όλων των γονιών για τους δολοφόνους που έκαναν ανέφικτο το «πάρε με όταν φτάσεις». Το είδαμε εκείνη την 8 Μάρτη όταν η απεργία ενάντια στην καταπίεση των γυναικών συνδυάστηκε με την πανεργατική των Τεμπών.

Το είδαμε μετά το έγκλημα στα ανοιχτά της Πύλου και ξανά όταν η ΝΔ προσπάθησε να ρίξει την ευθύνη για την πυρκαγιά στη Δαδιά πάνω στους πρόσφυγες. Η εργατική τάξη είναι η δύναμη ενάντια στη δική της εκμετάλλευση αλλά και για την απελευθέρωση κάθε καταπιεσμένου.

Οι θεωρίες περί «αρνητικών συσχε-

τισμών» όχι μόνο αδικούν όλο τον κόσμο που βγήκε και βγαίνει στους δρόμους ξανά και ξανά, αλλά και λειτουργούν σαν συστηματική υποκατάσταση της εργατικής τάξης ως υποκείμενο της κοινωνικής ανατροπής, από μια αναζήτηση της κοινοβουλευτικής ενίσχυσης του κόμματος, που ποτέ δεν μπορεί να αντικαταστήσει το ρόλο της τάξης.

Όπως προειδοποιούσαμε από τις σελίδες αυτού του περιοδικού:

«Ο ρεφορμισμός υποτάσσει την πολιτική προοπτική του εργατικού κινήματος στη διαμεσολάβηση μιας κοινοβουλευτικής ανάδειξης της Αριστεράς στην κυβέρνηση. Όλη η δυναμική της σχέσης του κοινωνικού με το πολιτικό κατακερματίζεται στο βωμό μιας προσπάθειας διαχείρισης που μόνο σε αδιέξοδα οδηγεί.

Για να μιλήσουμε πιο συγκεκριμένα, η επαναστατική αντιμετώπιση του Λένιν, που στηριζόταν στην ανάλυση του “Κράτος και Επανάσταση” για τον χαρακτήρα και τη φύση των μηχανισμών που μπορεί να αναλάβει να διαχειριστεί μια κυβέρνηση της Αριστεράς, ξέφυγε από τα αδιέξοδα μιας τέτοιας διαχείρισης προτείνοντας την υλοποίηση των πολιτικών στόχων με τις δυνάμεις του ίδιου του κοινωνικού κινήματος.

Στους φαντάρους που πάλευνα για τον τερματισμό του πολέμου δεν πρό-

τεινε να ελπίζουν στις ειρηνευτικές πρωτοβουλίες μιας προοδευτικής κυβέρνησης, αλλά να παίρνουν τον έλεγχο των μονάδων στα χέρια τους με ανταρσίες κατά των στρατηγών. Στους αγρότες που ήθελαν την αγροτική μεταρρύθμιση δεν πρότεινε την αναμονή για να ψηφιστεί ο σχετικός νόμος από μια αριστερή πλειοψηφία, αλλά την κατάληψη των κτημάτων πετώντας έξω τους τσιφλικάδες. Στους εργάτες που διεκδικούσαν το οχτάωρο και συναντούσαν τα λοκάουτ της εργοδοσίας δεν είχε να προτείνει την ανάδειξη ενός επαναστάτη στη θέση του υπουργού Εργασίας, αλλά την επιβολή του εργατικού ελέγχου από τους ίδιους σε κάθε εργοστάσιο και στην οικονομία συνολικά.

Με αυτή τη στρατηγική οι Μπολσεβίκοι έφτασαν να μπουν στα υπουργεία μόνο “πάνω στα ερείπια του αστικού κράτους”, όπως έλεγε η Ρόζα.⁸

Με αυτή τη στρατηγική χρειάζεται να οπλιστούμε για να δυναμώσουμε την επαναστατική Αριστερά, την ελπίδα για να ξεφύγουμε από τα αδιέξοδα όπου βουλιάζει ο ΣΥΡΙΖΑ. ■

Σημειώσεις

1. Νίκος Λούντος, Η πρόκληση του Ποδέμος, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 108, Γενάρης-Φλεβάρης 2015, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=735&issue=108#gsc.tab=0>
2. Σωτήρης Κοντογιάννης, Η Γερμανία σε κρίση, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 131, Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2018, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1095&issue=131#gsc.tab=0>
3. Σωτήρης Κοντογιάννης, Η Γερμανία μετά τις εκλογές- Κρίση στην καρδιά της ΕΕ, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 149, Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2021, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1335&issue=149#gsc.tab=0>
4. Μαρία Στύλλου, Η πιο επίκαιρη ιστορία, παρουσίαση του βιβλίου της Ροσάνα Ροσάντα, Το κορίτσι του περασμένου αιώνα, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 97, Μάρτης-Απρίλης 2013, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=201&issue=97#gsc.tab=0>
5. Κύρκος Δοξιάδης, Ιδεολογική ταυτότητα και ρεαλισμός, Εφημερίδα των συντακτών, 17/10/2023 https://www.efsyn.gr/styles/apopseis/408236_ideologiki-tayotita-kai-realismos
6. Chris Harman, State and capital, International socialism journal No 51, Summer 1991.
7. Alex Callinicos, The new age of catastrophe, Polity press, London 2023, p.174
8. Πάνος Γκαργγκάνος, Γιατί απέτυχε ο ΣΥΡΙΖΑ., Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο112, Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 2015, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=791&issue=112#gsc.tab=0>



Πανεργατική η πάλη ενάντια στην κυβέρνηση του πολέμου, της φτώχειας και του ρατσισμού



ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

**50 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ**

Μια φωτιά που δεν μπορούν να σβήσουν

Πριν από λίγες εβδομάδες κυκλοφόρησε μια εγκύκλιος του υπουργείου Παιδείας, σύμφωνα με την οποία η εξέγερση του Πολυτεχνείου δεν θα περιληφθεί φέτος, για πρώτη φορά μετά από το 1981 οπότε καθιερώθηκε, στις σχολικές δράσεις στα δημοτικά και στα νηπιαγωγεία. Πρόκειται για μια ενέργεια που κύριο στόχο έχει να σβήσει τη μνήμη της εξέγερσης του Νοέμβρη του 1973 που οδήγησε στο γκρέμισμα της επταετούς δικτατορίας. Είχε προηγηθεί η αποτυχημένη απόπειρά της κυβέρνησης Μητσοτάκη το 2020, να απαγορεύσει την Πορεία του Πολυτεχνείου, τάχα λόγω κορονοϊού.

Δεν είναι βέβαια η πρώτη φορά που η δεξιά επιχειρεί να σβήσει το Πολυτεχνείο. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής με το που επέστρεψε στην Ελλάδα καλεσμένος από την χούντα που κατέρρεε για

50 χρόνια μετά, η εξέγερση του Πολυτεχνείου συνεχίζει να εμπνέει τους αγώνες για να αλλάξουμε τον κόσμο. Ο Γιώργος Πίττας θυμίζει τις μεγάλες επιλογές που καθόρισαν την εξέγερση και εξηγεί γιατί επιμένουμε στον δρόμο του Νοέμβρη.

να «φέρει» την δημοκρατία, είχε ορίσει τις πρώτες εκλογές ακριβώς πάνω στις 17 Νοέμβρη του 1974. Το έκανε «για να αποφύγει τις λαϊκές κινητοποιήσεις της πρώτης επετείου», όπως έγραφε τότε η Αγωνιστική Πορεία, η εφημερίδα της Οργάνωση Σοσιαλιστική Επανάσταση, της ΟΣΕ (από την οποία προήλθε το ΣΕΚ) και είχε πρωτοστατήσει στην εξέγερση έχοντας δύο μέλη στη συντονιστική επιτροπή της κατάληψης του Πολυτεχνείου. Έλαβε σαν απάντηση δύο πορείες, μία στις 15/11 και μια στις 24 Νοέμβρη, με την δεύτερη να μένει στην

ιστορία σαν η μεγαλύτερη συγκέντρωση της μεταπολίτευσης.

Η κυβέρνηση Καραμανλή επιχειρήσει να απαγορεύσει την Πορεία με διάφορα προσχήματα το 1976 και ξανά το 1977 χωρίς να το πετύχει. Το 1980 η αστυνομία της δεξιάς κυβέρνησης Ράλλη δολοφόνησε τον Ιακώβο Κουμή και την Σταματίνα Κανελοπούλου προκειμένου να εμποδίσει την Πορεία να πάει στην αμερικανική πρεσβεία. Η πορεία από τότε κάθε χρόνο πηγαίνει στην πρεσβεία.

Τις επόμενες δεκαετίες, οι απόπειρες να σβήσει η μνήμη του Πολυτεχνείου

Το 1972 τα Πανεπιστήμια είναι σε αναβρασμό. Την άνοιξη του 1972 πραγματοποιούνται οι πρώτες φοιτητικές διαδηλώσεις. Τον Νοέμβρη οργανώνονται εκλογές νοθείας στις σχολές όπου η χούντα εκλέγει τους δικούς της. Οι φοιτητές συγκροτούν και εκλέγουν Επιτροπές Αγώνα που οργανώνουν τη μάχη ενάντια στους διορισμένους «φοιτητικούς συλλόγους» της χούντας. Οι Επιτροπές Αγώνα γίνονται κέντρο δράσης και φυτώριο των ομάδων της επαναστατικής αριστεράς.

Στις 21 Φλεβάρη του 1973 γίνεται η κατάληψη της Νομικής ενάντια στην επιστράτευση αγωνιστών από τις σχολές. Την επόμενη μέρα οι φοιτητές αποχωρούν μετά απο συμφωνία με τη Σύγκλητο. Ακολουθεί δεύτερη κατάληψη της Νομικής στις 20 Μάρτη. Η τaráτσα της Νομικής αντηχεί «κάτω η χούντα». Η αστυνομία εισβάλλει στη σχολή και ακολουθεί άγρια καταστολή.

Ακολουθούν μια σειρά εργατικές κινητοποιήσεις και απεργίες το καλοκαίρι του 1973. Ανάμεσά τους οι εργάτες στον Τύπο, οι μεταλλωρύχοι στην Κασσάνδρα, οι οδηγοί στα τρόλεϊ, οι εμποροϋπάλληλοι, οι εργαζόμενοι στη ΔΕΗ, οι αγρότες στα Μέγαρα. Στις 4 Νοέμβρη το μνημόσυνο του Γ. Παπανδρέου συνοδεύεται από εκτεταμένες συγκρούσεις με την αστυνομία στο κέντρο της Αθήνας.

Την Τετάρτη 14 Νοέμβρη και ενώ εξελισσόταν συνέλευση στη Νομική μετά από μια πληροφορία ότι η αστυνομία χτυπάει φοιτητές στο Πολυτεχνείο, ένας συνδικαλιστής της Επαναστατικής Αριστεράς από τη Φυσικομαθηματική προτείνει να σταματήσει η συνέλευση και να γίνει πορεία προς το Πολυτεχνείο. Οι φοιτητές έρχονται αντιμέτωποι με την αστυνομία έξω από το κτίριο αλλά οι περισσότεροι καταφέρνουν να μπουκνούν μέσα.

Η κατάληψη ξεκινάει. Συγκροτείται προσωρινή Συντονιστική Επιτροπή. Φοιτητές αρχίζουν να συρρέουν στο Πολυτεχνείο ενώ η πρόταση που μπαίνει από ΚΚΕ και ΚΚΕ εσωτερικού για «συντεταγμένη αποχώρηση» αποτυγχάνει. Οι κατα-

ου δεν σταμάτησαν. Οι κονδυλοφόροι της δεξιάς –και όχι μόνο– άλλοτε μιλάνε για ένα «πανηγυράκι» της Αριστεράς, άλλοτε για μια επέτειο που δεν «έχει πια νόημα γιατί αλλάξαν οι εποχές» και άλλοτε για «επεισόδια και προβοκάτορες». Αλλά αντί να φθίνουν και να μαραζώνουν, οι πορείες του Πολυτεχνείου κάθε χρόνο γίνονται το κέντρο για να διαδηλώσουν δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι.

Επιόλιτης

Όμως οι Μητσοτάκηδες και η τάξη τους επιμένουν. Υπάρχουν τέσσερις βασικοί λόγοι γι' αυτό.

Πολυτεχνείο σημαίνει μαζικό κίνημα. Όλα αυτά τα 50 χρόνια η επέτειος του Πολυτεχνείου συνδέεται και γίνεται σημείο αναφοράς και δράσης για κάθε νέο γύρο μαθητικών και φοιτητικών καταλήψεων που ακολουθούν με συνέπεια το παράδειγμα της κατάληψης του 1973. Γίνεται σημείο αναφοράς του αντιπολεμικού κινήματος ενάντια στις επεμβάσεις και τον ιμπεριαλισμό. Σημείο αναφοράς για τη σύγκρουση με το ρατσισμό και τους χρυσαυγίτες, τους πολιτικούς απογόνους της χούντας. Σημείο αναφοράς για κάθε απεργιακό γύρο της εργατικής τάξης και ξεσηκωμό ενάντια στην εκάστοτε κυβέρνηση. Είτε σαν αφετηρία, είτε σαν αφορμή, κάθε χρόνο η 17η Νοέμβρη τροφοδοτεί και τροφοδοτείται από τις μάχες που δίνει το κίνημα μέσα σε ένα περιβάλλον που κανένα από τα αιτήματα που έθεσε –με εξαίρεση την αποκατάσταση μιας αστικής δημοκρατίας που γίνεται ολόένα και πιο αυταρχική– δεν έχει δικαιωθεί. Αυτή η σύνδεση είναι ένας μόνιμος πονοκέφαλος για τη δεξιά και τα αφεντικά.

Πολυτεχνείο σημαίνει δικαιώματα. Η έφοδος του Πολυτεχνείου και της Μεταπολίτευσης που ακολούθησε έγινε η αφετηρία για να κερδηθούν μια σειρά από δικαιώματα, δημοκρατικά, πολιτικά κοινωνικά, οικονομικά, συνδικαλιστικά που άλλαξαν τη ζωή της

εργατικής τάξης, της νεολαίας, των γυναικών, προς το καλύτερο. Όλα αυτά δηλαδή που διακαώς εδώ και δεκαετίες με νομοσχέδια επί νομοσχεδίων η τάξη των μητσοτάκηδων παλεύει με λύσσα να μας τα πάρει πίσω.

Πολυτεχνείο σημαίνει Αριστερά. Η δεξιά όταν δεν συνεργαζόταν ανοιχτά με τους χουντικούς, τους παρακολουθούσε ατάραχη να εφαρμόζουν τις πολιτικές τους προς όφελος της ελληνικής άρχουσας τάξης που βρήκε στην επταετία την «χρυσή» της εποχή. Ξεμπερδεύοντας με τη μνήμη του Πολυτεχνείου η ΝΔ και η άρχουσα τάξη παλεύουν να ξεμπερδέψουν με την Αριστερά, με ακόμη μεγαλύτερη ένταση, μετά τον τρόπο που τους προκάλεσε το τεράστιο κίνημα που κορυφώθηκε το 2015 με το δημοψήφισμα και το 63% του ΟΧΙ ανατρέποντας το πολιτικό σκηνικό δεκαετιών, ξυπνώντας τον «επιόλιτη» του Πολυτεχνείου.

Τέταρτος και πιο βασικός λόγος. Πολυτεχνείο σημαίνει επαναστατικός δρόμος. Μετωπική σύγκρουση με την κυρίαρχη τάξη: κατάληψη, φοιτητική εξέγερση, εργατική εξέγερση, γενική απεργία, εργατική εξουσία. Γιατί αυτά ήταν τα συνθήματα και τα μέσα που χρησιμοποίησαν οι εξεγερμένοι το 1973, ανοίγοντας το δρόμο με τις θυσίες τους για την πτώση της χούντας ένα χρόνο αργότερα. Δεν υπάρχει κάτι που να φοβίζει την άρχουσα τάξη περισσότερο από την επανάληψη μιας τέτοιας προοπτικής.

Γι' αυτούς τους λόγους, μέσα στη σημερινή περίοδο της δεξιάς στροφής και κρίσης του ΣΥΡΙΖΑ, καθώς χιλιάδες αγωνιστές/τριες αναζητούν πυξίδα για να βρουν ξανά δρόμο για τους ίδιους και για την Αριστερά, σε συνθήκες που η πολυκρίση του συστήματος βαθιάει, το Πολυτεχνείο και η Μεταπολίτευση έχουν να δώσουν πολλά σε αυτή τη συζήτηση. Μπορούμε να ξαναέχουμε σήμερα ένα Πολυτεχνείο; Μπορούμε να κάνουμε τους χειρότερους επιόλιτες τους πραγματικότητα;



Πολυτεχνείο 1973

Μια «ομαλή μετάβαση»

Ο δρόμος για να φτάσουμε στην εξέγερση του Νοέμβρη του 1973 δεν ήταν εύκολος. Η επιβολή της δικτατορίας τον Απρίλη του 1967 είχε σημάει κρίση και διάσπαση στην Αριστερά από την οποία το 1968 προέκυψαν δύο κόμματα το ΚΚΕ και το ΚΚΕ Εσωτερικού. Και τα δύο κόμματα μοιράζονταν όμως μια κοινή πεποίθηση. Ότι δεν υπάρχει άμεση προοπτική ανατροπής της χούντας και ότι αυτό που χρειάζεται είναι ένα σχέδιο συντεταγμένης διαδοχής. Η ευκαιρία για τη συγκεκριμενοποίηση αυτής της γραμμής παρουσιάστηκε το 1973 όταν η Χούντα υποσχέθηκε εκλογές στις αρχές του 1974 διορίζοντας ταυτόχρονα έναν αστό πολιτικό, τον Μαρκεζίνη, σαν πρωθυπουργό.

Η αντιμετώπιση και των δύο ΚΚΕ ήταν να αξιοποιήσουν αυτό το άνοιγμα αναζητώντας συμμαχίες με κόμματα και αστούς πολιτικούς που έπαιζαν τον ρολο των «γεφυροποιών» με τη χούντα, προετοιμάζοντας μια ελεγχόμενη μετάβαση. Τι θα σήμανε μια «ελεγχόμενη με-

τάβαση» μπορούμε να αντιληφθούμε από τις αντίστοιχες εμπειρίες στην Ισπανία και αργότερα στην Χιλή, όπου οι αιμοσταγείς δικτάτορες και οι μηχανισμοί τους όταν έγιναν οι «μεταβάσεις» παρέμειναν ατιμώρητοι και αλώβητοι, να επηρεάζουν τις εξελίξεις ακόμη και σήμερα.

Το 1973, λίγο πριν το Πολυτεχνείο, το ΚΚΕ εσ. υποστηρίζει τη συμμετοχή στις χουντοεκλογές. «Όσο λάθος θα ήταν μια βιαστική απόφαση τώρα για συμμετοχή στις εκλογές, ανεξάρτητα από τις συνθήκες διεξαγωγής τους, άλλο τόσο λάθος θα ήταν ο εκ των προτέρων αποκλεισμός της συμμετοχής σε αυτές» έγραφε ο Μπάμπης Δρακόπουλος, γγ ΚΚΕ εσ. στο Βήμα στις 19/10/1973. Τον ίδιο χρόνο στο 9ο συνέδριο του ΚΚΕ, όπου ο Χ. Φλωράκης αντικαθιστά τον Κολιγιάννη στη θέση του γ.γ., το ΚΚΕ περνάει από τη γραμμή της «Παλλαϊκής Αντίστασης» στη δικτατορία, σ' αυτή της «Προχωρημένης Δημοκρατίας». Πρώτο στάδιο, η αποκατάσταση της δημοκρατίας που στην πορεία θα γίνει πιο «προχωρημένη». Με άλλα λόγια, κινήσεις, πιέσεις και

επαφές που θα διευκόλυναν το δρόμο κάποια στιγμή η άρχουσα τάξη να κάνει εκλογές.

Σε τι μεταφραζόταν στην πράξη η γραμμή και των δυο; Στα πανεπιστήμια, στο ραγδαία αναπτυσσόμενο φοιτητικό κίνημα που μάχονταν την χούντα και τους ασφαλίτες μέσα στις σχολές, σήμανε ενέργειες και αιτήματα που δεν θα έθεταν σε κίνδυνο την ομαλή μετάβαση φοβίζοντας τη χούντα και οδηγώντας την σε αναδίπλωση. Τη γραμμή για μη-σύγκρουση ήρθε να ενισχύσει η θέση του ηγέτη του ιταλικού ΚΚ Μπερλιγκουέρ για τον «Ιστορικό Συμβιβασμό» που θεωρούσε ότι το αιματηρό πραξικόπημα του Πινোসέτ που είχε μόλις προηγηθεί, ήταν αποτέλεσμα της «υπερεπαναστατικής» πολιτικής της Αριστεράς στην Χιλή.

Ένας νέος παράγοντας

Στον αντίποδα αυτής της θέσης το 1973 ένας νέος παράγοντας είχε κάνει την εμφάνισή του σε διεθνές επίπεδο: Η επαναστατική αριστερά, για πρώτη φορά μετά από δεκαετίες κυριαρχίας της

ΧΡΟΝΙΚΟ

λήψεις απλώνονται και στα πανεπιστήμια εκτός της Αθήνας. Η κατάληψη καλεί τον κόσμο σε ξεσηκωμό. Τα συνθήματα είναι «Κάτω η Χούντα», «έξω οι ΗΠΑ», «Κάτω το Κεφάλαιο», «Επανάσταση Λαέ», «Γενική Απεργία». Την επόμενη μέρα, 15 Νοέμβρη στο Πολυτεχνείο φτάνουν εργαζόμενοι και νεολαία από όλες τις γειτονίες της Αθήνας. Μέσα στο Πολυτεχνείο οργανώνεται Εργατική Συνέλευση που καλεί σε γενική απεργία. Η κατάληψη μαζικοποιείται κι άλλο.

Στις 16 Νοέμβρη η περιοχή γύρω από το Πολυτεχνείο κατακλύζεται όλη τη μέρα από πολλές χιλιάδες κόσμο. Οικοδόμοι μπαίνουν οργανωμένα στην κατάληψη. Αγρότες από τα Μέγαρα φτάνουν με το πανό τους. Το Πολυτεχνείο έχει μετατραπεί σε κέντρο αγώνα. Η Χούντα φτάνει στα όριά της. Από το μεσημέρι ελεύθεροι σκοπευτές αρχίζουν να πυροβολούν κόσμο. Η αυτοσχέδια κλινική που έχει στηθεί μέσα στο κτίριο γεμίζει τραυματίες.

Μέχρι τη νύχτα, οι συγκεντρώσεις και τα οδοφράγματα έχουν απλωθεί σε όλη την Αθήνα, από την Αχαρνών ως τους Αμπελόκηπους. Η Χούντα πρέπει να πνίξει το Πολυτεχνείο για να σταματήσει την εξέγερση που συνοδεύεται από επιθέσεις σε υπουργεία και δημόσια κτίρια. Η αστυνομία δεν μπορεί να τα βγάλει πέρα με τους διαδηλωτές. Ειδικές δυνάμεις και τεθωρακισμένα κατευθύνονται προς το Πολυτεχνείο στις 12 τη νύχτα. Στις 3 το πρωί στις 17 Νοέμβρη ένα τανκ εισβάλλει στην κεντρική πύλη. Η Χούντα έχει αποφασίσει να βάψει την εξέγερση στο αίμα.

Το Πολυτεχνείο εκκενώνεται από τον στρατό. Αλλά οι διαδηλώσεις και οι συγκρούσεις με την αστυνομία και τα τανκ θα συνεχιστούν μέχρι και το βράδυ της 17ης Νοέμβρη. Οι νεκροί θα συνεχίσουν να πέφτουν όλη τη μέρα στους δρόμους της Αθήνας, οι περισσότεροι από αυτούς, όχι φοιτητές. Η φοιτητική διαμαρτυρία που έγινε εργατική εξέγερση καταστέλλεται βίαια. Αλλά έχει ήδη ανοίξει το δρόμο για την πτώση της χούντας.

σοσιαλδημοκρατίας και του σταλινισμού, επέστρεφε παίζοντας ρόλο καταλύτη στις εξελίξεις.

Στα τέλη της δεκαετίας του '60, η περίοδος της ευφορίας του καπιταλιστικού μπουμ που ακολούθησε το τέλος του Β'ΠΠ έπαιρνε τέλος –έχοντας όμως δημιουργήσει πρώτα μια νέα τεράστια εργατική τάξη και έχοντας μαζικοποιήσει τα πανεπιστήμια. Νέοι εργάτες και φοιτητές ξεσηκώνονταν ενάντια σε έναν «ιδανικό» κόσμο που εκτίναζε τα κέρδη των καπιταλιστών αλλά στους από κάτω έδινε ψίχουλα, αυταρχισμό, ρατσισμό και πόλεμο.

Το αντιπολεμικό κίνημα ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ στις ΗΠΑ και η έκρηξη του γαλλικού Μάη του 1968 έπαιξαν ρόλο καταλύτη οδηγώντας σε μαζικά κινήματα σε όλο τον πλανήτη. Σε αυτά τα κινήματα πρωτοστάτησαν –και μεγάλωσαν– επαναστατικές οργανώσεις, άλλες παλιές που είχαν κρατηθεί ζωντανές τα πέτρινα χρόνια της κυριαρχίας της σοσιαλδημοκρατίας και του σταλινισμού, αλλά και ένα πλήθος από καινούργιες που δημιουργήθηκαν μέσα στη νέα ριζοσπαστικοποίηση. Κοινά τους χαρακτηριστικά, η σύγκρουση με τον ιμπεριαλισμό, το σπάσιμο των αυταπατών για την ΕΣΣΔ και τα καθεστώτα του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και η προοπτική της επανάστασης στο εδώ και τώρα: Κόντρα στη σταδιακή μεταρρύθμιση του συστήματος που υποσχόταν η σοσιαλδημοκρατία και κόντρα στη σταλινική θεωρία των «σταδίων» που τοποθετούσε την επανάσταση στην Δευτέρα Παρουσία.

Το παράδειγμα του γαλλικού Μάη του '68 ήταν πρόσφατο, απτό και φωτιζε τον δρόμο: Μια φοιτητική εξέγερση που ξεκινάει με την πρωτοβουλία επαναστατικών μειοψηφιών στα πανεπιστήμια οδηγεί στη μεγαλύτερη γενική απεργία με τους εργάτες να καταλαμβάνουν τα εργοστάσια και τους χώρους δουλειάς παραλύοντας την οικονομία, κόντρα στις ηγεσίες της ρεφορμιστικής αριστεράς. Και δεν ήταν

το μόνο. Το μήνυμα της κατάληψης πρώτοι είχαν στείλει οι φοιτητές του Μπέρκλεϊ και των πανεπιστημίων στις ΗΠΑ που καταλάμβαναν τις σχολές τους με αίτημα να σταματήσει ο πόλεμος. Το μήνυμα έφτανε πια και από τα κατειλημμένα εργοστάσια της Ιταλίας που συνέδεαν τα μέτωπα με το σύνθημα «Ανιέλι, η Ινδοκίνα είναι στο εργοστασιό σου».

Αν αυτά μπορούσαν να γίνουν στη Γαλλία, στις ΗΠΑ και την Ιταλία, μπορούν να γίνουν και στην Ελλάδα ήταν το άμεσο μήνυμα που έφτανε στους αγωνιστές/τριες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αλλά και σε χώρες της Ευρώπης ως φοιτητές, μετανάστες και πολιτικοί πρόσφυγες. Μέσα κι έξω, η πολιτικοποίηση από τις μάχες του προηγούμενου κινήματος που είχε κορυφωθεί με τα «Ιουλιανά» το 1965 συναντιόταν με ένα νέο κύμα αγωνιστών/τριών που είχε γεννήσει ο Μάης.

Έτσι, το 1973 στα ελληνικά πανεπιστήμια αλλά και σε χώρους εργασίας υπήρχαν πλέον οργανωμένες ομάδες και ανένταχτοι που προσδιόριζαν τον εαυτό τους στην επαναστατική αριστερά – μια αριστερά που σε όλες της τις εκδοχές, δεν έτρεφε αυταπάτες για τα σχέδια «ομαλοποίησης» της Χούντας. Ο τίτλος στο «έκτακτο» φύλλο της Μαμής (έντυπο τότε της ΟΣΕ) είναι χαρακτηριστικός: «Χουντο-δημοκρατία: πιο άγρια επίθεση του κράτους της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης». Όπως και η θέση της για το τι έπρεπε να γίνει: «Η μόνη δύναμη που μπορεί να συντρίψει τη χούντα είναι το μαχητικό μαζικό κίνημα. Να παλέψουμε για το δυνάμωμά του, την οργάνωσή του... Χωρίς καμιά αναγνώριση για 'λύσεις' έξω από το μαζικό κίνημα, χωρίς καμιά παραχώρηση στους αστούς μανουβραδόρους...» (Μαμή, Απρίλης 1973, αμέσως μετά την κατάληψη στη Νομική της Αθήνας).

Δύο γραμμές

Υπήρχαν, λοιπόν, δύο γραμμές μέσα στην Αριστερά τον Νοέμβρη του



1971, Φοιτητική κινητοποίηση στα Προπύλαια.

1973. Αυτή που ήταν με την κλιμάκωση από τα κάτω ενάντια στην χούντα και ακόμη παρά πέρα. Και αυτή της αναμονής εξελίξεων από τα πάνω με το κίνημα σε ρόλο μοχλού πίεσης που υποστήριζαν οι ηγεσίες της ρεφορμιστικής αριστεράς, του ΚΚΕ και του ΚΚΕ Εσωτερικού. Μέσα από μια συνεχή διαπάλη μέσα στο Πολυτεχνείο τελικά κυριάρχησε η γραμμή της επαναστατικής αριστεράς, σφραγίζοντας τις εξελίξεις.

Στις 14 Νοέμβρη του 1973 με πρόταση αυτής της Αριστεράς ξεκίνησε η κατάληψη του Πολυτεχνείου. Οι ηγεσίες των φοιτητικών παρατάξεων του ΚΚΕ και του ΚΚΕ εσ. προσπάθησαν από την πρώτη κιόλας μέρα να οργανώσουν την «απαγκίστρωση» ή «συντεταγμένη αποχώρηση» από το Πολυτεχνείο, αλλά απέτυχαν να πείσουν ακόμη και τα ίδια τους τα μέλη, με αποτέλεσμα να επιστρέψουν το ίδιο βράδυ.

Τη δεύτερη μέρα προσπάθησαν να ελέγξουν πολιτικά την κατάληψη προτείνοντας να υιοθετηθούν μόνο «φοιτητικά αιτήματα». Μια κίνηση που καλούσε την πρωταγία να «δεσμευθεί», όπως είχε συμβεί στην κατάληψη της Νομικής νωρίτερα τον ίδιο χρόνο, θα διευκόλυνε μια «νικηφόρα απαγκίστρωση».

Η επαναστατική αριστερά λειτουργούσε στην αντίθετη κατεύθυνση, της κλιμάκωσης, προβάλλοντας τα πολιτικά ζητήματα ότι ήταν η ώρα της ανατρο-

πής με «κάτω η χούντα», «γενική απεργία», «κάτω το κεφάλαιο», «επανάσταση λαέ». Προσπάθησε να κάνει το Πολυτεχνείο κέντρο ξεσηκωμού βγάζοντας υλικό και πηγαίνοντας στις γειτονιές. Πήρε την πρωτοβουλία για να βάλει στον αγώνα την εργατική τάξη οργανώνοντας Εργατική Συνέλευση μέσα στο Πολυτεχνείο με στόχο μια γενική απεργία που θα παρέλυε το καθεστώς. Οι ηγεσίες της ρεφορμιστικής αριστεράς, όχι μόνο δεν συμμετείχαν, αλλά στάθηκαν εχθρικοί στην Εργατική Συνέλευση μην αναγνωρίζοντας τους εκπροσώπους της. Όμως στις συνελεύσεις που πραγματοποιούνται στο κατειλημμένο Πολυτεχνείο μειοψηφούν και η κατάληψη συνεχίζεται.

Την Παρασκευή 16/11 την ώρα που εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενοι, μαθητές συγκεντρώνονταν γύρω από το Πολυτεχνείο και στο κέντρο της Αθήνας, δηλώνοντας παρών στη σύγκρουση για την ανατροπή της χούντας, αντί για γενική απεργία, το ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσ. έφεραν στις συνελεύσεις μια πρόταση διακήρυξης για σχηματισμό κυβέρνησης «Εθνικής Ενότητας»!

Εκατοντάδες χιλιάδες νέοι εργάτες/τριες έδωσαν τη μάχη, και αρκετοί την ίδια τους τη ζωή, όλη τη νύχτα του Πολυτεχνείου, κόντρα στην αστυνομία, μπουκάροντας ακόμη και σε υπουργεία, συνέχισαν και την επομένη μέρα να μάχονται με πέτρες ενάντια στα τανκς. Αυ-

τοί δείχνουν τη δυναμική που είχε αυτό το κάλεσμα για γενική απεργία καθώς το Πολυτεχνείο, από μια φοιτητική κατάληψη είχε ήδη εξελιχθεί σε μια εργατική εξέγερση. Μια εξέγερση που η χούντα κατάφερε να καταστείλει μόνο με τα τανκς και τον στρατό.

Ποια ήταν τα συμπεράσματα που έβγαλαν μετά το ματοκύλισμα της εξέγερσης οι ηγεσίες της Αριστεράς; Η ημερίδα της αντι-ΕΦΕΕ (ΚΝΕ), η Πανσπουδαστική Νο 8, κατήγγειλλε την κατάληψη σαν έργο «350 προβοκατόρων του Ρουφογάλη της ΚΥΠ» δηλώνοντας ότι «το φοιτητικό κίνημα δεν ήθελε με κανένα τρόπο η εκδήλωσή μας αυτή να συντελέσει ώστε να συγκρουστούν κατά μέτωπο στη συγκεκριμένη στιγμή οι λαϊκές δυνάμεις με την σιδηρόφρακτη δικτατορία». Το ΚΚΕ εσ. εκτιμούσε ότι με το «λάθος» του Πολυτεχνείου η κατάσταση «γύρισε πίσω στις 21 Απριλίου 1967».

Η εκτίμηση της ΟΣΕ, ενώ μαινόταν η καταστολή του Ιωαννίδη που διαδέχτηκε τον Παπαδόπουλο στην ηγεσία της χούντας, ήταν στον αντίποδα αυτών των εκτιμήσεων: «Ο λαϊκός αγώνας του Πολυτεχνείου άνοιξε καινούργια ανώτερη φάση για το κίνημα. Παρ' όλο το δολοφονικό όργιο της χούντας, το Πολυτεχνείο ήταν τεράστια πολιτική νίκη του λαϊκού μας κινήματος και των πρωτοπόρων επαναστατικών δυνάμεων σ' αυτό...».

Η καταστολή της εξέγερσης του Πολυτεχνείου αποδείχτηκε μια πύρρειος νίκη για τη χούντα. Η εξέγερση του Πολυτεχνείου βάθυνε την κρίση και το μίσος ενάντια της. Τραυματισμένη θανάσιμα μπόρεσε να κρατήσει μόνο μέχρι το καλοκαίρι του 1974 –όταν η αποτυχημένη «φυγή προς τα μπρος» μέσα από το πραξικόπημα του Σαμψών στην Κύπρο θα οδηγήσει στον πόλεμο, στην αποτυχημένη «επιστράτευση της Σαγιονάρας», στην ήττα από την Τουρκία και την πτώση της.

Το Πολυτεχνείο νίκησε, γκρέμισε τη χούντα, κέρδισε κατακτήσεις αλλά δεν κατάφερε να γκρεμίσει το σύστημα που γέννησε τη χούντα και απειλεί σήμερα ξανά να πάρει πίσω αυτές τις κατακτήσεις. Σταμάτησε στα μισά του δρόμου, γιατί η επαναστατική αριστερά ήταν ακόμη πολύ μικρή και αδύναμη για να επηρεάσει τον μεγάλο όγκο της εργατικής τάξης και γιατί οι ηγεσίες της ρεφορμιστικής αριστεράς δεν είχαν την στρατηγική της ανατροπής.

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου δεν τις βρήκε απροετοίμαστες, όπως συνηθίζουν να δηλώνουν εκ των υστέρων. Τουναντίον, τις βρήκε προετοιμασμένες σε μια στρατηγική που απόρριπτε την είσοδο των μαζών και της εργατικής τάξης στο προσκήνιο για να καθορίσουν τις εξελίξεις. Αυτή είχε διαμορφωθεί ήδη δεκαετίες πριν.

Όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε όλη την Ευρώπη, τα κομμουνιστικά κόμματα είχαν εδώ και δεκαετίες εγκαταλείψει τη στρατηγική της επανάστασης και της ανατροπής του καπιταλισμού. Από τα μέσα της δεκαετίας του '30 και μετά, η γραμμή των ΚΚ απέβλεπε όχι στη σύγκρουση με τους καπιταλιστές αλλά στο προσεταιρισμό των «προοδευτικών» κομματιών της άρχουσας τάξης σε «λαϊκά μέτωπα» σε μια προοπτική διαχείρισης του καπιταλισμού. Στον Β' ΠΠ η γραμμή «ταίριαξε» με τη συμμαχία της ΕΣΣΔ με τις «δημοκρατικές» ΗΠΑ και Βρετανία. Το 1944, όταν ο βρετανικός στρατός έφτανε στην Αθήνα μετά την

απελευθέρωση, το ΚΚΕ και το ΕΑΜ υποδέχονταν τους ιμπεριαλιστές σαν «συμμάχους» με τις σημαίες των ΗΠΑ και της Βρετανίας. Η ιστορία απέδειξε ότι ήταν ένα ολέθριο λάθος.

Η γραμμή συνεχίστηκε και μετά το τέλος του Β' ΠΠ. Το κοινοβούλιο αναδείχτηκε σαν ο βασικός στόχος των ΚΚ στην Ιταλία, στη Γαλλία και άλλες χώρες της Ευρώπης. Η προοπτική της επανάστασης και του Σοσιαλισμού παρέμενε θαμμένη σε κάποια σελίδα των προγραμμάτων τους και όποια κριτική από τ' αριστερά που έθιγε το ζήτημα καταγγέλονταν σαν «αριστερισμός». Στην Ελλάδα οι ηγεσίες της ρεφορμιστικής Αριστεράς χαράμισαν όλες τις ευκαιρίες για ανατροπές που δόθηκαν με αποκορύφωμα τα Ιουλιανά το 1965 αναζητώντας συμμαχίες με την Ένωση Κέντρου. Το πραξικόπημα βρήκε το ΚΚΕ και την ΕΔΑ να ετοιμάζονται για ένα ακόμη γύρο εκλογών στις 28 Μαΐου του 1967 που δεν έγιναν ποτέ. Στις 21 Απριλίου του 1967, η Αυγή ετοιμαζόταν να κυκλοφορήσει με κύριο άρθρο «Γιατί δεν θα γίνει δικτατορία... Η ηγεσία του ΚΚΕ και της ΕΔΑ πιάστηκαν κυριολεκτικά στον ύπνο.

Μεταπολίτευση

Μετά το Πολυτεχνείο, τα κόμματα της ρεφορμιστικής Αριστεράς βάλθηκαν να σβήσουν το γεγονός ότι γι' αυτά η εξέγερση του Πολυτεχνείου ήταν ένα «λάθος», διεκδικώντας μάλιστα τα «πρωτεία» της εξέγερσης. Αλλά η γραμμή τους παρέμεινε σταθερά η ίδια. Το 1974, το «Καραμανλής ή τανκς» του Μίκη Θεοδωράκη ήταν η ακραία έκφραση της γραμμής και των δύο ΚΚ που ζητούσε αυτοσυγκράτηση για τη «σταθεροποίηση» της δημοκρατίας.

Στα εκρηκτικά χρόνια της Μεταπολίτευσης που ακολούθησαν με τη φόρα του Πολυτεχνείου και σηματοδεύτηκαν από τεράστιους νικηφόρους εργατικούς αγώνες, ήταν το ΠΑΣΟΚ που κέρδισε το μεγαλύτερο μέρος της αγανάκτησης και της Αριστεράς υποσχόμενο την πραγματική «Αλλαγή». Το ΚΚΕ ξανά σιγόνταρε αυτές τις κοινοβουλευτικές αυταπά-

τες με τη γραμμή «Αλλαγή δεν γίνεται χωρίς το ΚΚΕ».

Και όταν μετά το 1985 η «αλλαγή» του Α. Παπανδρέου μετατράπηκε σε λιτότητα, σκάνδαλα και πολιτική υπέρ του κεφαλαίου, το ΚΚΕ και το ΚΚΕεσ. φτιάχνοντας τον «Συνασπισμό», πέρασαν το 1989 από τη γραμμή συνεργασίας με τα «προοδευτικά» κομμάτια στη συνεργασία και την συγκυβέρνηση με την Νέα Δημοκρατία, τάχα για να φέρουν την «κάθαρση» από το ΠΑΣΟΚ. Αυτό που ακολούθησε ήταν η ήττα της Αριστεράς και η διάσπαση ανάμεσα στον Συνασπισμό και το ΚΚΕ.

Οι φοβεροί αγώνες της εργατικής τάξης και της νεολαίας το διάστημα 2010-15 έφεραν στα όρια της κατάρρευσης το κυρίαρχο πολιτικό σύστημα με το ΠΑΣΟΚ σχεδόν να εξαφανίζεται και τη ΝΔ να πέφτει στο 18%. Ο ΣΥΡΙΖΑ εκτινάχτηκε. Αλλά η γραμμή και το αποτέλεσμα του νέου εγχειρήματος ήταν μια από τα ίδια. Η συνεργασία με τον Ολάντ και τις «προοδευτικές» δυνάμεις της Ευρώπης από τη μια και η συνεργασία με τον Καμμένο από την άλλη, όχι μόνο τα μνημόνια δεν «έσκισαν», αλλά ήρθαν να εφαρμόσουν νέα, ποδοπατώντας τις ελπίδες του κόσμου και εξασφαλίζοντας τη «συνέχεια του κράτους» σε όλα τα επίπεδα. Μια στρατηγική που παρέμεινε σταθερή καθ' όλο το διάστημα που ο ΣΥΡΙΖΑ ήταν στην αντιπολίτευση για να καταλήξει τελικά στον Κασσελάκη.

Μέσα στο σημερινό εκρηκτικό μείγμα της διενθούς πολυκρίσης –πολέμου, φτώχειας, ακρίβειας, κλιματικής αλλαγής– το μήνυμα που έχει να δώσει το Πολυτεχνείο μισό αιώνα μετά, είναι επίκαιρο όσο ποτέ. Η απαλλαγή από τους μητσοτάκηδες και την τάξη τους δεν θα έρθει περιμένοντας που θα καταλήξει το επόμενο παζάρι για τη δημιουργία μιας ακόμη «ρεαλιστικής εναλλακτικής» από τα πάνω. Θα έρθει ακολουθώντας το παράδειγμα του Πολυτεχνείου, τη στρατηγική της ανατροπής από τα κάτω με υποκείμενο την εργατική τάξη.

Δεν υπάρχει δρόμος κοινοβουλευτικός, ο δρόμος του Νοέμβρη επαναστατικός. ■

No pasaran

Η Αργυρή Ερωτοκρίτου προβάλλει τις μάχες που δίνει το αντιφασιστικό και αντισρατσιστικό κίνημα στην Κύπρο.



Από τις 27 Αυγούστου ως την 1η Σεπτέμβρη έγιναν τρία ρατσιστικά πογκρόμ στη Νότια Κύπρο που χτύπησαν σαν ηλεκτρισμός την εργατική τάξη και τη νεολαία. Νεοναζιστικές συμμορίες του ΕΛΑΜ και άλλων ακροδεξιών ομάδων συγκεντρώθηκαν στη Χλώρακα, ένα χωριό στα δυτικά του νησιού, και μετά από μία "διαδήλωση" με αιτήματα "απελάσεις", "αποκετοποίηση", "επαναφορά της ασφάλειας" στους δρόμους του χωριού ακολούθησε πογκρόμ κατά Σύριων προσφύγων της περιοχής. Έσπασαν, πυρπόλησαν με μολότοφ σπίτια Συριών, επιτέθηκαν και χτύπησαν ακόμα και μικρά παιδιά. Τα σπίτια στα οποία μπούκαραν είχαν σημαδευτεί με διακριτικά σύμβολα τις προηγούμενες μέρες όπως αναφέρουν κάτοικοι της περιοχής. Λίγες μέρες αργότερα το ίδιο σκηνικό εκτυλίχθηκε σε έναν από τους κεντρικότερους δρόμους της πόλης της Λεμεσού. Κουκουλοφόροι που συγκεντρώθηκαν από όλο το νησί, κρατούσαν ρόπαλα σπάζοντας μαγαζιά μεταναστών, ρίχνοντας κόσμο στη θάλασσα, επιτίθονταν σε ανθρώπους που τους φαίνονταν μετανάστες, σε δημοσιογράφους, κατέβαζαν κόσμο από τα αυτοκίνητά του και κραύγαζαν "η Κύπρος είναι ελληνική", "έξω οι λάθρο", "ελλάς-θρησκεία-ορθοδοξία" και άλλα. "Νύχτα Κρυ-

στάλλων" χαρακτηρίστηκε από πολλά μέσα. Όλα αυτά γίνονταν κάτω από την επίβλεψη της κυπριακής αστυνομίας η οποία δεν έκανε απολύτως τίποτα για να σταματήσει τα πογκρόμ παρά του ότι γνώριζε πολλές μέρες πριν για τις επικείμενες ρατσιστικές "διαδηλώσεις".

Στις 2 Σεπτέμβρη οργανώνεται αντιφασιστική διαδήλωση στη Λεμεσό από αντιρατσιστικές, αντιφασιστικές ομάδες, εξωκοινοβουλευτικές οργανώσεις της Αριστεράς και του χώρου της αναρχίας. Εκατοντάδες βάδισαν στους δρόμους της πόλης: "Το κάλεσμα στη Λεμεσό είχε μαζέψει σχεδόν 1.000 άτομα για να διαδηλώσουν ενάντια στις ρατσιστικές επιθέσεις και τα πογκρόμ των προηγούμενων ημερών, ενάντια στο φόβο ενάντια στους διαχωρισμούς, υπερασπιζόμενοι την ισότητα και την αλληλεγγύη, την πολύγλωσση και πολυεθνική εργατική τάξη. Η πορεία αυτή αποτέλεσε μια αρχή και μια πρώτη σημαντική απάντηση."¹ Ήταν σαφές ότι στον δρόμο βρέθηκαν νεολαίοι και εργαζόμενοι που ένιωσαν την επείγουσα ανάγκη της μαζικής αντιφασιστικής δράσης στον δρόμο. Δύο μέρες αργότερα ακολούθησε το συλλαλητήριο που κάλεσε το ΑΚΕΛ ξανά στη Λεμεσό. Ξανά πολλές εκατοντάδες βρέθηκαν εκεί. Σημαντική η παρουσία της Συριακής Κοινότητας Κύπρου

που βρέθηκε εκεί. Ο γενικός γραμματέας του ΑΚΕΛ δήλωσε: "Ο τόπος βρίσκεται σε οριακό σημείο και όλοι πρέπει να συναισθανθούν τι πραγματικά έχουμε ενώπιόν μας. Οι ηθικοί και φυσικοί αυτουργοί των πογκρόμ δεν εκφράζουν «θέσεις» ή «ανησυχίες» για το μεταναστευτικό, αλλά εκμεταλλεύονται και παραπληροφορούν χυδαία για το μεταναστευτικό, όπως κάνουν και θα κάνουν με κάθε άλλο ζήτημα. Δεν θέλουν ασφάλεια, αλλά απειλούν την ασφάλεια της χώρας και των κατοίκων της. Δεν πρόκειται απλώς για χουλιγκανισμό, αλλά για φασισμό που απειλεί τη δημοκρατία και τον κυπριακό λαό στο σύνολό του. Η Κύπρος καταστράφηκε στο παρελθόν από μια φασιστική, φανατική μειοψηφία. Δεν μπορούμε να επιτρέψουμε να ξανασυμβεί το ίδιο. Όλες και όλοι που απαιτούμε μηδενική ανοχή στην ακροδεξιά βία έχουμε χρέος να υπερασπιστούμε τις δημοκρατικές αρχές, τις πραγματικές αξίες του λαού μας: την αλληλεγγύη και την ανθρωπιά, μα και όσα ενώνουν τους εργαζόμενους αυτού του τόπου ανεξάρτητα από εθνικότητα, θρησκεία και γλώσσα".

Την Κυριακή 10 Σεπτέμβρη ήρθε η σειρά της Λευκωσίας. Ένας αντιφασιστικός χείμαρρος ξεχύθηκε μέσα στους δρόμους της πόλης.² Χιλιάδες βάδισαν

από την πλατεία Ελευθερίας δίπλα στην πράσινη γραμμή. Οργανώσεις της αριστεράς, τουρκοκύπριοι με τις οργανώσεις και τα συνδικάτα τους, μετανάστες, εκπαιδευτικοί, ηθοποιοί, πανεπιστημιακοί με τα πανό τους. Λίγες είναι οι φορές που είχαμε μία τέτοια μαζικότητα σε διαδηλώση τα τελευταία χρόνια. Ο παλμός αλλά ταυτόχρονα η αίσθηση ότι αλλάζει η κατάσταση, σπάει ο φόβος που προσπαθούν να επιβάλλουν οι φασίστες και οι δρόμοι ανήκουν στο μαζικό κίνημα του αντιρατσισμού και του αντιφασισμού. Ήδη οι φασίστες αναγκάστηκαν να ακυρώσουν τη φασιστοσύναξή τους που είχαν εξαγγείλει για τις 6/9 μπροστά από το προεδρικό στη Λευκωσία. Το ΕΛΑΜ στις 5/9 διέγραψε τον δημοτικό του σύμβουλο στη Λεμεσό, Φοίβο Αλκιβιάδη, που καταγράφηκε κατά τη διάρκεια του πογκρόμ σε βίντεο, να δηλώνει: «όπου δω μαύρο θα τον σκοτώνω».³ Το αντιφασιστικό κίνημα εισέβαλε στο προσκήνιο, έδειξε τη δύναμή του, μπλόκαρε την προσπάθεια των νεοναζί να επαναλάβουν τα πογκρόμ σε άλλες πόλεις (και μάλιστα στην πρωτεύουσα!) και έβαλε τεράστιες πιέσεις πάνω στις ηγεσίες της Αριστεράς που δίσταζαν.

Πώς φτάσαμε στα πογκρόμ;

Μετά τα πογκρόμ στη Χλώρακα και τη Λεμεσό η κυρίαρχη αφήγηση των ΜΜΕ αλλά και των κομμάτων της δεξιάς (ΔΗΣΥ, ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ κ.α.) αρχικά ήταν ότι πρόκειται για χουλιγκανισμό. Η κατακραυγή τους ανάγκασε να αναδιπλωθούν σε ένα βαθμό αλλά να αναπτύξουν το γκεμπελιστικό θεώρημα των «δύο άκρων». Η πρόεδρος της Βουλής Αννίτα Δημητρίου δήλωσε τα εξής: «Όπως καταδικάζουμε απερίφραστα τη ρητορική μίσους, τα ντροπιαστικά φαινόμενα πογκρόμ που τα είδαμε να εκτυλίσσονται τις προηγούμενες μέρες και ευχόμαστε να μην επαναληφθούν, θεωρούμε επίσης αδιανόητο το γεγονός ότι Κύπριοι πολίτες σήμερα, νιώθουν ανασφαλείς στον τόπο τους». Ο πρόεδρος της δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης (αποσχισθείς από τον Δημοκρατικό Συναγερ-

μό) αρνήθηκε να μιλήσει για πογκρόμ, ρατσιστική βία και απέδωσε τα γεγονότα σε χουλιγκανισμό. Η υπουργός Δικαιοσύνης όταν ρωτήθηκε για την απραξία της αστυνομίας στη Λεμεσό αφού προηγήθηκε η Χλώρακα είπε: «δεν εμπλεκόμαστε στα επιχειρησιακά σχέδια της αστυνομίας».

Η ουσία είναι ότι τα τελευταία χρόνια η πολιτική των δύο κυβερνήσεων της δεξιάς (η παρούσα του Χριστοδουλίδη και η προηγούμενη του Νίκου Αναστασιάδη του ΔΗΣΥ) ήταν μία σκληρά ρατσιστική πολιτική των πους-μπας στη Μεσόγειο, των απελάσεων, των στρατοπέδων συγκέντρωσης. Αυτή η πολιτική τυλιγόταν μεθοδικά τον εθνικό γαλανόλευκο μανδύα της προάσπισης της κυπριακής δημοκρατίας από τα σχέδια του Ερντογάν. Μόνιμη επωδός είναι ότι οι πρόσφυγες και οι μετανάστες έρχονται από τα «κατεχόμενα» –τη Βόρεια Κύπρο– και δρουν υπό το σχεδιασμό της Αγκυρας ως «Τρίτος Αττίλας».

Έτσι η κυβέρνηση Αναστασιάδη έφτασε να βάζει συρματόπλεγμα στην νεκρή ζώνη από το Ακάκι ως τον Αστρομερίτη. Στα στρατόπεδα συγκέντρωσης προσφύγων και μεταναστών οι συνθήκες είναι ασφυκτικές. Μόνο στο «Πουρνάρα» χωρητικότητας 800 ατόμων, στοιβάζονται πάνω από 2.500 το 2021, δηλαδή 310% πάνω από τις δυνατότητες του. Το Σεπτέμβριο του 2023, μετά τα ρατσιστικά πογκρόμ, ανακοινώθηκε η περαιτέρω περιφραγή του στρατοπέδου αυτού για τον ασφυκτικότερο περιορισμό των μετακινήσεων των προσφύγων εκεί με μεταλλικό φράχτη ύψους τριών μέτρων. Η κυπριακή κυβέρνηση συμμετέχει στο MED5, τη συμμαχία μεταξύ Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Μάλτας, με κοινές θέσεις στην ΕΕ για το νέο σύμφωνο μετανάστευσης, πιέζοντας για ενίσχυση της ευρώπης-φρούριο με αύξηση των απελάσεων, μεγαλύτερη χρηματοδότηση προς τη FRONTEX.⁴ Το 2016 συγκροτείται η Ad Hoc Κοινοβουλευτική Επιτροπή για τη Μελέτη του Δημογραφικού Προβλήματος από την κυ-

βέρνηση του ΔΗΣΥ, τοποθετώντας για πρόεδρο τον Λίνο Παπαγιάννη, βουλευτή του ΕΛΑΜ και μέλος του Πολιτικού του Γραφείου. Ήταν το αντάλλαγμα του ΔΗΣΥ για τη στήριξη του ΕΛΑΜ σε δύο κρίσιμα κοινοβουλευτικά ζητήματα, για τα οποία δεν είχε την πλειοψηφία: την εκλογή της υποψήφιας του ΔΗΣΥ, Αννίτας Δημητρίου, στη θέση της προέδρου της Βουλής και την υπερψήφιση από το ΕΛΑΜ του προϋπολογισμού που κατέθεσε ο ΔΗΣΥ.

Μέσα σε αυτές τις ζεστές αγκάλες μεγάλωσε το νεοναζιστικό ΕΛΑΜ. Από το 2020 ξεκινά συστηματικές προσπάθειες κλιμάκωσης ρατσιστικών δράσεων στη Χλώρακα. Υπάρχουν αναφορές για συμμετοχή μελών του ΕΛΑΜ στις συνεδριάσεις του τοπικού κοινοτικού συμβουλίου υπό την προστασία του κοινοτάρχη Λιασιδή (ΔΗΣΥ). Τα μέλη του ΕΛΑΜ έκαναν εδώ και τουλάχιστον δύο χρόνια, οργανωμένες επισκέψεις στην περιοχή, στα καφενεία και την πλατεία, σπέρνοντας κλίμα τρόμου στους ντόπιους κατοίκους. Απειλούσαν ιδιοκτήτες που ενοικίαζαν τα σπίτια τους ή τα μαγαζιά τους σε Σύριους πρόσφυγες φτάνοντας και σε ξυλοδαρμούς. Οργάνωναν μαζί με τον κοινοτάρχη «διαμαρτυρίες» για την παρουσία προσφύγων στην περιοχή. Το 2020 ο τότε υπουργός εσωτερικών Νίκος Νουρής εκδίδει διάταγμα που απαγορεύει την περαιτέρω εγκατάσταση αιτητών ασύλου στη Χλώρακα για την προστασία του «δημογραφικού».⁵ Η απόφαση χαιρετίζεται από το κοινοτικό συμβούλιο της Χλώρακας. Τον Νοέμβριο της επόμενης χρονιάς, το 2021, η έπαρχος Πάφου, εκδίδει ένα άλλο διάταγμα το οποίο χαρακτηρίζει ένα ολόκληρο συγκρότημα διαμερισμάτων (πρώην Ξενοδοχείο St. Nicholas) στο οποίο διαμένουν πρόσφυγες, ακατάλληλο για διαβίωση. Η ΑΗΚ (Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου) κόβει το ρεύμα σε όλα τα διαμερίσματα. Οι πρόσφυγες επανασυνδέουν το ρεύμα, το κοινοτικό συμβούλιο στέλνει την αστυνομία να περιφρουρεί τον τοπικό υποσταθμό ηλεκτρικής και ξανα-

κόβουν το ρεύμα. Τον περασμένο Ιούλη πραγματοποιείται διαδήλωση “αγανακτισμένων” κατοίκων στη Χλώρακα με συμμετοχή του ΕΛΑΜ αλλά και του κοινοτάρχη Λιασίδα. Στο τέλος αυτής της “διαμαρτυρίας” ο τελευταίος δήλωσε: “είναι η τρίτη φορά που διαμαρτυρόμαστε μαζί με το ΕΛΑΜ. Σκοπεύουμε να οργανώσουμε ομάδες περιπολίας σε εθελοντική βάση για επιτήρηση των δρόμων της Χλώρακας, όλες τις βραδυνές ώρες”. Εδώ είναι σαφής η προαναγγελία όσων ακολούθησαν φέτος στις 27-28/8 στα δύο πογκρόμ στο χωριό. Οι εβδομάδες που ακολούθησαν αυτών των δηλώσεων σήμαναν κλιμάκωση των επιθέσεων απέναντι στους πρόσφυγες. Ο κρατικός μηχανισμός μετά από έκτακτο υπουργικό συμβούλιο, φτάνει με αστυνομικές δυνάμεις στις 22/8 στη Χλώρακα για ελέγχους στα χαρτιά των προσφύγων στο St. Nicholas και ειλημμένη απόφαση απελάσεων και μεταφορά σε στρατόπεδο συγκέντρωσης.⁶ Το κοινωνικό συμβούλιο έκοψε την υδροδότηση, το ρεύμα, σταμάτησε την αποκομιδή σκουπιδιών. Ο κοινοτάρχης δήλωσε δημόσια ότι μέσα στο συγκρότημα St. Nicholas μένουν “τζιχαντιστές” και “ακραία στοιχεία” που υποκινούνται από επιχειρηματικούς κύκλους στη Συρία. Ήταν ο ίδιος που κατά τη διάρκεια των πογκρόμ υποδείκνυε ποια ήταν τα σπίτια των προσφύγων για να μπουκάρουν οι τραμπούκοι του ΕΛΑΜ και να τα σπάσουν. Ήταν τα σπίτια προσφύγων από τη Συρία που μένουν στην Κύπρο περισσότερο από 20 χρόνια.

ΕΛΑΜ-ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ-ΕΟΚΑ Β

Το 2008 ο Χρίστος Χρίστου καταθέτει αίτημα εγγραφής στο μητρώο κομμάτων του Υπ. Εσ. Κύπρου της οργάνωσης με όνομα “Χρυσή Αυγή – πυρήνας Κύπρου”. Το αίτημα απορρίφθηκε και υποβλήθηκε ξανά αίτηση ως «Εθνικό Λαϊκό Μέτωπο». Ο Χρίστου δεν είναι τυχαίος. Ο Ηλίας Κασιδιάρης σε μία από τις διαδικτυακές εκπομπές του δήλωνε ότι “ο Χρίστου είναι της δικής μου σχολής, σχολείο Χρυσής Αυγής Σολωμού 74 [...]



10/9, Αντιφασιστική διαδήλωση στη Λευκωσία.

Το ΕΛΑΜ δεν είναι αδερφό κόμμα. Είναι η ίδια η Χρυσή Αυγή Κύπρου, μην εξαπατάστε”. Το 2018 ο φύρερ της Χρυσής Αυγής, Ν. Μιχαλολιάκος, τον παρουσιάζει σε εκδήλωση “ως συναγωνιστή υποψήφιο πρόεδρο” των τότε εκλογών στην Κύπρο. Ο Χρίστου υπήρξε για χρόνια στην προσωπική φρουρά του Μιχαλολιάκου και μέλος του ΠΣ της Χρυσής Αυγής. Οι επισκέψεις Κασιδιάρη και Παναγιώταρου στην Κύπρο ήταν συχνές. Λίγες ώρες μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα στο Κερατσίνι, ο Χρίστου δήλωνε σε τηλεοπτική εκπομπή “είμαστε η Χ.Α. Κύπρου”. Στις ευρωεκλογές του 2009 το ΕΛΑΜ παίρνει 0,22%, το 2011 στις βουλευτικές εκλογές 1,08% και δεν μπαίνει στη βουλή. Το 2016 παίρνει 3,7% και εκλέγει δύο βουλευτές. Στις προεδρικές εκλογές του 2018 παίρνει 5,65%.

Μετά την καταδίκη της Χρυσής Αυγής στην Ελλάδα το ΕΛΑΜ αλλάζει γραμμή. Ο Χρίστου ανακοινώνει ότι διακόπηκαν οι σχέσεις με τη Χρυσή Αυγή. Ήταν μία δωρεάν τοποθέτηση από τον πρόεδρο του νεοναζιστικού ΕΛΑΜ που επί της ουσίας συνέχιζε τη δράση του χωρίς καμία διαφοροποίηση από το παρελθόν. Ακραίος εθνικισμός, ρατσισμός, ισλαμοφοβία και διεκδίκηση ότι το ΕΛΑΜ “συνεχίζει τον ιερό αγώνα, ως γνήσια τέκνα του Γρίβα”.

“Οι δολοφονίες, οι ξυλοδαρμοί και η καταστροφή σπιτιών και καταστημάτων που ανήκουν σε αριστερούς και άλλους

«εχθρούς» του έθνους είναι μια προσφιλής μέθοδος της ακροδεξιάς και των φασιστικών ομάδων κρούσης. Την περίοδο του αντιαποικιακού αγώνα, το '55-'59 ο Γρίβας και η ΕΟΚΑ κτύπησαν και κακοποίησαν δεκάδες στελέχη της αριστεράς. Καταγράφηκαν τότε, κάπου 130 τέτοια επεισόδια επιθέσεων σε στελέχη της Αριστεράς και δολοφονήθηκαν 18 από αυτά, με στόχο να εμποδίσουν το ΑΚΕΛ να έχει λόγο και επιρροή στις εξελίξεις μετά την αποχώρηση των Βρετανών αποικιοκρατών. Κάτι που ο ίδιος ο Γρίβας ομολογούσε ανοικτά και ξεδιάντροπα σε επιστολή του προς τον Μητροπολίτη Άνθιμο στις 25/1/58, ο οποίος του ζητούσε να σταματήσει τις δολοφονίες των αριστερών: «Οι κομμουνιστάι είναι οι αντίπαλοι μας, είτε το θέλουμε, είτε όχι. Ενδείκνυται να τους εξοντώσουμε ως πολιτική οντότητα ώστε να μην είναι υπολογίσιμος, δυνάμενη δια αποφάσεων της να επηρεάζει το εθνικό ζήτημα, όπως συνέβαινε μέχρι τούδε».⁷ Και μετά την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960, η δράση παραστρατιωτικών, εθνικιστικών οργανώσεων όπως ήταν η ΕΟΚΑ Β που επιδίδονταν σε σφαγές τουρκοκυπρίων και αριστερών έβαλε βόμβα στα θεμέλια του νεορού κράτους. Το πραξικόπημα του 1974 μαζί με τη Χούντα των Συνταγματαρχών ήταν η κορύφωση αυτών των γεγονότων που τα πλήρωσε η εργατική τάξη

του νησιού, ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή, με προσφυγιά και θάνατο.

Το ΕΛΑΜ διεκδικεί για τον εαυτό του το συνεχιστική αυτής της βάρβαρης και δολοφονικής κληρονομιάς. Αυτής που μέχρι και σήμερα, ανοίγονται ομαδικοί τάφοι από εκείνη την περίοδο και μαζί η μνήμη των φρικιαστικών εγκλημάτων του εθνικισμού.

Το ΔΗΣΥ ουδέποτε έκρυψε τις φιλικές του σχέσεις με την εθνικιστική ακροδεξιά. Ο Αναστασιάδης άλλωστε, ήταν δικηγόρος των πραξικοπηματιών του 1974, της ΕΟΚΑ Β.

Η απάντηση της Αριστεράς και του κινήματος

Σίγουρα αυτές οι μνήμες κινητοποιήσαν ένα ολόκληρο κομμάτι κόσμου στην Κύπρο που δεν θέλει να ξαναζήσει αυτές τις θηριωδίες. Είναι όμως κρίσιμο το πώς θα συνεχίσει αυτό το κίνημα και στη μάχη απέναντι στον φασισμό που θέλει να σηκώσει κεφάλι αλλά και απέναντι στα τύμπανα πολέμου στην περιοχή με τον πόλεμο στην Παλαιστίνη.

Η κατάκτηση των δρόμων μέσα από τις μαζικές αντιφασιστικές κινητοποιήσεις είναι ένα βασικό κρατούμενο. Τα επόμενα βήματα χρειάζεται να ξεκινήσουν να ξεδιπλώνονται άμεσα για να επιτευχθεί νίκη απέναντι στη φασιστική απειλή.

Το πρώτο ζήτημα είναι το ξεκαθάρισμα ότι τη βασική ευθύνη για τα πογκρόμ την έχει το ΕΛΑΜ. Είναι πάγια τακτική των φασιστών να παρουσιάζονται ότι δεν έχουν σχέση με τετοιοι τύπου γεγονότα –η ομερτά των εγκληματικών οργανώσεων. Η εμπειρία από τη δράση της Χρυσής Αυγής στην Ελλάδα είναι πολύτιμη. Η συστηματική αποκάλυψη και απόδειξη ότι τίποτε δεν είναι τυχαίο από “μέλη που δρουν αυτοβούλως” αλλά σχεδιασμένες ενέργειες από την ηγεσία του ΕΛΑΜ. Γι’ αυτό έχει επίσης σημασία η παρέμβαση στις δίκες που ακολουθούν των συλληφθέντων για τα ρατσιστικά πογκρόμ.

Το δεύτερο ζήτημα είναι το άπλω-

μα του αγώνα μέσα στους μαζικούς χώρους δουλειάς, στα σχολεία, τα πανεπιστήμια. Η ανάληψη πρωτοβουλιών μέσα από τα συνδικάτα που καταδικάζουν τους νεοναζί και οργανώνουν δράσεις, συζητήσεις μέσα στους χώρους τους. Η μάχη στα σχολεία που το ΕΛΑΜ προσπαθεί να παρεισφρήσει εδώ και χρόνια. Τα σχολεία της Λευκωσίας, στην πράσινη γραμμή, στην Παλουριώτισσα, την Ομορφίτα, το Καϊμακλί είναι γεμάτα με παιδιά προσφύγων και μεταναστών που τα περισσότερα γεννήθηκαν εκεί. Μαζί με τους εκπαιδευτικούς που θέλουν να δράσουν και να οργανωθούν αντιρατσιστικά μαθήματα.

Το τρίτο είναι η σύνδεση με τις κοινότητες των μεταναστών. Οι κοινότητες των Συρίων είναι από τις παλαιότερες στο νησί. Ήδη κάποιες από αυτές κινητοποιούνται. Οι χιλιάδες των εργαζομένων στην εστίαση. Μόνο λίγους μήνες νωρίτερα επί ολόκληρες μέρες κατέρρευσε η εταιρεία διανομής φαγητού –η Wolt– διότι οι Πακιστανοί εργάτες κατέβηκαν σε μία πρωτοφανή απεργία διεκδικώντας αυξήσεις στους μισθούς τους που τις κέρδισαν. Οι μετανάστες στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Το τέταρτο είναι η σύγκρουση με τη ρατσιστική πολιτική της κυβέρνησης. Οι πρόσφυγες είναι καλοδεχούμενοι. Να κλείσουν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και να μπουν στις πόλεις μας με όλα τα δικαιώματα σε δουλειά, Υγεία, Παιδεία. Να ανοίξουν όλα τα οδοφράγματα της πράσινης γραμμής. Πάνω από όλα η σύγκρουση με τον αντιδραστικό άξονα Ελλάδα-Κύπρου-Ισραήλ.

Το ΑΚΕΛ στην Κύπρο μέσα από όλες αυτές τις εξελίξεις αναγκάστηκε να πάρει πρωτοβουλίες. Η πρώτη διαδήλωση στη Λεμεσό έβαλε την πίεση για την εξαγγελία της δεύτερης. Η μαζική παρουσία των μελών του στη διαδήλωση της Λευκωσίας, η παρουσία ακόμα και σωματείων που είναι στις δυνάμεις του ΑΚΕΛ παρά τη μη ύπαρξη επίσημου καλέσματος από το ίδιο το ανάγκασε να καλέσει όλες τις οργανώσεις σε αντιφα-

σιστικό συντονισμό για τα επόμενα βήματα. Το δυνάμωμα και η συγκρότηση της επαναστατικής αριστεράς στην Κύπρο όμως έχει να προσφέρει πολύτιμη βοήθεια στο κίνημα αυτές τις ώρες.

Πέρασαν δώδεκα ολόκληρες μέρες από την έναρξη του πολέμου στην Παλαιστίνη για να βγει ένα κάλεσμα σε υπεράσπιση της Παλαιστινιακής αντίστασης. Δώδεκα ολόκληρες μέρες που το κράτος στη νότια Κύπρο έστησε μέχρι και υπαίθριο νοσοκομείο για να υποδεχτεί πιθανούς τραυματίες από το Ισραήλ. Που δεχόταν σωρηδόν ιδιωτικά πλοιάρια που έφεραν εξέχουσες προσωπικότητες του Ισραήλ. Που εξέδιδαν ανακοινώσεις ότι τα συμφέροντα των Ισραηλινών επιχειρηματιών δεν κινδυνεύουν στο νησί.

Η πολυκρίση του συστήματος γεννά φρίκη σε πολλά επίπεδα και οι εναλλαγές είναι ταχύτατες. Γι’ αυτό και στην Κύπρο έχουμε ανάγκη δυνατή αντικαπιταλιστική αριστερά που μπορεί να εξηγήσει τις εξελίξεις από τη σκοπιά των συμφερόντων των από τα κάτω, να παίρνει τολμηρές πρωτοβουλίες που τόσο έχει αποδείξει το κίνημα ότι έχει ανάγκη, να δρα ενωτικά και να προβάλλει τις καλύτερες διεθνιστικές παραδόσεις του κινήματος. Σε Αγκυρα, Αθήνα και Λευκωσία, ο εχθρός μας είναι το κεφάλαιο και η στρατοκρατία. ■

Σημειώσεις

1. <https://ergatiki.gr/article.php?id=27908&issue=1588>
2. <https://www.facebook.com/feelix.eer/videos/834982625015205>
3. <https://twitter.com/DefteriAnaynos1/status/1698584998595440666>
4. <https://migration.gov.gr/en/koini-dilos-ton-yoyrgon-metanasteysis-ton-choron-toy-med5-ellada-ispantia-italia-kypros-kai-malta/>
5. <https://kisa.org.cy/wp-content/uploads/2021/10/Diatagma-Nouri-Chloraka.pdf>
6. Από τους 221 πρόσφυγες που ελέγχθηκαν, μόνο οι δύο δεν είχαν χαρτιά.
7. <https://ergatiki.gr/article.php?id=27908&issue=1588>



Μειά τη Θεσσαλία

Πάλι για εργατική εναλλακτική στον καταστροφικό καπιταλισμό

Η καταστροφικές πλημμύρες δεν είναι «φυσικό φαινόμενο», γράφει ο Γιώργος Ράγκος και δείχνει τον δρόμο για την αντικαπιταλιστική απάντηση.

Οι πλημμύρες στη Θεσσαλία, από την κακοκαιρία Daniel, προκάλεσαν μία ανείπωτη τραγωδία με 18 νεκρούς, καταστροφές στις κατοικίες, στην αγροτική παραγωγή, στον εξοπλισμό, στις εγκαταστάσεις και στις υποδομές (από δρόμους και γέφυρες μέχρι το ηλεκτρικό και υδροδοτικό δί-

κτυο). Από τα λιμνάζοντα νερά και τα νεκρά ζώα, μια σειρά από μεταδοτικές ασθένειες απειλούν τους κατοίκους.

Στη Θεσσαλία βρίσκεται το 12,3% της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης στην Ελλάδα, που αντιστοιχεί σε 3.470.692 στρέμματα. Από αυτά, τα 750.000 έχουν πλημμυρίσει με τα μισά

είναι βαμβακοκαλλιέργειες. Βρέθηκαν νεκρά 70.935 αιγοπρόβατα, 6.136 βοοειδή, 20.326 χοιρινά και 131.795 πτηνά.¹

Σύμφωνα με Έκθεση της Alpha Bank: «η Θεσσαλία παρήγαγε, το 2022, το 14,1% της αγροτικής παραγωγής και συνέβαλε στην διαμόρφωση του ΑΕΠ κατά 5,2%, με μεγάλο πολλαπλασιαστή καθώς μέρος του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα στηρίζονται στα τρόφιμα και τη μεταποίησή τους... Συνολικά, σε βάθος τετραετίας, εκτιμάται ότι το ΑΕΠ εξαιτίας των πλημμυρών στην Θεσσαλία θα παρουσιάσει απώλειες ύψους 38 δις € καθώς θα επηρεασθεί αρνητικά το δυνητικό παραγόμενο προϊόν, το αγροτικό και το αστικό εισόδημα της περιοχής, θα επιβαρυνθεί το ισοζύγιο πληρωμών και θα διευρυνθούν οι συνθήκες αύξησης των πληθωριστικών πιέσεων στην χώρα μας. Μία τέτοια προοπτική, κατά την επόμενη τετραετία, και σ' ένα διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον επιβράδυνσης των οικονομιών και επιστροφής των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

από το 2024 στους δημοσιονομικούς κανόνες, θα επιδεινώσει τα κοινωνικο-οικονομικά και αναπτυξιακά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, με κίνδυνο διεύρυνσης των δημοσιονομικο-οικονομικών ανισορροπιών και των κοινωνικών ανισοτήτων στην χώρα μας». ²

Προμελετημένο έγκλημα

Η κυβέρνηση της ΝΔ, όπως και σε κάθε «φυσική καταστροφή», προσπάθησε να ρίξει την ευθύνη στην κλιματική αλλαγή αλλά και στην ένταση και σπανιότητα του φαινομένου. Από τον Μητσοτάκη και τους υπουργούς του μέχρι τους διάφορους Μπέους και Αγοραστούς, μαζί με κάποιους «επιστήμονες – πλυντήρια», ακούσαμε για «αναποδιά» και «κατακλυσμό του Νώε» μέχρι και για «φαινόμενο που συμβαίνει κάθε 16.000 χρόνια». Οι τόνοι λάσπης της κυβερνητικής προπαγάνδας δεν μπορούν να κρύψουν την πραγματικότητα. Η καταστροφή στη Θεσσαλία ήταν ένα ακόμα προμελετημένο έγκλημα της κυβέρνησης της ΝΔ.

Μία τέτοια, σε ένταση και έκταση, κακοκαιρία στη Θεσσαλία, όπως ο Daniel, είχε προβλεφθεί από τους επιστήμονες εξαιτίας των επικίνδυνων μετεωρολογικών μεταβολών, ως αποτέλεσμα της κλιματικής κρίσης, όπως και οι καταστροφικές συνέπειες που θα είχε εξαιτίας της απουσίας πραγματικών αντιπλημμυρικών έργων.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί, από τον Ιούλιο του 2018, η Μελέτη του ΥΠΕΝ με τίτλο: «Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας των Λεκανών Απορροής Ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων Ηπείρου, Δυτικής Στερεάς Ελλάδας και Θεσσαλίας». Αντικείμενο της Μελέτης ήταν η αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνων πλημμύρας και σ' αυτή περιλαμβάνονται οι Χάρτες Επικινδυνότητας Πλημμύρας (καταγράφονται οι περιοχές που είναι πιθανότερο να πληγούν από πλημμυρικά φαινόμενα) και Χαρτών Κινδύνων Πλημμύρας (οι πιθανές συνέπειες που θα προκύψουν σε αυτές). Σύμφωνα με την κατόπτευση

του φαινομένου Daniel, αυτό είχε προβλεφθεί, με ακρίβεια, από αυτά τα μοντέλα και τους Χάρτες, ως ένα ισχυρά πιθανό σενάριο. ³ Αλλά η κυβέρνηση Μητσοτάκη και η Περιφέρεια Θεσσαλίας την αγνόησαν και δεν προχώρησαν ποτέ στα συγκεκριμένα αντιπλημμυρικά έργα που προτεινόταν στη Μελέτη. Ούτε και μετά τις σφοδρές πλημμύρες που προκάλεσε ο "Ιανός", το 2020, στην ίδια περιοχή.

Όπως εξηγεί ο Νικήτας Μυλόπουλος (Διευθυντής Εργαστηρίου Υδρολογίας και Ανάλυσης Υδατικών Συστημάτων και Πρόεδρος Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών Πανεπιστημίου Θεσσαλίας): «Αυτό που εννοούμε ουσιαστικά όταν λέμε αντιπλημμυρικά έργα –και αυτό που δεν έγινε ποτέ– είναι ένα ολιστικό σχέδιο για τον πλημμυρικό κίνδυνο. Ένα τέτοιο ολιστικό σχέδιο θα ενσωμάτωνε τους επικαιροποιημένους Χάρτες Επικινδυνότητας και θα κατέληγε σε μια σειρά αντιπλημμυρικών έργων, τα οποία ξεκινούν κυρίως από τα ορεινά, τα έργα ορεινής υδρονομίας, όπως λέμε, που περιλαμβάνουν τη διάνοιξη και κατασκευή μικρών χωμάτινων φραγμάτων ανάσχεσης και του πλημμυρικού φορτίου και, κυρίως, των φερτών υλικών σε συνεργασία με τους υπάρχοντες χειμάρρους και τα υπάρχοντα ποτάμια, θα εξέτρεπε κάποιες μικρότερες τοπικές πλημμύρες σε λεκάνες απορροής, θα εκτόνωνε, δηλαδή, την πλημμύρα σε μικρότερες λεκάνες απορροής και με αυτόν τον τρόπο, τα πλημμυρικά φαινόμενα θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν και να μετριαστούν. Αυτό θα απαιτούσε, βέβαια, τη συνεργασία μια σειρά επιστημόνων. Από τους υδρολόγους και τους υδραυλικούς μηχανικούς, μέχρι τους γεωπόνους για το έδαφος, τους χωροτάκτες για τον πολεοδομικό σχεδιασμό και την χάραξη των ζωνών πλημμύρας, πάνω στις οποίες σημειώνεται ότι απαγορεύεται να χτίσουμε το παραμικρό κλπ. Αυτό το σχέδιο θα κατέληγε σε ένα σύγχρονο σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και διαχείρισης του πλημμυρικού κινδύνου για την προστα-

σία των κατοίκων, με την έγκαιρη –αν χρειαζόταν– απομάκρυνσή τους, πριν φτάσουν τα πλημμυρικά κύματα στις κατοικημένες περιοχές. Η τεχνολογία και το επιστημονικό προσωπικό υπάρχει. Χρήματα και κονδύλια επίσης υπάρχουν. Αυτό που δεν υπάρχει είναι η πολιτική βούληση. Αν υπήρχε η βούληση και είχαμε ξεκινήσει αυτά τα έργα, το 2018 ή το 2020 μετά τον Ιανό, οι επιπτώσεις από την τωρινή καταστροφή θα ήταν σαφώς μικρότερες». ⁴

Αλλά, τι «έργα ορεινής υδρονομίας» μπορούσαμε να περιμένουμε όταν η κυβέρνηση έχει διαλύσει τις αρμόδιες γι' αυτά, Δασικές Υπηρεσίες και δεν έχει μείνει άνθρωπος για να δουλέψει; Αντίθετα, τα περίφημα «έργα αντιπλημμυρικής προστασίας», που διαφήμιζαν η κυβέρνηση και ο Αγοραστός, έγιναν όχι με τη λογική της αντιπλημμυρικής προστασίας αλλά του αυξημένου κατασκευαστικού κόστους ώστε να ωφεληθούν συγκεκριμένα συμφέροντα του κατασκευαστικού κλάδου. ⁵

Όπως εξηγεί ο Συντονιστής της WWF Ελλάς, Θάνος Γιαννακάκης: «Μετά το 2017-2018 σημαντικά κονδύλια κατευθύνονται προς τις Περιφέρειες της χώρας ώστε να γίνουν έργα καθαρισμού των ποταμών. Τα έργα αυτά γίνονται με το πρόσχημα του κατεπείγοντος λόγω πολιτικής προστασίας και με απαλλαγή της υποχρέωσης για οποιαδήποτε περιβαλλοντική αδειοδότηση. Από τότε, όλες οι τοπικές αρχές έχουν επιδοθεί σε ένα "κυνήγι μαγισσών" με στόχο την αποξήλωση της βλάστησης από τις κοίτες των ποταμών, με την εσφαλμένη νοστορπία ότι τα καλάμια και τα δέντρα μειώνουν την παροχετευτική ικανότητα των ποταμών και αυξάνουν την στάθμη του νερού, με αποτέλεσμα τον πλημμυρισμό των παρακείμενων εκτάσεων. Οι καθαρισμοί γίνονται μη επιλεκτικά, με μεγάλα εκσκαφικά μηχανήματα και ολική απογύμνωση της κοίτης και απόξεση του εδάφους. Το τελικό αποτέλεσμα είναι αντίθετο από το επιδιωκόμενο, καθώς διευκολύνεται η αύξηση της ταχύ-



24/9, Το ΣΕΚ διαδηλώνει στη Λάρισα.

τητας του νερού, η αύξηση της διάβρωσης της κοίτης των ποταμών και τελικά η δημιουργία πλημμυρικών φαινομένων λόγω νερού αλλά και φερτών υλικών... Μια άλλη άστοχη πρακτική είναι ο εγκιβωτισμός των ποταμών με σκληρά υλικά, όπως τσιμέντο και συρματοκιβώτια, καθώς και η ευθυγράμμισή τους ή και η υπογειοποίησή τους... Το παράδειγμα της κοίτης του Πάμισου ποταμού στο Μουζάκι και του εγκιβωτισμού της κοίτης του, μετά την καταστροφή του Ιανού, είναι ενδεικτικό. Αντί να αποκατασταθεί η κοίτη στο αρχικό της πλάτος, οριοθετήθηκε με σκληρά υλικά. Ως αποτέλεσμα ο Daniel κατέστρεψε οικίες και υποδομές σε άλλο σημείο».⁶

Η απουσία κατάλληλων αντιπλημμυρικών έργων δεν είναι η μόνη αιτία των πλημμυρικών φαινομένων στη Θεσσαλία. Το κακό ξεκινάει από τις διαχρονικές αλλαγές στις χρήσεις γης, που δεν έχουν σταματήσει, από την τεράστια ανθρωπογενή πίεση που ασκήθηκε στους φυσικούς πόρους για την κάλυψη των υπερεντατικών γεωργικών δραστηριοτήτων.

Αυτές οι παρεμβάσεις περιλάμβαναν την αποξήρανση της λίμνης Κάρλας ως τις ευθυγραμμισίες ποταμών, την κατάρ-

γηση μικρότερων ρεμάτων, την αποστράγγιση υγροτόπων, την κατασκευή αναχωμάτων και την αποκοπή των ποταμών από τα πλημμυρικά τους πεδία. Έτσι μεγάλωνε η «καλλιεργήσιμη γη» στη Θεσσαλία αλλά όλη αυτή η διαδικασία συντέλεσε και στην αλλαγή του υδρολογικού καθεστώτος των περιοχών με τα σημερινά καταστροφικά αποτελέσματα.

Συνεπώς, η κλιματική αλλαγή έρχεται να επιταχύνει μια διαδικασία περιβαλλοντικής υποβάθμισης που βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη με την παράλληλη απουσία οποιοδήποτε μέτρου ανάσχεσης των επιπτώσεων.

Η κλιματική αλλαγή είναι μία άμεση απειλή και όχι άλλοθι

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Παρακολούθησης της Ατμόσφαιρας Copernicus: «Οι πρωτοφανείς για την εποχή του έτους θερμοκρασίες που παρατηρήθηκαν τον Σεπτέμβριο –μετά από ένα καλοκαίρι ρεκόρ– ξεπέρασαν κατά πολύ τις προηγούμενες καταγραφές. Αυτός ο ακραίος μήνας έχει ωθήσει το 2023 σε τροχιά να είναι το θερμότερο έτος με περίπου 1,4 °C πάνω από τις προβιομηχανικές μέσες θερμοκρασίες...

η μέση θερμοκρασία της επιφάνειας της θάλασσας για τον Σεπτέμβριο έφτασε τους 20,92 °C που είναι η υψηλότερη που έχει καταγραφεί για τον μήνα αυτόν και η δεύτερη υψηλότερη σε όλους τους μήνες, μετά τον Αύγουστο του 2023».⁷

Αυτές οι αυξημένες θερμοκρασίες, ως συνέπεια της κλιματικής αλλαγής εξαιτίας, κυρίως, της χρήσης ορυκτών καυσίμων, θερμαίνουν περισσότερο τον υδρολογικό κύκλο και καθώς η Γη θερμαίνεται, όλο και περισσότερο, οι πλημμύρες θα επιδεινωθούν.

Οι συνεχώς επιδινούμενες βροχοπτώσεις προκαλούνται από αυτό που οι επιστήμονες αποκαλούν «βρόχο θετικής ανάδρασης». Είναι ένας φαύλος κύκλος γιατί όσο η θερμοκρασία της Γης αυξάνεται, ο θερμότερος αέρας συγκρατεί περισσότερους υδρατμούς, οι οποίοι στη συνέχεια απορροφούν τη θερμότητα και την εμποδίζουν να διαφύγει από την ατμόσφαιρα, με αποτέλεσμα ακόμη περισσότερη υγρασία στον αέρα και πιο έντονες βροχοπτώσεις. Το ίδιο συμβαίνει και με τους ωκεανούς. Οι υψηλότερες θερμοκρασίες του νερού θερμαίνουν τον αέρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, παράγοντας ενέργεια για να σχηματιστούν τυφώνες και τροπικές καταιγίδες. Η Μεσόγειος είναι κατά 2-3 βαθμούς θερμότερη φέτος από ό,τι ήταν πριν από 30 ή 40 χρόνια και εκτιμάται ότι θα υπάρχουν 15-20% περισσότερες βροχοπτώσεις σε σύγκριση με τότε.

Αυτό σημαίνει ότι οι πλημμύρες δεν είναι κάποιο καινούριο φαινόμενο αλλά, τώρα, εμφανίζονται όλο και πιο συχνά, με όλο και μεγαλύτερη ένταση και με μεγαλύτερες καταστροφές. Όπως έδειξε Έρευνα, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Nature», 32 χώρες αντιμετωπίζουν ήδη περιστατικά σοβαρών πλημμυρών, ενώ –με τα τωρινά δεδομένα– 25 νέες χώρες θα προστεθούν στη λίστα μέχρι το 2030.⁸ Οι πλημμύρες έχουν αφήσει περισσότερους από 17.000 νεκρούς ή αγνοούμενους το 2023. Η κακοκαιρία Daniel χτύπησε και τη Λιβύη προκαλών-

ντας χιλιάδες θανάτους. Κατά μέσο όρο, σημειώθηκαν 216 πλημμύρες ή κατολισθήσεις σε όλο τον κόσμο ετησίως από το 2019 έως το 2022, σε σύγκριση με 160 τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια.

Και δεν είναι «μόνο» οι πλημμύρες. Η υπερθέρμανση του πλανήτη προκαλεί, επίσης, τον πολλαπλασιασμό των κυμάτων καύσωνα, των ξηρασιών και των πυρκαγιών.

Το χειρότερο είναι ότι, στην ολιστική λειτουργία των φυσικών οικοσυστημάτων, αυτά τα φαινόμενα, που εμφανίζονται με όλο και μεγαλύτερη συχνότητα, αλληλοεπιδρούν σε λογική ντόμινο: οι πυρκαγιές επιδεινώνουν την εδαφική διάβρωση, μετατρέποντας τις πλημμυρικές απορροές σε ορμητικό τσουνάμι, ενώ η αδυναμία συγκράτησης των ομβρίων από το διαβρωμένο έδαφος εντείνει τα φαινόμενα λειψυδρίας, η διαρκής συρρίκνωση της δασικής έκτασης μειώνει την κατακράτηση των αερίων του θερμοκηπίου, ενώ ταυτόχρονα από την καύση αυξάνονται οι συγκεντρώσεις του CO2 στην ατμόσφαιρα, ενισχύοντας έτσι την υπερθέρμανση του πλανήτη. Με άλλα λόγια, οι πυρκαγιές, που οφείλονται και στην κλιματική κρίση, ταυτόχρονα την πολλαπλασιάζουν. Επιπλέον, έχει μετρηθεί πως μία δασική πυρκαγιά στη Μεσόγειο αυξάνει κατά 7 φορές τον κίνδυνο πλημμυρών.⁹

Είναι εξοργιστικά υποκριτική η αναφορά στην κλιματική αλλαγή από την κυβέρνηση Μητσοτάκη. Την επικαλείται λες και είναι κάποιο «φυσικό φαινόμενο» που «έπεσε στο κεφάλι μας» και για το οποίο, δήθεν, δεν μπορούν να κάνουν και πολλά παρά να ανησυχούν και να υπόσχονται μέτρα για την αντιμετώπιση της. Όμως, η κυβέρνηση και συμβάλλει στην επιδείνωση της κλιματικής αλλαγής και την χρησιμοποιεί ως «άλλοθι» για να κρύψει τις επιλογές της και τη διάλυση των υποδομών για την αντιμετώπιση των συνεπειών της, εξαιτίας των περικοπών και των ιδιωτικοποιήσεων.

Είναι συνυπεύθυνη για την κλιματική κρίση γιατί έχει ταυτιστεί με τα συμ-

φέροντα της βιομηχανίας των ορυκτών καυσίμων. Θέλει να μετατρέψει την Αλεξανδρούπολη σε ενεργειακό κόμβο της Ευρώπης για το LNG. Το ελληνικό εφοπλιστικό κεφάλαιο έχει το μεγαλύτερο, παγκόσμια, στόλο μεταφοράς πετρελαίου και LNG και, σε συνεργασία με κολοσσούς της βιομηχανίας ορυκτών καυσίμων, ετοιμάζει εξορύξεις υδρογονανθράκων από την Ήπειρο μέχρι την Κρήτη και τις ΑΟΖ.

Γι' αυτό έχει δίκιο ο Μυλόπουλος όταν έγραφε στην "Εφ. Συν" ότι «στην πρόσληψη της κλιματικής κρίσης από την ελληνική κυβέρνηση, είναι εντυπωσιακή η ελαφρότητα στην αντιμετώπιση των φαινομένων. Βαφτίζοντας ένα υπουργείο "Κλιματικής Αλλαγής" και διαβάζοντας καλογραμμένους λόγους στη Βουλή, ο πρωθυπουργός και οι ακόλουθοί του ξεμπερδεύουν στα γρήγορα με το πρόβλημα, επιμένοντας ουσιαστικά στην ίδια αντιπεριβαλλοντική πολιτική των δασοκτόνων νόμων. Όχι μόνο δεν έχουν κανένα σχέδιο για την επόμενη κλιματική μέρα, αλλά αρνούνται να κάνουν ακόμη και τα στοιχειώδη... Γι' αυτό και η στάση της κυβέρνησης, εξ αποτελέσματος, φλερτάρει, αν δεν ταυτίζεται, με τη στάση των αρνητών της κλιματικής συνθήκης. Το επιβεβαιώνουν τα δύο πρόσφατα πολιτικά γεγονότα, που με έναν πρωτόγνωρο κυνισμό συνέβησαν την ώρα της πυρκαγιάς, την ώρα που όλη η χώρα ήταν σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Τα παραθέτω χωρίς σχόλια: Σε πρόσφατη ψηφοφορία στο Ευρωκοινοβούλιο, η Ν.Δ., χέρι-χέρι με σύσσωμο τον ακροδεξιό θίασο της Ευρώπης (Ορμπαν, Λεπέν, Μελόνι κ.λπ.), καταψήφισε το "Νομοσχέδιο για την αποκατάσταση της Φύσης" –στην ουσία την υποχρέωση των ευρωπαϊκών κρατών να υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων– και εκδόθηκε η άδεια για την "επένδυση" στον Ερημίτη της Κέρκυρας, σύμφωνα με την οποία ένα παρθένο κομμάτι γης, τεράστιας οικολογικής αξίας, θα γίνει πολυδύναμο τουριστικό θέρετρο. Ναι,



είναι η δασική έκταση που πριν από 3 χρόνια ακούσαμε τον πρωθυπουργό να λέει ότι κάποια στιγμή θα καεί το δάσος, οπότε το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε είναι να το χτίσουμε!».¹⁰

COP28

Αυτή είναι η υποκριτική πολιτική όλων των κυβερνήσεων. Οι πρόσφατες πυρκαγιές στον Καναδά, έβγαλαν ξανά στην επιφάνεια την περίφημη δήλωση του Καναδού πρωθυπουργού, και δήθεν θιασώτη της «πράσινης ατζέντας», Τζάστιν Τριντό, που το 2017, μιλώντας σε μια Διάσκεψη στελεχών εταιρειών ενέργειας στο Τέξας, δήλωσε ότι: «καμία χώρα δεν θα έβρισκε 173 δισεκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου στο έδαφος και θα τα άφηνε εκεί», αναφερόμενος στα αποθέματα ορυκτών καυσίμων του Καναδά.¹¹ Μία δήλωση που αποτελεί το «σήμα κατατεθέν» των ενεργειών των κυβερνήσεων σε όλο τον αναπτυσσόμενο κόσμο. Στα λόγια υπόσχονται μέτρα και δεσμεύσεις για το «καθαρό μηδέν», αλλά στη πράξη κάνουν ακριβώς το αντίθετο.

Αυτή η υποκρισία ξεχειλίζει και στα 30 χρόνια Διασκέψεων του ΟΗΕ για το Κλίμα (COP). Σε κάθε Σύνοδο των COP υπήρχε ένα ισχυρό πετρελαϊκό λόμπι,



28/7/2022, Διαδήλωση ενάντια στην κυβέρνηση των πυρκαγιών και των καταστροφών.

που καθόριζε ακόμα και τις αποφάσεις τους, αλλά η φετινή COP (COP28) δεν κρατάει ούτε τα προσχήματα. Θα γίνει στο Ντουμπάι των ΗΑΕ, από 30/11 έως 12/12, και Πρόεδρος της θα είναι ο σουλτάνος Αχμέτ Αλ Τζαμπερ.

Το «αξιοσημείωτο» είναι ότι ο συγκεκριμένος σουλτάνος είναι παράλληλα και ο επικεφαλής της Εθνικής Εταιρείας Πετρελαίου του Αμπού Ντάμπι (Adnoc). Είναι σαν να βάζεις τον Μπέο πρόεδρο σε Συνέδριο ενάντια στην ομοφοβία.

Σύμφωνα με τις αποκαλύψεις του Guardian, η Adnoc είχε τη δυνατότητα να διαβάζει τα email του Γραφείου της Συνόδου και μπορούσε να ξέρει και να δίνει συμβουλές στην προεδρία της COP28 για το πώς να αντιδράσει στις οποιεσδήποτε έρευνες και ερωτήσεις ΜΜΕ. Επίσης, αρκετά μέλη του προσωπικού του Adnoc έχουν αναλάβει σημαντικούς ρόλους στην COP28, μεταξύ άλλων ως διαπραγματευτές για το Κλίμα, όπως ο Philip Robinson και η Paloma Berenguer. Και οι δύο είχαν εργαστεί στο παρελθόν για τη Shell πριν ενταχθούν στην Adnoc.¹²

Η πρώτη Σύνοδος του ΟΗΕ για το Κλίμα (COP1), το 1995 στο Βερολίνο, διαπίστωνε ότι «η παγκόσμια φύση της κλιματικής αλλαγής απαιτεί την ευρύτερη δυ-

νατή συνεργασία από όλες τις χώρες και τη συμμετοχή τους σε μια αποτελεσματική και κατάλληλη διεθνή απάντηση... οι χώρες θα πρέπει να μειώσουν τις εκπομπές θερμοκηπίου τους στα επίπεδα του 1990 έως το 2000». Κάθε προσπάθεια επίτευξης αυτού του στόχου απορρίφθηκε από τις κυβερνήσεις των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών ως «υπερβολικά περιοριστική για την οικονομική τους ανάπτυξη». Σήμερα, η κατάσταση γίνεται όλο και χειρότερη. Αν και ο στόχος του 1,5 °C (μέγιστη αύξηση κατά 1,5 °C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, που μπήκε στην COP16 στο Παρίσι το 2014) εξαρτάται άμεσα από την εξάλειψη των ορυκτών καυσίμων, τα ορυκτά καύσιμα συνεχίζουν ανεξέλεγκτα. Ο στόχος ήταν «η παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου πρέπει να μειωθεί κατά περίπου 20% έως το 2030 και κατά περίπου 55% έως το 2050 για να σταματήσει το κρίσιμο επίπεδο άνω του 1,5 °C» αλλά «η παγκόσμια ζήτηση για πετρέλαιο θα συνεχίσει να αυξάνεται μέχρι το 2030», σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας (IEA), «με το παγκόσμιο καθαρό εισόδημα από την παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου να φτάνει σχεδόν τα 4 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2022, που

είναι διπλάσιο από το 2021».¹³ Το 2022, η Saudi Aramco, η οποία είναι σε μεγάλο βαθμό κρατική, πραγματοποίησε κέρδη 161 δις δολαρίων. Τα μεγαλύτερα που έχουν καταγραφεί ποτέ από εταιρεία πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η τεράστια επένδυση της Σαουδικής Αραβίας στο ποδόσφαιρο είναι μέρος μιας στρατηγικής που στοχεύει στην αύξηση της επιρροής της.

Ανάλυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, αποκάλυψε ότι οι κυβερνήσεις επιδότησαν πέρυσι παγκοσμίως τα ορυκτά καύσιμα με ρυθμό... 13 εκατομμυρίων δολαρίων το λεπτό! Οι συνολικές επιδοτήσεις που δόθηκαν ανήλθαν, το 2022, στα 7 τρις δολάρια, ποσό ίσο με το 7% του παγκόσμιου ΑΕΠ και διπλάσιο από αυτό που ξοδεύει η υφήλιος για την παιδεία.¹⁴

Η ερώτηση είναι γιατί συμβαίνει αυτό. Γιατί, δηλαδή, ενώ η χρήση ορυκτών καυσίμων δημιουργεί την υπερθέρμανση του πλανήτη και την κλιματική κρίση που απειλεί όλα τα οικοσυστήματα στον πλανήτη, η βιομηχανία ορυκτών καυσίμων και μεγαλώνει και χρηματοδοτείται από τις κυβερνήσεις και τον τραπεζικό τομέα.

Η απάντηση είναι γιατί έτσι λειτουργεί ο καπιταλισμός. Ένα σύστημα τυ-

φλού ανταγωνισμού που η κινητήρια δύναμη του είναι το κέρδος και όχι οι ανάγκες της ανθρωπότητας. Οργανωμένος στη βάση ανταγωνιστικών εθνικών κρατών, που ενεργούν υπερασπίζοντας τα συμφέροντα των δικών τους καπιταλιστών, υπονομεύει τη διεθνή συνεργασία που απαιτείται για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Το κίνητρο του κέρδους σημαίνει ότι δεν λαμβάνονται τα απαραίτητα και εφικτά μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Οι εταιρείες ορυκτών καυσίμων ξεκινούν με ό,τι είναι «αποδεκτό» για τα κέρδη τους και στη συνέχεια διαμορφώνουν ανάλογα τις πολιτικές τους για το κλίμα, όποιες κι αν είναι οι συνέπειες για την ανθρωπότητα, με τις κυβερνήσεις να το αποδέχονται ή ακόμα και να το εγκρίνουν.

«Μια τραπεζική κρίση χειρότερη από το 2008» θα μπορούσε να αντιμετωπίσει η παγκόσμια οικονομία, από μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής προς το "καθαρό μηδέν", προειδοποιούσε ο Guardian τον Ιανουάριο του 2023. Το άρθρο, βασισμένο στην Έκθεση "Ένας για Έναν", έγραφε ότι «η τιμή των περιουσιακών στοιχείων ορυκτών καυσίμων θα μπορούσε να πέσει κατακόρυφα... οι τράπεζες του κόσμου κατέχουν περιουσιακά στοιχεία εταιριών ορυκτών καυσίμων αξίας περίπου 2 τρις δολαρίων... οι συνολικές οικονομικές απώλειες παγκοσμίως, θα φτάσουν τα 6,8 τρις δολάρια».¹⁵

Όλες οι παγκόσμιες ενεργειακές ανάγκες μπορούν να καλυφθούν από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Για παράδειγμα, σύμφωνα με την οργάνωση Carbon Tracker: «ακόμα και με τα σημαντικά δεδομένα, η ικανότητα κατασκευής ηλιακών πάνελ θα ξεπεράσει τα επίπεδα που απαιτούνται για την κάλυψη των καθαρών μηδενικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050... η γη που απαιτείται για αυτά τα ηλιακά πάνελ είναι μικρότερη από την έκταση των υποδομών των βιομηχανικών ορυκτών καυσίμων».¹⁶ Το ότι αυτό δεν συμβαίνει εί-

ναι γιατί, όπως εξηγεί ο Tyler Hansen, καθηγητής στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο της Δανίας, σε μια λεπτομερή ανάλυση των ενεργειακών κερδών, «η βιομηχανία ορυκτών καυσίμων, γενικά, απολάμβανε σημαντικά μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους από τη βιομηχανία ανανεώσιμων πηγών ενέργειας την τελευταία δεκαετία και δεν υπάρχει λόγος να πιστεύουμε ότι η βιομηχανία ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα καλυφθεί στο εγγύς μέλλον, τουλάχιστον χωρίς σημαντική αλλαγή στην ενεργειακή πολιτική».¹⁷

Αντικαπιταλισμός

Χωρίς καμία αυταπάτη για την «πράσινη ανάπτυξη», πρέπει να μπορούμε στη πάλη για να επιβάλουμε συγκεκριμένα μέτρα ενάντια στην καταστροφή που προκαλεί η κλιματική κρίση.

Πρέπει να ξεκινήσουμε από τη ριζική μείωση, έως την άμεση κατάργηση, της χρήσης ορυκτών καυσίμων αρνούμενοι να περιορίσουμε τους στόχους μας στις απαιτήσεις της αγοράς ή της «ανταγωνιστικότητας». Αυτό είναι απαραίτητο και για να κερδίσουμε πολύτιμο χρόνο επιβίωσης αλλά και γιατί αυτή η πάλη ευνοεί μια διαδικασία αντικαπιταλιστικής ριζοσπαστικοποίησης απέναντι στον «καπιταλισμό της καταστροφής» και των κυβερνήσεων που τον υπηρετούν.

Η πάλη ενάντια στις εξορύξεις, για προσλήψεις και χρηματοδότηση όλων των φορέων πρόληψης και προστασίας, η κρατικοποίηση του τραπεζικού συστήματος, της βιομηχανίας ενέργειας και του κατασκευαστικού κλάδου, χωρίς αποζημίωση και με εργατικό έλεγχο, θα έβαζε μπρος, με δημοκρατικό και συλλογικό τρόπο, τον απαραίτητο σχεδιασμό και την υλοποίηση των κατάλληλων έργων για την προστασία από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής αλλά και ένα τεράστιο πρόγραμμα επενδύσεων που θα οδηγούσαν στην εξάλειψη των ορυκτών καυσίμων και τη μετάβαση στην παραγωγή Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.¹⁸

Ένα τέτοιο «Μεταβατικό Πρόγραμμα» είναι η «γέφυρα» που ενώνει τους, απα-

ραίτητους για την επιβίωση μας, αγώνες του σήμερα με το μέλλον μίας κοινωνίας όπου η εργατική τάξη θα πάρει ολοκληρωτικά τον έλεγχο στα χέρια της για να βάλει τις «φυσικές καταστροφές» στην προϊστορία της ανθρωπότητας και του πλανήτη. ■

Σημειώσεις

1. <https://www.agrotypos.gr/thesmoi/perivallon-dasi/pano-apo-230000-einai-ta-nekra-zoastin-thessalia>
2. <https://www.moneyreview.gr/business-and-finance/122308/alpha-bank-to-5-2-toy-aeparagei-i-thessalia-oi-epiptoseis-apo-tis-plimmyres>
3. https://floods.ypeka.gr/index.php?option=com_content&view=category&id=14&Itemid=507
4. <https://infognomonopolitics.gr/2023/09/h-klimatiki-allagi-den-prepei-na-chrisimopoietai-os-allothi-i-katastrofi-borouse-na-apotrapei-leei-o-diefthythis-tou-ergastirou-ydrologias-kai-analysis-ydatikon-systematon>
5. <https://www.newsbeast.gr/financial/arthro/10013359/ta-antiplimmyrika-erga-sti-thessalia-to-2021-ta-134-ekat-evro-pou-elavetote-i-terna-kai-ta-simerina-apotelesmata>
6. <https://www.cnn.gr/perivallon/story/383565/plimmyres-sti-thessalia-oi-aities-tis-katastrofis-ti-proteinoun-oi-epistimoness-gia-to-restart>
7. <https://www.ot.gr/2023/10/05/green/klimatiki-allagi/klimatiki-allagi-to-2023-vrsketai-se-troxia-na-apotelesi-ti-thermoteri-xronia-olon-ton-epoxon>
8. <https://tinyurl.com/3vubpeu4>
9. https://www.efsyn.gr/periballon/397948_e-lekkas-oi-dasikes-pyrkagies-pyrodotoyn-tin-klimatiki-krisi
10. https://www.efsyn.gr/nisides/400665_neo-klimatiko-kathestos-kai-oi-arnites-toy
11. <https://cleantechnica.com/2017/03/19/justin-trudeau-no-country-find-173-billion-barrels-oil-ground-just-leave-oil-sands>
12. <https://www.theguardian.com/environment/2023/jun/07/uae-oil-firm-cop28-climate-summit-emails-sultan-al-jaber-advoc>
13. Γιώργος Ράγκος, Κλιματική καταστροφή: Ο καπιταλισμός δεν είναι βιώσιμος, ΣΑΚ, 154, <https://socialismfrombelow.gr/index.php?issue=154#gsc.tab=0>
14. https://www.efsyn.gr/oikonomia/diethnis-oikonomia/401975_epidotiseis-sta-orykta-kaysima-me-rythmo-13-ekat-dolarion-lepto
15. <https://www.theguardian.com/business/2023/jan/12/climate-regulations-could-trigger-banking-crisis-worse-than-2008>
16. <https://carbontracker.org/reports/the-skys-the-limit-solar-wind>
17. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1364032122000727>
18. <https://prospect.org/environment/nationalize-us-fossil-fuel-industry-to-save-the-planet>



18/10, Ηράκλειο Κρήτης, Απεργιακός ξεσηκωμός για τη διάσωση του Βενιζέλιου Νοσοκομείου.

Καπιταλισμός, πανδημίες και δημόσια Υγεία

Οι σοσιαλιστές επιχειρηματολογούν με συνέπεια, ότι ο καπιταλισμός βρίσκεται στην καρδιά των αυξανόμενων ανισοτήτων στην υγεία, στις κρίσεις της υγείας και την κλιματική κρίση. Η πανδημία του COVID-19, η κακοδιαχείρισή της από τις κυβερνήσεις, οι επιχειρήσεις που έβγαζαν κέρδη από αυτήν, επιβεβαιώνουν αυτό το επιχείρημα με αίμα και καταστροφή. Εφτά εκατομμύρια ζωές χάθηκαν. Η εμφάνιση και η εξάπλωση της πανδημίας σχετίζονται με τη δυναμική της συσσώρευσης του κεφαλαίου. Μία σωστή ανταπόκριση στην κρίση αυτή, περιορίστηκε από το κίνητρο του κέρδους. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, το θέμα του συνεδρίου και το περιεχόμενο των συζητήσεων εκεί ήταν πολύ επίκαιρα.



Ο Baba Aye, σύντροφος από τη Νιγηρία που εργάζεται στον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, συμμετείχε μαζί με εκατοντάδες ακτιβιστές του τομέα της Υγείας, ακαδημαϊκούς και γιατρούς στο 19ο Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης για την

Πολιτική Υγείας στην Ευρώπη (IHA PE). Το θέμα του συνεδρίου ήταν “Καπιταλισμός, πανδημίες και δημόσια Υγεία”.

Παρουσιάζουμε εδώ τα βασικά σημεία της ομιλίας του.

Η προοπτική της Παγκόσμιας Υγείας και σχετικών προσεγγίσεων

Οι άμεσες και έμμεσες επιδράσεις της κλιματικής αλλαγής στη δημόσια Υγεία δεν μπορούν να τονιστούν υπερβολικά. Όντως, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) πρόβλεψε ότι θα υπάρξουν περισσότεροι από 250 χιλιά-

δες επιπλέον θάνατοι κάθε χρόνο από το 2030 ως το 2050, ως αποτέλεσμα της σχετιζόμενης με την κλιματική αλλαγή – υποθρεψίας, της μαλάριας (ελονοσία στμ), διάρροιας και καταστάσεων λίγο πριν τη θερμοπληξία. Η πλειοψηφία αυτών των θανάτων θα είναι στις φτωχότερες χώρες με αδύναμα συστήματα Υγείας. Έτσι, χωρίς έκπληξη, ο δρ. Τέντρος Γκεμπερεγέσους, ο

γενικός διευθυντής του ΠΟΥ, περιέγραψε την κλιματική κρίση ως μία υγειονομική κρίση.

Η Διακυβερνητική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) στην έκθεσή της με τίτλο: "Κλιματική Αλλαγή 2022: Επιπτώσεις, Προσαρμοστικότητα και Ευαλωτότητα" επιβεβαίωσε τους φόβους του δρ. Γκεμπεργέσους όταν είπε ότι ο κόσμος ίσως φτάσει σύντομα σε ένα σημείο χωρίς επιστροφή εκτός και αν γίνουν επειγόντως σοβαρά βήματα απέναντι σε αυτό το πρόβλημα της ίδιας της ύπαρξης. Αλλά το πρόβλημα δεν είναι κάτι που θα έρθει στο μέλλον. Για να δανειστώ την έκφραση του Μάικ Ντέιβις, "το τέρας δεν είναι πια στην πόρτα, την έχει περάσει".

Φέτος είδαμε πλημμύρες κυριολεκτικά σε κάθε περιοχή του πλανήτη, χάθηκαν ζωές, καταστράφηκαν σπίτια και οικοσυστήματα. Στην Αφρική μόνο, πάνω από 2.200 άνθρωποι σκοτώθηκαν από τέτοιες πλημμύρες σε δεκαπέντε χώρες, από τον περασμένο Φλεβάρη. Τουλάχιστον δέκα χώρες έχουν κατακλυστεί από πλημμύρες. Βόρεια Αμερική, Λατινική Αμερική, Αυστραλία κανένα μέρος δεν έχει γλιτώσει. Και αυτό είναι μόνο η κορυφή του παγόβουνου που δείχνει τον κίνδυνο που αντιμετωπίζει ο πλανήτης λόγω της κλιματικής κρίσης.

Πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι περισσότερες από τις μισές ασθένειες που προσβάλλουν τους ανθρώπους και μεταδίδονται μέσω μικροοργανισμών, έχουν επιδεινωθεί από την κλιματική αλλαγή. Νοσήματα του αναπνευστικού, του καρδιαγγειακού, καθώς και άλλα μη-μεταδιδόμενα νοσήματα επίσης έχουν αυξηθεί από τη ρύπανση του περιβάλλοντος και την κλιματική κρίση.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια μπορούμε να κατανοήσουμε την αυξημένη επίπτωση των υγειονομικών κρίσεων συμπεριλαμβανομένου των πανδημιών όπως αυτής του COVID-19. Επιπλέον, παρά τα άλματα στην ανάπτυξη της επιστήμης, είναι πιθανότερο την επόμενη περίοδο να έχουμε περισσότερες και

εντονότερες πανδημίες.

Η έννοια της "τριπλής πλανητικής κρίσης" έχει κερδίσει έδαφος τα τελευταία χρόνια. Με αυτόν τον όρο, αστοί (αλλά και ριζοσπάστες όλων των αποχρώσεων) ακαδημαϊκοί και πολιτικοί αναγνωρίζουν ότι η κλιματική κρίση, η ατμοσφαιρική ρύπανση και η απώλεια βιοποικιλότητας διαπλέκονται και μπορούν να θεωρηθούν ως μία ενιαία κρίση με τρία επίπεδα. Στο ξεκίνημα της COVID-19 πανδημίας, το Ηνωμένο Έθνη πήραν θέση υποστηρίζοντας αυτήν την οπτική και την κατανόηση, ότι αυτή η επικίνδυνη κατάσταση της υγείας του πλανήτη και της ανθρωπότητας που κατοικεί τον πλανήτη, είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος.

Ήταν το ιατρικό περιοδικό Lancet που ξεκίνησε μία ξεκάθαρη ιδεολογική και ακαδημαϊκή στροφή σε αυτό σε μια εργασία του το 2014. Ήταν το "Από τη δημόσια υγεία στην πλανητική υγεία: Μανιφέστο". Το όραμα αυτού του μανιφέστου είναι "για ένα πλανήτη που θρέφει και συντηρεί την ποικιλότητα της ζωής με την οποία συνυπάρχουμε και από την οποία εξαρτώμαστε". Και ο στόχος του είναι "να δημιουργήσουμε ένα κίνημα για την πλανητική υγεία".

Το μανιφέστο ισχυρίζεται ότι "έχουμε δημιουργήσει ένα άδικο οικονομικό σύστημα που ευνοεί μία μικρή, πλούσια ελίτ σε σχέση με τους πολλούς που έχουν πολύ λίγα". Εκ πρώτης όψεως ακούγεται ριζοσπαστικό. Ο Ρίτσαρντ Χόρτον και οι συνεργάτες του που σχεδίασαν το μανιφέστο δεν έμειναν εκεί. Πρόσθεσαν επίσης ότι "η ανοχή μας στο νεοφιλελευθερισμό και σε διακρατικές δυνάμεις που αφιερώνονται σε σκοπούς μακριά από τις ανάγκες της μεγάλης πλειοψηφίας των ανθρώπων και ειδικά εκείνων που είναι οι πιο ευάλωτοι και οι πιο φτωχοί" έχει συμβάλει στο βάθεμα της πλανητικής κρίσης που αντιμετωπίζουμε.

Μία πιο προσεκτική ματιά στα περιεχόμενα αυτού του Μανιφέστο αποκάλυπτει την ρεφορμιστική του πρόθεση. Πρώτον, η ιδέα ότι "εμείς" δημιου-

γήσαμε αυτό το άδικο σύστημα χωρίς να ξεκαθαρίζεται ότι είναι δημιούργημα της τάξης που εκπροσωπεί το κεφάλαιο και η οποία κερδίζει από αυτό, είναι σαν να ρίχνουν στάχτη στα μάτια μας. Το σύστημα δεν ευνοεί απλά τη μείωση των πλουσίων. Αυτοί το δημιούργησαν και το συντηρούν με τη δύναμη των όπλων και της ιδεολογικής συσκότισης, όπως για παράδειγμα βλέπουμε κάτω από την επιφάνεια της φαινομενικά ριζοσπαστικής εναλλακτικής του πλανητικού κινήματος για την Υγεία. Δεύτερον, εμείς, η εργατική τάξη δηλαδή, δεν ανεκτήκαμε απλά το νεοφιλελευθερισμό. Επιβλήθηκε πάνω μας και παλεύουμε να αντισταθούμε με απεργίες, διαδηλώσεις, καταλήψεις και άλλες αντι-συστημικές μορφές συλλογικής δράσης.

Δεν είναι μόνο στην ανάλυσή του, που αυτό το μανιφέστο παρουσιάζει μία οπτική ταξικά αγνωστικιστική. Οι προτάσεις του αποτυγχάνουν να αντιμετωπίσουν τη συσσώρευση του κεφαλαίου που κινεί ολόκληρο το σύστημα και την επίδραση αυτού στην πλανητική υγεία. Εν προκειμένω, παρά την όλη συζήτηση για το χτίσιμο "ενός δυνατού κοινωνικού κινήματος βασισμένου στη συλλογική δράση σε κάθε επίπεδο της κοινωνίας", μας λένε ότι "η πλανητική υγεία εξαρτάται από την ατομική συμπεριφορά απέναντι στη ζωή και μία φιλοσοφία τρόπου ζωής". Ο κόσμος λοιπόν, δεν αλλάζει με αγώνα για να ανατρέψουμε τις δυνάμεις που οδηγούν την ανθρώπινη ζωή και την παγκόσμια ευημερία στο γκρεμό. Η λανθασμένη λύση μιας ιδεαλιστικής αντιμετώπισης για την πλανητική υγεία δεν είναι τυχαία.

Το μανιφέστο του 2014 ήταν η αφετηρία... Στη συνέχεια, το 2015, ενισχύθηκε από την Επιτροπή Rockefeller Foundation-Lancet για την Πλανητική Υγεία, η οποία παρήγαγε μια σειρά από μελέτες. Στην έκθεσή της με τίτλο 'Διαφύλαξη της ανθρώπινης υγείας στην Ανθρωποκαινή εποχή: Έκθεση της Επιτροπής Rockefeller Foundation-Lancet για την πλανητική υγεία', οι κύριοι ιδεολόγοι



Θεσσαλονίκη 21-24 Σεπτέμβρη, Συνέδριο με θέμα «Καπιταλισμός, Πανδημίες και Δημόσια Υγεία»

αυτής της προσέγγισης εμβάθυναν τις εισηγήσεις που συγκεντρώσαμε από το προηγούμενο μανιφέστο.

Η λέξη “καπιταλισμός” δεν αναφέρεται καθόλου σε αυτή την έκθεση που εμφανίζεται να ανησυχεί για τη διαφύλαξη της ανθρώπινης υγείας σήμερα. Όπου μιλάει για εκμετάλλευση, αυτή σχετίζεται με την εκμετάλλευση των “βιολογικών πόρων”, των “πόρων της γης”, το “περιβάλλον” ή “πολύτιμων πόρων”. Και ενώ σημειώνει ότι οι “παγκόσμιες ελίτ” είναι που επωφελούνται από την “εκμετάλλευση των πολύτιμων πόρων”, αυτό που καλεί τα “κινήματα βάσης” να κάνουν είναι να “αντιμετώπισουν την κακή διακυβέρνηση και τα διεφθαρμένα συστήματα” που ασκούν αυτή την εκμετάλλευση και όχι να την σταματήσουν.

Μία κοινοπραξία πανεπιστημίων, ερευνητικών ινστιτούτων και μη-κυβερνητικών οργανώσεων αποτελούν τη Συμμαχία για την Πλανητική Υγεία (PHA) για να προωθήσουν την ουτοπική ατζέντα της διαφύλαξης της ανθρώπινης υγείας και να αποτρέψουν την πλανητική καταστροφή χωρίς να αλλάξουν το καπιταλιστικό σύστημα.

Οι παγκόσμιοι ηγέτες συναντήθηκαν στις 30 Νοέμβρη-1 Δεκέμβρη του 2021, σε μία ειδική συνεδρία της Παγκόσμιας Συνέλευσης για την Υγεία, όπου

αποφάσισαν να ενισχύσουν την πρόληψη για τις πανδημίες, την προετοιμασία και την αντιμετώπιση, ώστε ο κόσμος να μην βρεθεί ξανά αντιμέτωπος με μία υγειονομική κρίση τόσο καταστροφική όσο ήταν αυτή του COVID-19. Στην καρδιά αυτής της στρατηγικής είναι για άλλη μια φορά η προσέγγιση της “Ενιαίας Υγείας”.

Ο καπιταλισμός είναι ο συνδεδετικός κρίκος

Ο συνδεδετικός κρίκος που δεν βλέπουν, παρόλο που μας κοιτάει όλους κατάματα, είναι η φύση του καπιταλισμού. Το πώς η ατελείωτη του εμμονή στην εμπορευματοποίηση προκαλεί ρήξη στο βιώσιμο κοινωνικο-οικολογικό μεταβολισμό.

Η ανθρωπότητα πάντα αλληλεπιδρούσε με τη φύση για την βιωσιμότητά. Πράγματι, είμαστε κομμάτι της φύσης, όπως όλα τα υλικά. Η κατανόησή μας για τη φύση έχει αυξηθεί με την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Στην καρδιά τους βρίσκεται η κοινωνική οργάνωση της εργασίας, και τα εργαλεία τα οποία (με την πνευματική και σωματική μας εργασία) χρησιμοποιήσαμε για να διαμορφώσουμε τη φύση και την κοινωνία.

Η θεωρητικοποίηση της σχέσης με-

ταξύ του περιβάλλοντος, των οικοσυστημάτων και των κοινωνικών δραστηριοτήτων έχει μακρά ιστορία. Ορισμένες από τις πρώτες καταγραφές προέρχονται από τα έργα του Αλκμαίωνα του Κροτωνιάτη και του Δημόκριτου των Αβδήρων περίπου το 500 π.Χ. Ο Ιπποκράτης μας άφησε επίσης το έργο του “Περί Αέρων, Υδάτων και Τόπων”.

Οι πανδημίες είναι σοβαρές κρίσεις δημόσιας Υγείας, είναι εξάρσεις μεταδοτικών νοσημάτων που απλώνονται σε ένα σημαντικό τμήμα του ανθρώπινου πληθυσμού. Είναι τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα της υγειονομικής αντανάκλασης των δυναμικών μεταξύ του κοινωνικο-οικονομικού και του περιβάλλοντος στην πορεία της ιστορικής εξέλιξης.

Η πρώτη καταγεγραμμένη πανδημία ήταν η πανούκλα της Αθήνας το 430 πΧ κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου. Σκοτώθηκαν από 75 έως 100 χιλιάδες άνθρωποι. Αυτά τα νούμερα αντιπροσώπευαν περίπου το ένα τέταρτο ολόκληρου του πληθυσμού της Αθήνας εκείνη την εποχή. Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία επίσης ρημάχτηκε από μία σειρά πανδημιών που ακολουθούσαν τα μονοπάτια του εμπορίου και των μεταφορών στην κλασική περίοδο. Στη μεσαιωνική περίοδο, η βουβωνική πα-

νώλη (άλλη μορφή της πανούκλας στμ) που σάρωσε την Ευρώπη, την Ασία και τη Βόρεια Αφρική στα 1346-1353, άφησε περίπου 75 με 200 εκατομμύρια νεκρούς. Ο πληθυσμός του τότε "γνωστού" κόσμου (Ευρασία και Αφρική) ήταν λιγότερος από 500 εκατομμύρια.

Η "Εποχή των Ανακαλύψεων" ήταν μία σημαντική φάση της νεογνικής περιόδου του καπιταλισμού για την πρωταρχική συσσώρευση. Δίνει επίσης μια εικόνα στον τρόπο που οι πανδημίες αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης διαλεκτικής λεηλασίας, αρπαγής και καταστροφής. Μέσα σε έναν αιώνα της αποκαλούμενης "ανακάλυψης" της Αμερικής από την Ευρώπη, ο ιθαγενής πληθυσμός από 60 εκατομμύρια το 1490 συρρικνώθηκε κατά σχεδόν 90% στα μόλις 6 εκατομμύρια. Ενώ αυτό ήταν εν μέρει λόγω μαζικών δολοφονιών από τους κονκισταδόρες που πήγαν να κλέψουν χρυσό και ασήμι για να ταΐσουν τον εκκολαπτόμενο καπιταλισμό, υπάρχει μία άποψη ότι οι περισσότεροι πέθαναν λόγω λοιμωδών νοσημάτων όπως η ιλαρά, η ευλογιά, η γρίπη και ο κοκκύτης. Ο οργανισμός τους δεν είχε αναπτύξει ανοσία στα μικρόβια που προκαλούν αυτές τις ασθένειες γιατί πολύ απλά δεν υπήρχαν στο δικό τους περιβάλλον πιο πριν. Δεν ήταν μόνο σε περιοχές έξω από την Ευρώπη όπου μεγάλες δημογραφικές αλλαγές με σημαντικό αντίκτυπο στην υγεία των ανθρώπων λάμβαναν χώρα με την ανάδυση του καπιταλισμού. Πιθανότατα οι πιο σημαντικές από αυτές, γίνονταν στις γενέτειρες αυτού του, βουτηγμένου στο αίμα, συστήματος. Κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης στις αρχές του 19ου αιώνα στη Βρετανία, εργάτες μετανάστευσαν κατά πλήθη στις αστικές περιοχές για να βρουν δουλειά στα εργοστάσια. Κατέληξαν στιβασμένοι σε μαζική αθλιότητα, όπου ζούσαν σε ανθυγιεινές συνθήκες. Αερογενείς ασθένειες διέλυσαν αυτές τις εργατικές κοινότητες, ειδικά αυτές στις περιοχές των ορυχείων. Αυτές οι συνθήκες ζωής συνέβαλαν επίσης και στις ασθένειες

που μεταδίδονταν μέσω νερού.

Παραβιάζοντας τις υγειονομικές προειδοποιήσεις, οι βρετανοί εμπόροι συνέχισαν τις ναυτικές δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια της εποχής της πανδημίας χολέρας του 1827-1831, οδηγώντας σε έξαρση αυτής της μεταδοτικής ασθένειας τον Οκτώβριο του 1831. Απλώθηκε σαν πυρκαγιά προκαλώντας 50 χιλιάδες θανάτους. Υπήρξε ακόμα μία έξαρση στο τέλος της δεκαετίας του 1840, που οδήγησε σε ακόμα περισσότερους θανάτους.

Ως απάντηση στο μαζικό κύμα αντιδράσεων μετά τη δεύτερη έξαρση, η βρετανική κυβέρνηση ενέκρινε τον Νόμο για τη Δημόσια Υγεία του 1848. Φιλελεύθερα ρεφορμιστικά κινήματα καπιταλιστών που ήθελαν να κάνουν τις μίζερες ζωές των εργατών λίγο καλύτερες, χωρίς αμφιβολία με σκοπό να κατασβέσουν εξίσου την οργή τους για το σύστημα, έκαναν επίσης την εμφάνισή τους αυτή την περίοδο. Ένα από αυτά, η εταιρεία Υγεία των Πόλεων, έπαιξε σημαντικό ρόλο προώθησης αυτής της νέας στροφής στην πολιτική, με τρόπους που μοιάζουν με αυτό που βλέπουμε τώρα με τη Συμμαχία για την Πλανητική Υγεία για παράδειγμα, με περιορισμό των χειρότερων υπερβολών της επίδρασης του συστήματος πάνω στις ζωές, χωρίς όμως την ανατροπή της καθοριστικής δύναμης της συσσώρευσης του κεφαλαίου.

Εκείνη την εποχή έγιναν σημαντικές πρόοδοι στην επιστήμη της Υγείας που αντανάκλασαν τα άλματα στη γνώση. Αυτές έβαλαν τα θεμέλια για τη σύγχρονη ιατρική και δημόσια Υγεία. Επίσης, η μαζική ανάπτυξη και οι αγώνες των κινημάτων της εργατικής τάξης, έκαναν καθαρό στους καπιταλιστές ότι έπρεπε να αντιμετωπιστούν οι ανισότητες στην Υγεία στην καρδιά του καπιταλισμού της Ευρώπης του 19ου αιώνα. Στη Γερμανία του 1883, ο Βίσμαρκ ξεκίνησε το πρώτο μοντέρνο ασφαλιστικό σύστημα ενταγμένο σε μία καμπάνια κατά των σοσιαλιστών, προσπαθώντας μ' αυ-

τό τον τρόπο να περιορίσει την επαναστατική επιρροή των σοσιαλιστών μέσα στην γερμανική εργατική τάξη.

Η εκβιομηχάνιση του 19ου αιώνα οδηγούνταν από τη χρήση του άνθρακα σηματοδοτώντας τη διολίσθηση στην εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα για την ανάπτυξη του κεφαλαίου. Τον εικοστό αιώνα, το πετρέλαιο έγινε ο μαύρος χρυσός που κατεύθυνε την εκβιομηχάνιση, τις μεταφορές, την παραγωγή ενέργειας ακόμα και την πράσινη επανάσταση στη γεωργία, ως το δεύτερο μισό του αιώνα.

Η Ρώσικη Επανάσταση και οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι ενέπνευσαν μία κοινωνικά προοδευτική κωδικοποίηση των παγκοσμίων ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα μέσα της δεκαετίας του 1940. Η δημιουργία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και η διακήρυξή του για την υγεία όχι ως απλά στοιχειώδες ανθρωπινό δικαίωμα αλλά ως μία "κατάσταση απόλυτης σωματικής, πνευματικής και κοινωνικής ευημερίας και όχι απλώς την απουσία νόσου ή αναπηρίας", ήταν κομμάτι αυτής της περιόδου.

Η περίθαλψη θεωρήθηκε δημόσιο αγαθό. Τα κράτη δαπανούσαν πόρους για την παροχή της. Η μεταπολεμική περίοδος που διήρκησε ως το τέλος της δεκαετίας του 1960, ήταν περίοδος ανόδου του καπιταλισμού. Τα αφεντικά και τα κράτη τους ήταν ευχαριστημένοι να δίνουν παροχές και να εξασφαλίζουν την ειρήνη σε αυτά τα πλαίσια. Τα προχωρήματα στη θεραπεία, στη νοσοκομειακή φροντίδα και στους εμβολιασμούς οδήγησε κάποιους ειδικούς στην υγεία να συμπεράνουν στα τέλη της δεκαετίας του '60, ότι ο κόσμος δεν θα αντιμετώπιζε ξανά πρόβλημα από λοιμώδη νοσήματα.

Η νεοφιλελευθερη εποχή του καπιταλισμού έφερε μεγάλες περικοπές στις δημόσιες δαπάνες για την Υγεία, αυξάνοντας τον πλούτο και την επιρροή των μεγάλων φαρμακευτικών, παγκόσμιων εταιρειών Υγείας και ασφαλιστικών εταιρειών. Ακόμα πιο πρόσφατα, έφερε



αύξηση του ιδιωτικού κεφαλαίου στην Υγεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Αυτές οι δυναμικές έκαναν προτεραιότητα την εμπορευματοποίηση της Υγείας και της περιθαλψής.

Στο μεταξύ, η υγεία του πλανήτη, όπως και της ανθρωπότητας βρίσκεται σε αυξημένο κίνδυνο. Η άκρατη χρήση ορυκτών καυσίμων, η βιομηχανική γεωργία και η επέκταση στην άγρια φύση είχαν και συνεχίζουν να έχουν ολέθριες συνέπειες. Είναι ενδεικτικό να δούμε την εξέλιξη των ρεφορμιστικών ιδεών της Ενιαίας Ιατρικής/Ενιαίας Υγείας, της Οικο-υγείας και της Πλανητικής Υγείας. Οι πρώτες δύο αναδείχτηκαν τη δεκαετία του 60. Ήταν κατά τη διάρκεια της γέννησης των κινημάτων για την περιβαλλοντική δικαιοσύνη, εντός της ευρύτερης φλόγας της περιόδου: ενάντια στον πόλεμο, τους πυρηνικούς εξοπλισμούς, τον ρατσισμό, την πατριαρχία και την οικονομική καθίζηση που ξεκινούσε να αισθάνεται η εργατική τάξη. Επανήλθαν στην εμφάνιση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και ανανεώθηκαν με την επιδείνωση της κλιματικής κρίσης. Και τότε είναι που το “κίνημα” της Πλανητι-

κής Υγείας συνδέθηκε μαζί τους. Όπως ο ρεφορμισμός γενικότερα, παίζουν το ρόλο των αλεξικεραυνών.

Συμπέρασμα

Οι πανδημίες πρέπει να γίνουν κατανοητές μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της τομής μεταξύ του περιβάλλοντος, της υγείας, της επιστήμης και της πολιτικής οικονομίας σε κάθε σημείο της ιστορίας. Η ανθρωπότητα είναι κομμάτι της φύσης. Κομμάτι, που διαμορφώνει τη φύση και την κοινωνία μέσω συνειδητής παραγωγικής δραστηριότητας. Ο καπιταλισμός είναι καταστροφικός για την ανθρωπότητα και τον πλανήτη. Είναι ένα διακριτό σύστημα παραγωγής και ιδιοποίησης που υποτάσσει όλα όσα μπορεί στο σκοπό της επέκτασης του κέρδους. Αυτό θέτει το έδαφος για την κρίση στην υγεία και το κλίμα. Σαν ένα βαμπίρ, τρέφεται από όλα αυτά. Ακόμα και στις πανδημίες οι καπιταλιστές βγάζουν κέρδος. Περίπου εννιά καπιταλιστές έγιναν δισεκατομμυριούχοι από την πανδημία του Covid 19 για παράδειγμα. Με το επίπεδο της επιστημονικής γνώσης σήμερα, είναι δυνατό να θεραπεύσουμε το μεταβολικό ρήγμα με-

ταξύ των ανθρώπων και της υπόλοιπης φύσης. Αυτό όμως μπορεί να γίνει εφικτό μόνο σε ένα σοσιαλιστικό σύστημα, όπου η παραγωγή βασίζεται στις ανάγκες της μεγάλης πλειοψηφίας του πληθυσμού του σήμερα και του αύριο και όχι στο κέρδος ή την απληστία μιας χούφτας καπιταλιστών.

Οι ρεφορμιστικές ατζέντες όπως η Πλανητική Υγεία, Οικο-Υγεία και ενιαία Υγεία, αποτυγχάνουν ή εσκεμμένα αποφεύγουν από το να υποδείξουν την καθαρή ανάγκη για επαναστατική ανατροπή του καπιταλισμού για να διασφαλιστεί η υγεία τη Γης και η ανθρώπινη υγεία.

Μια από τις ηχηρές δεσμεύσεις από τους συμμετέχοντες στο 19ο ΙΑΗΡΕ, (που με ευχαρίστησε που τις άκουσα) ήταν το ότι έγιναν αυτές οι συνδέσεις και η ανάγκη για βαθμεταταλιστική κινητοποίηση στην πάλη για υγεία για όλους.

Αυτή είναι μία μάχη για εμάς όλους για να την προχωρήσουμε, όπου και αν βρισκόμαστε. Είναι ένας αγώνας τον οποίο πρέπει να τον κερδίσουμε... ο χρόνος τελειώνει. ■



Γιατί η Αφρική συγκλονίζεται από πραξικοπήματα;

Ο Νίκος Λούντος αναλύει τις συνθήκες που έχουν μετατρέψει την Αφρική σε πεδίο πραξικοπημάτων και ανταγωνισμών. Και επιμένει ότι η προοπτική των εξεγέρσεων είναι ανοιχτή.

Εκινώντας από τον Ατλαντικό Ωκεανό για να φτάσει στην Ερυθρά Θάλασσα διασχίζεις τη Γουινέα, το Μαλί, τη Μπουρκίνα Φάσο, τον Νίγηρα, το Τσαντ και το Σουδάν. Είναι μια απόσταση 7.000 χλμ και σε όλες τις χώρες της διαδρομής έγιναν πραξικοπήματα από το 2020 μέχρι σήμερα. Το 2020 ο στρατός ανέτρεψε τον πρόεδρο του Μαλί. Το Σεπτέμβρη του 2021 ακο-

λούθησε ο στρατός της Γουινέας. Σχεδόν δυο μήνες αργότερα, ο στρατός του Σουδάν έδιωξε τους πολιτικούς από τη μεταβατική κυβέρνηση και σταμάτησε τη διαδικασία εκδημοκρατισμού που είχε ξεκινήσει με την επανάσταση του 2018-2019. Το Γενάρη του 2022 ανατράπηκε ο πρόεδρος της Μπουρκίνα Φάσο και τον Σεπτέμβρη της ίδιας χρονιάς ο αντισυνταγματάρχης που είχε πάρει

την εξουσία ανατράπηκε από άλλους αξιωματικούς. Στο μεταξύ, ο δικτάτορας του Τσαντ είχε σκοτωθεί τον Απρίλη του '21 και μια χούντα με επικεφαλής τον γιο του πήρε την εξουσία. Παρά την υπόσχεση για δημοκρατική μετάβαση, η χούντα σκλήρυνε το πραξικοπήμά της τον Οκτώβρη του '22 σκοτώνοντας δεκάδες διαδηλωτές που ζητούσαν πολιτική κυβέρνηση. Φέτος τον Ιούλη ο

στρατός ανέτρεψε τον πρόεδρο Μπαζούμ στον Νίγηρα και τον Αύγουστο έγινε πραξικόπημα στη Γκαμπόν πιο νότια από όλες τις προηγούμενες χώρες.

Όπως θα περίμενε κανείς, γνωρίζοντας την ιμπεριαλιστική υποκρισία, κάποια από αυτά τα πραξικοπήματα ξεσήκωσαν την αντίδραση της “διεθνούς κοινότητας”, απειλές επεμβάσεων και κυρώσεις, ενώ κάποια άλλα πέρασαν στα ψιλά. Στο Σουδάν οι πραξικοπηματίες δέχτηκαν απλώς “συστάσεις”. Στο Τσαντ, η ΕΕ και η Γαλλία λίγο έλειψε να δώσουν συγχαρητήρια στη χούντα. Ο συνταγματάρχης που κυβερνάει τη Γουίνεα πήγε τον Σεπτέμβρη στη Νέα Υόρκη για τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ χωρίς κανένα πρόβλημα. Αλλά, στο Μαλί, τη Μπουρκίνα Φάσο και τον Νίγηρα, εκεί οι ιμπεριαλιστές δηλώνουν σε κάθε τόνο ότι είναι με τη δημοκρατία και ενάντια στους δικτάτορες.

Στην πραγματικότητα, ήταν το πραξικόπημα στον Νίγηρα αυτό που έβαλε τη Δυτική Αφρική στο κέντρο της προσοχής και άρχισε να γίνεται διεθνές θέμα ότι η περιοχή ζει στο ρυθμό των πραξικοπημάτων. Μόλις τρεις βδομάδες πριν από το πραξικόπημα, ο Υπουργός Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Τζουζέπ Μπορέλ, είχε συναντηθεί με τον πρόεδρο Μπαζούμ και είχε δηλώσει πως ο Νίγηρας είναι “απάγκιο σταθερότητας”, και “συμπαγής, αξιόπιστος εταίρος, τόσο πολιτικά όσο και σε ό,τι αφορά στην ασφάλεια. Υποστηρίζουμε τον πρόεδρο Μπαζούμ στο έπακρο, με όλες μας τις δυνάμεις”. Δεν ήταν μικρό ρεζιλικί για την Ευρωπαϊκή Ένωση να βλέπει στο “απάγκιο σταθερότητας” τον στρατό να παίρνει την εξουσία και στους δρόμους να πανηγυρίζουν κρατώντας ρωσικές σημαίες. Ο πόλεμος στην Ουκρανία μεγέθυσε ακόμη περισσότερο τον πανικό. Η παρουσία του “ιδιωτικού στρατού” της Βάγκνερ στην Αφρική έκανε τα ΜΜΕ να πλάθουν σενάρια για τον Πούτιν και τον Πριγκόζιν που βρίσκονταν πίσω από κάθε πραξικόπημα στην Αφρική. Το αφεντικό της Βάγκνερ, Πριγκόζιν, σκο-

τώθηκε στα τέλη Αυγούστου στο περιβόητο αεροπορικό “δυστύχημα”, αλλά τα πραξικοπήματα δεν αναιρέθηκαν.

Ο Νίγηρας είναι μια από τις φτωχότερες χώρες στον κόσμο, υπανάπτυκτη και αγροτική, όπου ένα στα 25 παιδιά πεθαίνει στη γέννα. Κι όμως σε αυτή τη χώρα αποφάσισαν να επιβάλουν τις πιο σκληρές κυρώσεις για να την τιμωρήσουν που άφησε το “δημοκρατικό δρόμο”. Η χούντα ανακοίνωσε περικοπές στον προϋπολογισμό του 2023 κατά 40%, λόγω της διακοπής της Δυτικής “βοήθειας”. Οι χώρες της ECOWAS (Οικονομική Κοινότητα χωρών Δυτικής Αφρικής) όχι μόνο επέβαλαν κυρώσεις αλλά συνεχίζουν να απειλούν με στρατιωτική επέμβαση. Η Νιγηρία κόβει το ρεύμα και δεν επιτρέπουν να μπουν καύσιμα. Εκτοντάδες χιλιάδες άνθρωποι είναι αντιμετώπι με τον θάνατο από πείνα.

Θυσία στο ουράνιο

Ούτε η δημοκρατία, ούτε τα παιδιά που πεθαίνουν απασχολούν τους ιμπεριαλιστές στον Νίγηρα. Το πρώτο που τους απασχολεί είναι το ουράνιο, βασική ύλη για πυρηνικά όπλα, πυρηνική ενέργεια αλλά και ιατρικό εξοπλισμό. Στον Νίγηρα εξορύσσεται το 5% της παγκόσμιας παραγωγής. Για τη Γαλλία που παράγει το 50% της ηλεκτρικής ενέργειας από πυρηνικά όλης της ΕΕ, τα τρία ορυχεία που ελέγχει στον Νίγηρα είναι μεγάλης σημασίας. Οι υπουργοί της Γαλλίας έθρεφαν σχέσεις με όλων των ειδών τα καθεστώτα του Νίγηρα για δεκαετίες. Η Κριστίν Λαγκάρντ προτού γίνει Πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ ήταν Υπουργός Οικονομικών της Γαλλίας και πήγαινε μαζί με την ηγεσία της Areva-Orano, της κρατικής πυρηνικής εταιρείας στον Νίγηρα για να εξασφαλίσει ότι το Παρίσι θα έχει πάντα το πάνω χέρι στα ορυχεία. Η σύνδεση με το ουράνιο ήταν τέτοια που το δεξί χέρι της Λαγκάρντ στο Υπουργείο όταν έφυγε από την κυβέρνηση προσπάθησε να μεταπηδήσει στην ηγεσία της Areva-Orano. Από το 1960 που ο Νίγηρας έγινε τυπικά ανεξάρτητη χώρα, η Γαλλία δεν

νοιάστηκε για τα όποια πραξικοπήματα. Την ανεξαρτησία στον Νίγηρα την είχε ανταλλάξει με μια συμφωνία το 1961 για γαλλικό μονοπώλιο στα ορυχεία, όπως αντίστοιχα έκανε και με άλλες πρώην αποικίες της.

Η “ειδική σχέση” της Γαλλίας με τη Δυτική Αφρική δεν ήταν ποτέ απλώς γαλλική υπόθεση. Ήταν κομμάτι των συμφωνιών για την ίδρυση της ΕΟΚ που μετέπειτα έγινε Ευρωπαϊκή Ένωση. Εξάλλου, μία από τις τρεις κοινότητες που οδήγησαν στην ΕΕ (δίπλα στην ΕΟΚ και την Ένωση Άνθρακα και Χάλυβα) ήταν η ΕΥΡΑΤΟΜ για την Ατομική Ενέργεια, που στην πράξη σήμαινε γαλλικός έλεγχος στο ουράνιο. Η ΕΥΡΑΤΟΜ ιδρύθηκε το 1957, την ίδια χρονιά που στον Νίγηρα ανακαλύφθηκε ένα μεγάλο κοιτάσμα ουρανίου, καθώς οι Γάλλοι έσκαβαν για να γδύσουν τη χώρα από το χαλκό. Τα κοιτάσματα ουρανίου σε άλλες χώρες της γαλλοκρατούμενης Αφρικής ήταν γνωστά από νωρίτερα. Ένα μέρος του πυρηνικού υλικού με το οποίο οι ΗΠΑ δολοφόνησαν μαζικά τον πληθυσμό στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι προήλθε από τις γαλλικές αποικίες της Αφρικής. Οι ΗΠΑ μετά τον πόλεμο και μετά τα αντιαποικιακά κινήματα που οδήγησαν σε ανεξαρτησία, στήριξαν το γαλλικό και κατ’επέκταση ευρωπαϊκό έλεγχο στη Δυτική Αφρική σαν αντίβαρο σε πιθανή διείσδυση της ΕΣΣΔ. Στην Αφρική δεν επανέλαβαν το παράδειγμα του Βιετνάμ και της Ινδοκίνας, όπου επιχειρήσαν να αναλάβουν τον έλεγχο μετά τη φυγή των Γάλλων.

Οι εκβιαστικές συμφωνίες με τις οποίες κράτησε οικονομικά το πάνω χέρι η Γαλλία στις πρώην αποικίες της οδήγησε σε καταστάσεις που χαρακτηρίστηκαν “νεο-αποικιοκρατία”. Κάποια από τα νέα καθεστώτα ήταν τυπικά ανεξάρτητα, αλλά παρέμειναν δέσμια των Δυτικών εταιρειών, του χρέους και της “βοήθειας”. Στην πράξη αυτό σήμαινε καμία ανάπτυξη και διαιώνιση της εξάρτησης από την εξαγωγή πρώτων υλών. Ο Νίγηρας δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ανήκει



Χάρτης της Αφρικής

σε αυτήν την κατηγορία. Το υπέδαφος του φωτίζει και βάζει σε κίνηση τις βιομηχανίες της Γαλλίας, αλλά τα μωρά πεθαίνουν γιατί τα νοσοκομεία δεν έχουν ρεύμα. Το μεγαλύτερο μέρος της υποσαχάριας Αφρικής πήγε ανάποδα στο ρεύμα της μεταπολεμικής ανάπτυξης. Στα μεγάλα κέντρα του καπιταλισμού συσσωρευόταν κεφάλαιο και επενδύσεις, ακόμη και πρώην φτωχές χώρες ξεπηδούσαν σαν νέα κέντρα, την ώρα που η Αφρική μετατρέποταν από οικονομικής άποψης σε λεπτομέρεια για τον παγκόσμιο καπιταλισμό. Η Γαλλία συνέχισε να εκμεταλλεύεται τις πρώην αποικίες της σε Δυτική και Κεντρική Αφρική χωρίς να αναπτύσσονται σε αντάλλαγμα. Συνέχιζε να κλέβει το έδαφος και το υπέδαφος, να τις κρατάει δεμένες στο γαλλικό φράγκο, στο γαλλικό τραπεζικό σύστημα, στη διεθνή τοκογλυφία, και να εκμεταλλεύεται την εργατική δύναμη των νέων που μη μπορώντας να βρουν

δουλειά στη χώρα τους έφευγαν και φεύγουν για το Παρίσι. Όσο για τη “δημοκρατία”, οι ΗΠΑ, η Γαλλία και το Βέλγιο στήριξαν το πραξικόπημα του Μομπούτου στο Κογκό το 1965, όπου ανατράπηκε και δολοφονήθηκε ο Πατρίς Λουμουμπα, ο πρώτος δημοκρατικά εκλεγμένος πρωθυπουργός. Στα μέσα της δεκαετίας του ’70, η μισή αμερικανική βοήθεια προς την Αφρική πήγαινε στον Μομπούτου.

Νέοι ιμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί

Από το 2000 και μετά έγινε φανερό πως κανένας από τους ιμπεριαλιστές δεν παίζει μόνος του στην Αφρική. Το 2000 η Κίνα οργάνωσε το πρώτο φόρουμ κινεζο-αφρικανικής οικονομικής συνεργασίας και πλέον είναι με τεράστια απόσταση η πρώτη χώρα σε διμερείς εμπορικές σχέσεις με την Αφρική, τέσσερις φορές πάνω από τις ΗΠΑ.

Και όσον αφορά τις άμεσες επενδύσεις, οι κινέζικες είναι διπλάσιες σε σχέση με τις αμερικάνικες. Το 2013 δημοσιοποιήθηκε η κινέζικη πρωτοβουλία “Μία ζώνη, ένας δρόμος” και ήταν η χρονιά που τα κινέζικα δάνεια προς αφρικανικές χώρες έφτασαν στο ανώτατο σημείο. Όπως γράφει το CNN: “Η επίπτωση αυτής της χρηματοδότησης είναι ορατή σε όλη την Αφρική, όπου οι κάτοικοι μεγάλων πόλεων όπως το Λάγος, το Ναϊρόμπι και η Αντίς Αμπέμπα μετακινούνται καθημερινά σε σιδηροδρομικές γραμμές, εθνικές οδούς και αεροδρομια που χτίστηκαν τα τελευταία χρόνια με κινέζικα δάνεια και συχνά από κινέζικες κατασκευαστικές εταιρείες.”

Ενώ η Κίνα εξαγόραζε ή έχτιζε λιμάνια και σιδηροδρόμους, τα Εμιράτα έφταναν να γίνουν η 4η χώρα σε άμεσες επενδύσεις στην Αφρική, κυρίως στον αγροτικό τομέα, τις αεροπορικές εταιρείες και τις τηλεπικοινωνίες. Αυτές οι αλλαγές επισημοποιούνται στην τελευταία σύνοδο των BRICS στη Νότια Αφρική, όπου συμφωνήθηκε ότι τα Εμιράτα μαζί με τη Σαουδική Αραβία, την Αιθιοπία, την Αίγυπτο είναι ανάμεσα στις έξι καινούργιες χώρες που μπαίνουν στον οργανισμό. Από την άλλη πλευρά, στη Σύνοδο των G-20 που έγινε στην Ινδία, αποφασίστηκε πως η Αφρικανική Ένωση θα συμμετέχει στις συνόδους των 20 πλουσιότερων χωρών.

Όμως, υπήρξε και μια άλλη αλλαγή που εξηγεί ακόμη περισσότερο τη δυναμική που οδήγησε στα πραξικοπήματα. Μετά από αυτό που έμοιαζε δεκαετία του μέλιτος (2000-2010) επέστρεψε η αστάθεια και ο πόλεμος. Ο εμφύλιος πόλεμος στη Λιβύη μετά την επέμβαση του 2011 είχε τεράστιες επιπτώσεις στη Δυτική Αφρική. Κομμάτια των πολιτοφυλακών που χρησιμοποιούσε ο Καντάφι για να ελέγχει τα περάσματα του Σαχέλ αυτονομήθηκαν, η βία προκάλεσε μετακινήσεις πληθυσμών, χτυπήθηκε η αγροτική παραγωγή και η φτώχεια έδωσε τη σειρά της σε νέα βία και εθνοτικές διαμάχες. Ο “τζιχαντισμός” μετατράπηκε



"Κάτω ο ιμπεριαλισμός" γράφει το πλακάτ στα γαλλικά...

σε απειλή στη Δυτική Αφρική και η Γαλλία έκανε επέμβαση στο Μαλί το 2012, διακηρύσσοντας πως σε λίγους μήνες όλα θα είχαν τελειώσει. Το 2014 αποφάσισε την επέκταση της επιχείρησης σε όλο το Σαχέλ. Αντί για συμμαζεμα, το 2015 η αποσταθεροποίηση απλώθηκε στον Νίγηρα και τη Μπουρκίνα Φάσο. Η Γαλλία που είχε στείλει ήδη στρατό, πρωτοστάτησε ώστε ο ΟΗΕ να οργανώσει επέμβαση με 15 χιλιάδες στρατιώτες. Όλα αυτά μπορεί να μην γίνονταν πρώτη είδηση στην Ευρώπη, αλλά η επέμβαση ήταν η δεύτερη σε αριθμό θανάτων κυανόκρανων μετά τον Λίβανο. Πάνω από 300 στρατιώτες του ΟΗΕ σκοτώθηκαν από το 2013 μέχρι σήμερα.

Ποια χώρα έβαλε το μεγαλύτερο μερίδιο σε αριθμό στρατιωτών στην "ανθρωπιστική" επέμβαση; Καθόλου τυχαία ήταν το Τσαντ. Ο πρόεδρος του Τσαντ, Ιντρίς Ντεμπί, έγινε ο αγαπημένος δικτάτορας των Γάλλων και της Ευρωπαϊκής

Ένωσης. Ο Ντεμπί αναλάμβανε να παίξει τον ρόλο του τοπικού μαντρόσκυλου στο Σαχέλ, στέλνοντας το στρατό του όπου θα του ζητούσαν τα αφεντικά του. Τέτοια είναι η αγάπη της ΕΕ και της Γαλλίας για τη δημοκρατία, που όταν σκοτώθηκε ο Ντεμπί τον Απρίλη του '21 και έχοντας κυβερνήσει τη χώρα επί 31 συνεχή χρόνια, ο Μακρόν πήγε προσωπικά στην κηδεία του. Το ίδιο έκανε και ο Τζουζέπ Μπορέλ εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γι' αυτό και όπως αναφέραμε, όταν ο γιος του Ντεμπί πήρε την εξουσία και άρχισε να σφάζει διαδηλωτές πέρσι τον Οκτώβρη, κανείς στην ΕΕ δεν έκανε φασαρία. Ο Μπορέλ μάλιστα ήταν πιο προκλητικός απ' όλους. Μίλησε για τις "αξίες της δημοκρατίας" και ακολούθησε ένα μεγάλο "αλλά": "είναι ανάγκη να εξασφαλίσουμε ότι το Τσαντ θα παραμείνει σταθερό για να συνεχίσει να παίζει το ρόλο του στη μάχη ενάντια στην αστάθεια στην περιοχή".

Η Ευρωπαϊκή Ένωση τα είχε καλά με τον Μπαζούμ στον Νίγηρα, όπως στήριξε τον Ντεμπί στο Τσαντ, όπως χρηματοδότησε τους δολοφόνους του Χεμέντι στο Σουδάν, όχι μόνο για να εξασφαλίσει τα συμφέροντά της, αλλά και γιατί αυτά τα καθεστώτα ανέλαβαν να εμποδίσουν με όση βία χρειαστεί τη μετακίνηση μεταναστών και προσφύγων προς την Ευρώπη. Στην ίδια κατεύθυνση ήταν και η στήριξη που έδωσε και δίνει η Γαλλία (και η κυβέρνηση Μητσοτάκη) στον επίδοξο δικτάτορα της Λιβύης, Χάφταρ. Το 2017 ο Μακρόν δημοσιοποίησε το σχέδιό του να στηθούν χοτ-σποτ στο Φεζάν (στη Νότια Λιβύη) όπου θα ξεδιαλέγονται οι πρόσφυγες και θα στέλνονται πίσω στον Νίγηρα και στο Τσαντ που χαρακτηρίστηκαν "ασφαλείς ζώνες". Δηλαδή η Ευρωπαϊκή Ένωση για να πνίγει λιγότερους ανθρώπους στη Μεσόγειο ανέθεσε σε όποιον είχε ευχαρίστηση να σκοτώνει και να φυλακίζει μετα-

νάστες κατά το δοκούν στις ερήμους του Σαχέλ. Έτσι φτάσαμε το 2021 να βρισκονται στη Βραζιλία και στην Καραϊβική(!) πλώματα δεκάδων μεταναστών που προέρχονται από τη Σενεγάλη και την Ακτή Ελεφαντοστού. Ο κόσμος ρισκάρει τη ζωή του με φουσκωτές βάρκες μέσα στον ωκεανό για να φτάσει σε κάποιο από τα ισπανικά Κανάρια νησιά, από το να επιχειρήσει να περάσει μέσα από τις βάρβαρες πολιτοφυλακές που έχουν τη σφραγίδα της ΕΕ.

Με βάση αυτή την περιγραφή, είναι φανερό πόσο υποκριτική ήταν η συζήτηση για τον ρόλο της Ρωσίας στα πραξικοπήματα. Ο ρόλος της Βάγκνερ δεν είναι πολύ διαφορετικός από τον ρόλο που παίζει ο στρατός του Τσαντ (μεταμφιεσμένος ή όχι σε στρατό του ΟΗΕ) ή οι μισθοφόροι του Χάφταρ. Τμήματα του στρατού του Μαλί, του Νίγηρα, της Μπουρκίνα Φάσο, βλέποντας τον κίνδυνο να χάσουν τον έλεγχο της χώρας, ζήτησαν τη βοήθεια μισθοφόρων και τελικά ανέτρεψαν τις κυβερνήσεις, λέγοντας πως οι "δημοκρατικές" συμφωνίες με τη Γαλλία και τον ΟΗΕ δεν τους επιτρέπουν να επιβάλουν την τάξη απέναντι στον τζιχαντισμό. Υπάρχουν πολλοί ακόμη που θέλουν να πουλήσουν τέτοιες υπηρεσίες "ασφάλειας" μέσα σε τέτοιες συνθήκες. Ο Πολ Καγκάμε της Ρουάντας αφού δοξάστηκε διεθνώς ως σωτήρας της χώρας από τον εμφύλιο, τελικά κυβερνάει χωρίς αντιπολίτευση εδώ και 23 χρόνια και τώρα προσφέρεται να στείλει κι αυτός στρατό στο Μπενίν. Ίδιο χαρακτήρα είχε η βιασύνη των χωρών της ECOWAS να ανακοινώσουν επέμβαση στον Νίγηρα μετά το πραξικόπημα. Δεν ήταν απλώς πίεση των Γάλλων. Στην ECOWAS την ηγεσία την έχει η Νιγηρία που θέλει με κάθε τρόπο να δείξει ότι έχει πλέον τη δυνατότητα να είναι ο τοπικός χωροφύλακας σε όλη τη Δυτική Αφρική. Μέχρι στιγμής, αναγκάστηκαν να καταπιούν τις απειλές τους. Τώρα ο γαλλικός στρατός ανακοινώνει πως μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου οι 1.500 στρατιώτες του θα έχουν εγκαταλείψει τον Νίγη-

ρα. Η κυβέρνηση της Μπουρκίνα Φάσο άλλαξε συμβολικά στα μέσα Οκτώβρη το όνομα της λεωφόρου Σαρλ ντε Γκολ σε Τόμας Σανκάρρα. Από τον στρατηγό που έβαλε τις βάσεις της γαλλικής νεοαποικιοκρατίας σε ένα από τα σύμβολα του αγώνα ενάντια στην αποικιοκρατία.

Οι υπερβολές για τον ρόλο της Ρωσίας στις εξελίξεις είναι ακόμη πιο έντονες αν τις κοιτάξουμε από οικονομική άποψη. Η Ρωσία έχει μηδαμινή παρουσία στην υποσαχάρια Αφρική. Της αντιστοιχεί το 1% των άμεσων επενδύσεων σε ολόκληρη την ήπειρο και αυτό έχει να κάνει κυρίως με τη Μεσογειακή Αφρική (Αλγερία, Αίγυπτο). Οι εμπορικές σχέσεις είναι επίσης κυρίως με τη Βόρεια και με τη Νότια Αφρική, όχι την υποσαχάρια, και αφορούν ρωσικές εξαγωγές σιτηρών και όπλων. Μόνο το 0,4% των αφρικανικών εξαγωγών πηγαίνει στη Ρωσία και βασικά είναι φρούτα.

Στο μεταξύ, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση μπλεκόταν σε αλληπάλληλα βαλτώματα στη Δυτική Αφρική, οι ΗΠΑ έκαναν βήματα για να αυξήσουν τη στρατιωτική τους παρουσία. Το 2007, με πρωτοβουλία του Μπους και του Ράμσφελντ, δημιούργησαν την Africom, τη Διοίκηση Αφρικής του αμερικάνικου στρατού. Κάποιοι από τους στρατιωτικούς που τώρα έκαναν το "φιλο-ρώσικο" πραξικόπημα στον Νίγηρα είχαν εκπαιδευτεί από τις ΗΠΑ για τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Οι ΗΠΑ κρατάνε χαμηλό προ-

φίλ και επιμένουν πως η παρουσία τους είναι ελάχιστη, αλλά σιγά σιγά έφτασαν τις 30 στρατιωτικές βάσεις από τη Σενεγάλη ως τη Σομαλία και από την Κένυα ως την Τυνησία. Γι' αυτό και ακόμη και στην περίπτωση του Νίγηρα δεν βιάστηκαν να πάρουν θέση. Η χούντα είχε δηλώσει πως η αμερικάνικη βάση με τα ντρούουν και οι 1.100 Αμερικάνοι στρατιώτες δεν απειλούνται, ούτε τους ζήτησε να φύγουν.

Ενώ από τη μεριά του το Πεκίνο από το 2016 έχει στην Αφρική την πρώτη στρατιωτική βάση που χτίστηκε εκτός Κίνας, στο Τζιμπουτί. Αν μη τι άλλο, η επιλογή του Τζιμπουτί, εκεί που στριμώνονται τέσσερις τουλάχιστον βάσεις (εκτός της Κίνας, υπάρχει αμερικάνικη, γαλλική και ιαπωνική) δείχνει την προτεραιότητα που παραμένει όχι ο έλεγχος της Αφρικής, αλλά η εξασφάλιση της ροής του παγκόσμιου εμπορίου στα στενά που συνδέουν την Ασία με την Ευρώπη.

Κρίση και αντίσταση

Ωστόσο, ούτε οι ΗΠΑ ούτε η Κίνα μπορούν εύκολα να γλυτώσουν από το να γίνουν κομμάτι των κρίσεων που ξεσπάνε στις αφρικανικές χώρες. Η Κίνα με την μεγαλύτερη παρεμβατικότητα της στην οικονομία, κινδυνεύει σε κάθε βήμα. Το 2012 στη Ζάμπια ξέσπασαν διαδηλώσεις ενάντια στην κινέζικη διοίκηση στα ορυχεία και ένας Κινέζος μάντζερ σκοτώθηκε. Στην Κένυα μπλοκάρ-

Σουδάν 2021





Τεράστιες διαδηλώσεις στη Νιγηρία το 2020

σαν την κατασκευή ενός κινέζικου εργοστασίου που θα ζημίωνε τον τοπικό τουρισμό. Στη Γκάμπια διαδήλωσαν ενάντια στα κινέζικα εργοστάσια που εκμεταλλεύονται την αλιεία και ρυπαίνουν ασύστολα. Σε πολιτικό επίπεδο επίσης, η κινέζικη ηγεσία βρίσκεται όλο και περισσότερο μπροστά σε απροσδόκητες καταστάσεις. Η Αιθιοπία είναι ο καλύτερος σύμμαχός της σε ολόκληρη την Αφρική, αλλά η πολιτική του Αιθιοπία πρωθυπουργού οδήγησε στον πιο αιματηρό πόλεμο από την εποχή της Ρουάντας. Μπορεί η Ουκρανία να μονοπωλεί το ενδιαφέρον των ΜΜΕ, αλλά η σφαγή στην Αιθιοπία είναι η μεγαλύτερη του 21ου αιώνα με πάνω από 600 χιλιάδες νεκρούς μέσα στα τελευταία τρία χρόνια.

Τα τελευταία τέσσερα χρόνια, η επιστροφή της παγκόσμιας κρίσης, η πανδημία και ο πληθωρισμός έριξαν κατακόρυφα τα επίπεδα επενδύσεων τόσο της Κίνας όσο και της Δύσης στην Αφρι-

κή. Δεν ξέρουμε πόσο θα συνεχιστεί αυτή η τάση, αλλά ο συνδυασμός της αύξησης της τιμής των βασικών τροφίμων από τα οποία εξαρτάται η πλειοψηφία του πληθυσμού στην Αφρική και της αύξησης των επιτοκίων που σημαίνει σφίξιμο των λουριών γύρω από τις χώρες που έχουν πάρει ή χρειάζονται δάνεια σημαίνει ακόμη περισσότερες πιθανότητες για καινούργια σημεία αποσταθεροποίησης και εξεγέρσεων. Ο κύκλος των πραξικοπημάτων είναι ένα πρώτο επεισόδιο στην προσπάθεια των κρατών της περιοχής να εξασφαλίσουν τον έλεγχο τους μπροστά σε τέτοιες απρόσμενες καταστάσεις. Το 2020 ήταν η νεολαία της Νιγηρίας που έκανε εξέγερση ενάντια στη βία της αστυνομίας. Στην άλλη άκρη, στην Κένυα φέτος το καλοκαίρι ξέσπασαν μεγάλες διαδηλώσεις για τις τιμές των τροφίμων, ενώ είναι σε εξέλιξη μια πολιτική κρίση επίσης για τη βία της αστυνομίας που σκότωσε 20 δι-

αδηλωτές, σε μια υποτιθέμενη δημοκρατική χώρα της Αφρικής.

Η ανάπτυξη και η δημοκρατία στην Αφρική δεν υπάρχει καμιά ελπίδα να έρθει από τις επενδύσεις των ιμπεριαλιστών, Δύσης ή Ανατολής, ούτε από τις επεμβάσεις τους. Οι εξεγέρσεις στο Σουδάν και την Αλγερία έγιναν μόλις το 2019. Είναι ανοιχτή η προοπτική για αντίστοιχες διαδικασίες σε ολόκληρη την Αφρική. Από τη μεριά του εργατικού κινήματος στην Ευρώπη, πέρα από τη στήριξή μας, έχουμε να απαιτήσουμε να διαγραφεί το χρέος όλων των αφρικανικών χωρών, να φύγουν όλοι οι στρατοί και οι βάσεις από την Αφρική, τα κονδύλια των εξοπλισμών να πάνε για τις βασικές ανάγκες των ανθρώπων, καμιά συνεργασία με πολιτοφυλακές και καθεστώτα που παίζουν το ρόλο του χωροφύλακα για πρόσφυγες και μετανάστες, ανοιχτά σύνορα για όλους. ■



11-12 Ιούλη, Η τελευταία Σύνοδος Κορυφής του NATO στο Βίλνιους-Λιθουανία

Η νέα απογείωση των εξοπλισμών

Πριν από κάθε πολεμική ανάφλεξη στον σύγχρονο ιμπεριαλισμό, οι εξοπλισμοί ανεβαίνουν. Ο Σωτήρης Κοντογιάννης στοιχειοθετεί αυτή την πραγματικότητα διαψεύδοντας τους μύθους των πολεμοκάπηλων.

Si vis pacem, para bellum. Αν θέλεις ειρήνη προετοιμάσου για πόλεμο. Το αρχαίο αυτό λατινικό ρητό επαναλαμβάνεται εδώ και αιώνες από αυτοκράτορες, βασιλιάδες, προέδρους και πρωθυπουργούς κάθε φορά που ζητάνε κάποιες νέες θυσίες για την «άμυνα της χώρας». Και είναι πέρα για πέρα ψεύτικο.

Όλοι οι μεγάλοι πόλεμοι της σύγχρονης ιστορίας σηματοδεύτηκαν από ένα όργιο εξοπλιστικών και στρατιωτικών δαπανών που προηγήθηκε από την κήρυξη του πολέμου. Και αντίστροφα, όλα σχεδόν τα νέα, ακόμα πιο μεγάλα κάθε φορά, εξοπλιστικά προγράμματα ακο-

λουθήθηκαν από ένα νέο, ακόμα πιο μεγάλο πόλεμο.

Οι ρίζες του Μεγάλου Πολέμου – όπως ονόμαζαν οι σύγχρονοι του τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο– άρχισαν να φυτρώνουν περίπου δεκαπέντε χρόνια πριν από τον μοιραίο Αύγουστο του 1914, όταν το γερμανικό κοινοβούλιο ενέκρινε το θηριώδες επταετές σχέδιο Τίρπιτς¹ για τη δημιουργία ενός σύγχρονου πολεμικού στόλου που θα μπορούσε να ανταγωνιστεί τον Βρετανικό, τον ισχυρότερο στόλο της εποχής. Το σχέδιο εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 1898 με μεγάλη πλειοψηφία παρά τις σφοδρές αντιρρήσεις των Σοσιαλδημοκρατών²

που προειδοποιούσαν ότι αυτή η εξέλιξη θα οδηγούσε σε έναν καταστροφικό πόλεμο με την Βρετανία. Μόνο ένας παράφρων, έλεγε ο Αύγουστος Μπέμπελ, θα μπορούσε να υποστηρίξει ένα τέτοιο σχέδιο.

Μέσα στα επόμενα χρόνια ο εξοπλιστικός πυρετός κατέλαβε ολόκληρη την Ευρώπη. Μέσα στη δεκαετία 1903 – 1913 οι δαπάνες για το Πολεμικό Ναυτικό αυξήθηκαν 38% στη Βρετανία, 41% στη Γαλλία, 105% στη Ρωσία, 131% στη Γερμανία, 246% στην Ιταλία και 270% στην Αυστροουγγαρία.³ Η δικαιολογία παντού ήταν η ίδια: «οι άλλοι» απειλούσαν την ειρήνη. Si vis pacem, para bellum.

Η ίδια φρενίτιδα κυριάρχησε και στα χρόνια που προηγήθηκαν του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η αύξηση των στρατιωτικών δαπανών ήταν ιλιγγιώδης στη Γερ-

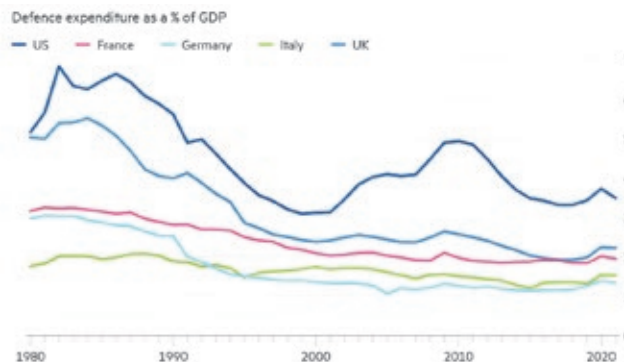
μανία του Χίτλερ – όχι μόνο λόγω της κυριαρχίας του Ναζιστικού Κόμματος αλλά και γιατί λόγω της ήττας της στον Α΄ Πόλεμο είχε υποχρεωθεί από τους νικητές σε αφοπλισμό και ως εκ τούτου ξεκινούσε από πολύ χαμηλή βάση. Το 1931 οι στρατιωτικές δαπάνες στη Γερμανία ήταν μόλις 610 εκατομμύρια μάρκα. Το 1938 είχαν εκτοξευθεί στα 17 δισεκατομμύρια, 27 φορές πάνω.

Οι στρατιωτικές δαπάνες, όμως, πολλαπλασιάστηκαν και στη Βρετανία –που εξακολουθούσε να είναι η ισχυρότερη αποικιοκρατική χώρα στον κόσμο– παρόλο που δεν είχαν ουσιαστικά ποτέ μειωθεί από το τέλος του Α΄ πολέμου. Ο στρατιωτικός προϋπολογισμός του 1938 ήταν τετραπλάσιος από ότι το 1931. Στη Γαλλία αυξήθηκε 2,5 φορές πάνω, στην Ιταλία τριπλασιάστηκε. Στις ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 50% ενώ στη Ρωσία του Στάλιν κατά 1.300% –από τα 1.790 εκατομμύρια ρούβλια το 1931 στα 23 δισεκατομμύρια ρούβλια το 1938.⁴

Οι στρατιωτικές και εξοπλιστικές δαπάνες έχουν αρχίσει να απογειώνονται για μια ακόμα φορά και σήμερα. Αυτή τη φορά το «σκιάχτρο» δεν είναι ούτε ο Κάιζερ ούτε ο Χίτλερ: το «σκιάχτρο» είναι η Ρωσία του Πούτιν.

Τι απέγινε το μέρισμα της ειρήνης

Το 1991 ο Λευκός Οίκος ανακοίνωσε μια περικοπή κατά 25% του αμερικανικού προϋπολογισμού για την άμυνα. Η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ), είχε πάψει να υπάρχει. Το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, το ρωσικό αντίστοιχο του NATO είχε μόλις διαλυθεί. «Η προοπτική μια Σοβιετικής εισβολής στην Ευρώπη δεν είναι πλέον μια ρεαλιστική απειλή»⁵ δήλωνε ο Τζορτζ Μπους (ο πρεσβύτερος), ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ για να αιτιολογήσει την δραστική αυτή περικοπή του στρατιωτικού προϋπολογισμού.



Διάγραμμα 1. Αμυντικές δαπάνες σαν ποσοστό του ΑΕΠ

Από το 1948 που άρχισε ο Ψυχρός Πόλεμος ο κόσμος ζούσε κάτω από την διαρκή απειλή ενός νέου φονικού παγκοσμίου πολέμου που θα μπορούσε, χάρη στα «νέα» ατομικά και πυρηνικά όπλα να αφανίσει όχι μόνο την ανθρωπότητα αλλά και κάθε ίχνος ζωής πάνω στον πλανήτη. Το 1991, με την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, ο Ψυχρός Πόλεμος έκλεισε οριστικά. Τώρα, διαλαλούσαν εκείνη την εποχή τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, η ειρήνη, η συνεννόηση και η ευημερία θα κυριαρχούσαν πλέον στον πλανήτη. Τώρα, έγραφαν, η ανθρωπότητα θα μπορούσε να εισπράξει το «μέρισμα της ειρήνης» –οι κυβερνήσεις θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τους πόρους που θα εξοικονομούσαν από τις περικοπές των αμυντικών προϋπολογισμών για να στηρίξουν κοινωνικές προτεραιότητες, κύρια την Υγεία και την Παιδεία ή να μειώσουν τους φόρους.

«Στα τέλη της δεκαετίας του 1980», γράφει η εφημερίδα Financial Times, «οι ΗΠΑ ξόδευαν το 6% του ΑΕΠ για την Άμυνα. Πέρσι ξόδεψαν το 3,5%... Οι χώρες της Ευρώπης μείωσαν τους αμυντικούς τους προϋπολογισμούς ακόμα περισσότερο... Η Γερμανία, η μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης ξόδεψε μόλις το 1,3%».⁶ (Διάγραμμα 1)

Το μέγεθος αυτής της μείωσης φαίνεται ακόμα πιο δραματικά αν συγκριθεί με τις κοινωνικές δαπάνες. Το 1970, γράφει η Financial Times, οι ΗΠΑ ξόδευαν σχεδόν τρεις φορές περισσότερα για την άμυνα από ότι για την υγεία.

Η Βρετανία 25% περισσότερα. Σήμερα οι αναλογίες αυτές έχουν αντιστραφεί. Και στις δυο αυτές χώρες οι ιατροφαρμακευτικές δαπάνες είναι, όπως φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί, τουλάχιστον δυο φορές μεγαλύτερες από τις στρατιωτικές. (Διάγραμμα 2)

Στην πραγματικότητα όμως αυτά τα νούμερα είναι παραπλανητικά. Οι αμυντικές δαπάνες στις ΗΠΑ, για παρά-

δειγμα, όπως φαίνεται και από τα ίδια τα διαγράμματα άρχισαν να πέφτουν όχι από το 1991 και τη διάλυση της ΕΣΣΔ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας αλλά από το 1985 –από την εποχή όπου ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, ο νέος τότε γενικός γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης και ο Ρόναλντ Ρέιγκαν, ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ άρχισαν τον γύρο των συνομιλιών για τον αμοιβαίο αφοπλισμό, που θα έφτανε το 1991 (λίγο πριν τη διάλυση της ΕΣΣΔ) στην υπογραφή της διάσημης συμφωνίας START.

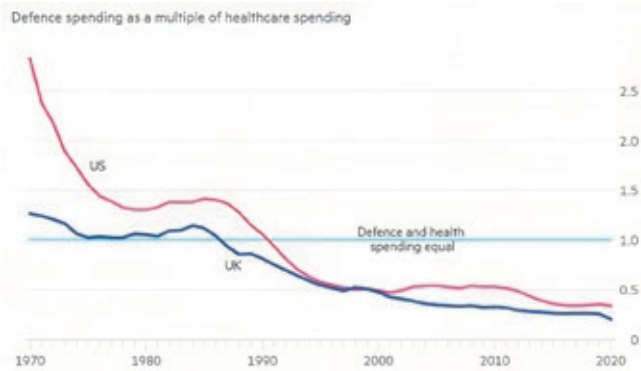
Το πιο σημαντικό, όμως, ήταν ότι αυτή η περίοδος των χαμηλών στρατιωτικών δαπανών κράτησε μόνο για λίγα χρόνια: οι δαπάνες άρχισαν να ανεβαίνουν και πάλι το 2001 με τον «Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας» του προέδρου Μπους (του νεότερου). Τις ίδιες τάσεις ακολουθούν πρακτικά και οι στρατιωτικές δαπάνες στις άλλες δυτικές χώρες – συμμάχους των ΗΠΑ.

«Παρόλο ότι τη δεκαετία του 1990 οι στρατιωτικές δαπάνες έπεσαν τόσο σχετικά (ως προς το ΑΕΠ) όσο και απόλυτα (σε δολάρια, μετά την αφαίρεση του πληθωρισμού) στο μεγαλύτερο τμήμα των δυο επόμενων δεκαετιών δεν υπήρξε κανένα κοινωνικό μέρισμα», γράφει σε μια επιστολή – απάντηση στην αρθρογραφία της εφημερίδας Financial Time ο Ματέο Σμέρλακ, ο Πρόεδρος της Διεθνούς Πρωτοβουλίας για το Μέρισμα Ειρήνης.⁷ «Το μέρισμα ειρήνης

που φαντάστηκε ο πρώην υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ Ρόμπερτ Μακναμάρα και άλλοι το 1989 τελείωσε με τους πολέμους των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, όχι με τον πόλεμο της Ρωσίας στην Ουκρανία... Χρησιμοποιώντας τα ίδια στοιχεία (με τον αρθρογράφο της *Financial Times*)... βλέπουμε ότι οι στρατιωτικές δαπάνες στη Δύση διπλασιάστηκαν από το 2000 σε σταθερά αμερικανικά δολάρια. Οι στρατιωτικές δαπάνες σε παγκόσμιο επίπεδο αυξήθηκαν κατά 2,6% το 2020, παρά την ύφεση του Covid-19. Οι δυτικές αμυντικές δαπάνες είχαν ξεπεράσει όλα τα ρεκόρ πριν ξεσπάσει ο πόλεμος στην Ουκρανία (οι ΗΠΑ ξόδεψαν 753 δισεκατομμύρια δολάρια το 2021 για την άμυνα).

Η ίδια η σύγκριση των αμυντικών δαπανών με τις δαπάνες για την Υγεία είναι επίσης παραπλανητική. Η κατάσταση τη δημόσιας Υγείας έχει επιδεινωθεί δραματικά μέσα στα χρόνια της κυριαρχίας του «νεοφιλελευθερισμού» (από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 μέχρι σήμερα) παντού. Η αύξηση των δαπανών, όπου υπήρξε μια τέτοια αύξηση, ευνόησε μόνο την βιομηχανία των φαρμάκων και τα ιδιωτικά (ή ιδιωτικοποιημένα) νοσοκομεία. Στις ΗΠΑ δημόσιο σύστημα Υγείας πρακτικά δεν υπάρχει. Το αποτέλεσμα είναι να έχει την πιο ακριβή υγεία στον κόσμο: η ετήσια κατά κεφαλή δαπάνη για την υγεία είναι διπλάσια από ότι πχ στην Σουηδία, ενώ το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννα (που αντανάκλαει εν μέρει την ποιότητα του συστήματος υγείας) είναι κατά 7 χρόνια μικρότερο.

Όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 3 η κατά κεφαλή δημόσια δαπάνη για την Υγεία στις ΗΠΑ ξεπερνάει τις 10 χιλιάδες δολάρια κάθε χρόνο. Το «Μέρισμα της Ειρήνης» δεν ήταν τίποτα περισσότερο από μια ακόμα επιδότηση προς τη βιομηχανία της Υγείας.



Διάγραμμα 2. Αμυντικές δαπάνες ως πολλαπλάσιο των δαπανών για την Υγεία. Η μπλε γραμμή στο κέντρο αντιστοιχεί σε αμυντικές δαπάνες ίσες με τις δαπάνες για την Υγεία.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία

Ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι σημείο καμής στην πορεία των εξοπλισμών και των στρατιωτικών δαπανών. Όχι γιατί αντιστρέφει μια τάση – αυτή έχει αντιστραφεί ήδη από την εποχή του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας» – αλλά γιατί επιδεινώνει την επικίνδυνη στροφή που εγκαινιάστηκε με τους πολέμους στο Αφγανιστάν και το Ιράκ πριν από δυο δεκαετίες. Και η επιδείνωση αυτή είναι δραματική.

Τον Φεβρουάριο του 2022, λίγες ώρες μόνο μετά τη Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, ο Όλαφ Σολτς, ο σοσιαλδημοκράτης καγκελάριος (πρωθυπουργός) της Γερμανίας ανακοίνωσε, σε μια έκτακτη συνεδρίαση του κοινοβουλίου, την απόφασή της κυβέρνησής του να δημιουργήσει ένα ειδικό ταμείο 100 δις Ευ-

ρώ για την αναβάθμιση του στρατού. Ο Σολτς δεσμεύτηκε ακόμα να αυξήσει μόνιμα τον στρατιωτικό προϋπολογισμό της Γερμανίας έτσι ώστε να καλύπτει σταθερά το 2% του ΑΕΠ – το κατώτατο όριο που έχει θέσει το ΝΑΤΟ.⁹

Στη Γαλλία ο νέος αμυντικός προϋπολογισμός που εγκρίθηκε από την εθνοσυνέλευση τον περασμένο Ιούλιο περιλαμβάνει δαπάνες αξίας 413 δις για την εξαετία 2025-2030, μια αύξηση (ονομαστική) πάνω από 40% σε

σχέση με την προηγούμενη εξαετία. Το 2030 οι αμυντικές δαπάνες θα φτάσουν τα 68 δις σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα, ένα ποσό διπλάσιο από τον πρώτο προϋπολογισμό του Εμμανουέλ Μακρόν του 2018. Ένα μεγάλο μέρος αυτών των χρημάτων θα χρησιμοποιηθεί για την αναβάθμιση του πυρηνικού οπλοστασίου και των αεροπλανοφόρων και υποβρυχίων που τα φέρουν.¹⁰

Η Σουηδία που έχει υποβάλει αίτηση για να γίνει μέλος του ΝΑΤΟ προτίθεται να δαπανήσει σχεδόν 120 δισεκατομμύρια κορώνες (περίπου 11 δις δολάρια) το 2024 για στρατιωτικές δαπάνες, ένα ποσό σχεδόν 30% πάνω από τον φετινό προϋπολογισμό και σχεδόν διπλάσιο από τα 60 δις κορώνες που ξόδευε πριν από μια πενταετία.¹¹



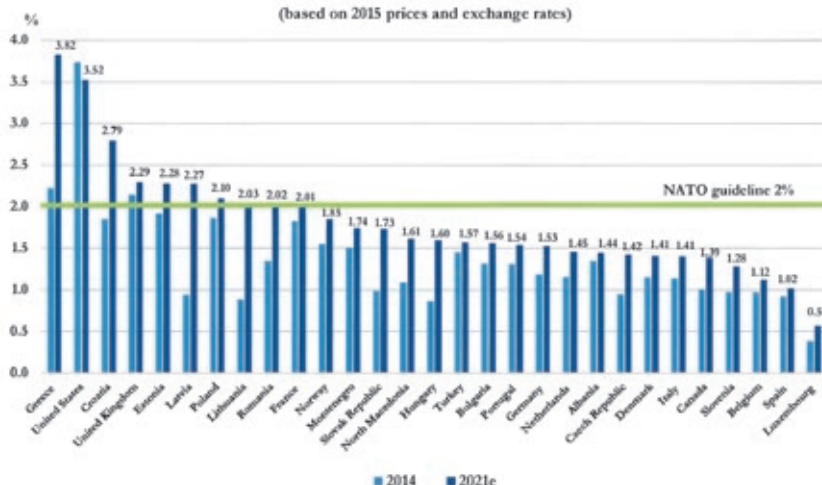
Διάγραμμα 3. Δαπάνες για την Υγεία και δημόσια συμμετοχή. Πηγή ΟΟΣΑ.⁸

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στη Δύση αποδίδουν αυτή την έκρηξη των εξοπλισμών και των αμυντικών δαπανών στην «ξαφνική αφύπνιση» από την επίθεση του Πούτιν στην Ουκρανία. Στην πραγματικότητα, όμως, η επίκληση της «ρωσικής απειλής» δεν είναι παρά μια δικαιολογία για τα δισεκατομμύρια που οι κυβερνήσεις ξοδεύουν ή ετοιμάζονται να ξοδέψουν για τις στρατιωτικές προετοιμασίες. Η νέα απογείωση των αμυντικών δαπανών είχε ξεκινήσει πολύ πριν την ρωσική εισβολή. Το 2021 οι αμυντικές δαπάνες όλων ανεξαιρέτως των χωρών μελών του NATO ήταν πολύ μεγαλύτερες από το 2014, όπως φαίνεται από το διάγραμμα που ακολουθεί.¹² (Διάγραμμα 4)

Όπως έχουμε εξηγήσει πολλές φορές από τις στήλες αυτού του περιοδικού, η Ρωσία μπορεί να είναι ο άμεσος υπεύθυνος για τον πόλεμο που έχει ξεσπάσει στην Ουκρανία, δεν είναι όμως και ο μοναδικός υπεύθυνος. Ο πόλεμος δεν είναι παρά το πιο πρόσφατο επεισόδιο στη μακρά πορεία που ξεκίνησε το 1991 με τη διάλυση της ΕΣΣΔ, μια πορεία λεηλασίας της παλιάς Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Η Δύση περικυκλώνει εδώ και δεκαετίες τη Ρωσία με στρατιωτικές βάσεις, αντιαεροπορικούς πυραύλους και πυρηνικές κεφαλές. Η διαμάχη για την Ουκρανία –που μέχρι το 1991 ήταν μια από τις «Σοβιετικές Δημοκρατίες» της ΕΣΣΔ– δεν ξεκίνησε το 2022. Ξεκίνησε το 2008 όταν ο πρόεδρος Μπους (ο νεότερος) δήλωσε ύστερα από μια επίσκεψη στο Κίεβο ότι οι ΗΠΑ «υποστηρίζουν σθεναρά» την ένταξη της Ουκρανίας και της Γεωργίας στο NATO – παρά τις ρωσικές αντιρρήσεις.¹³

Οι στρατιωτικές βάσεις και οι πύραυλοι Patriot που το NATO και οι ΗΠΑ εγκατέστησαν γύρω από τη Ρωσία κατέληξαν στον πόλεμο αντί να τον αποτρέψουν. Το 2008 ξέσπασε πόλεμος στην Γεωργία. Το 2014 ο Πούτιν απέσπασε, με μια στρατιωτική επιχείρηση, την χερσόνησο της Κριμαίας από την Ουκρανία και την προσάρτησε στη Ρωσία.

Graph 3 : Defence expenditure as a share of GDP (%)
(based on 2015 prices and exchange rates)



Note: Figures for 2021 are estimates.

Διάγραμμα 4. Αμυντικές δαπάνες των χωρών μελών του NATO. Αριστερά, με γαλάζιο χρώμα φαίνονται οι δαπάνες το 2014 ενώ δεξιά, με σκούρο μπλε φαίνονται οι δαπάνες το 2021.

Ο νέος γύρος των εξοπλισμών φέρνει ένα ακόμα σκαλοπάτι πιο κοντά την απειλή μια γενικευμένης σύρραξης ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις. Η Ρωσία παραμένει, παρά την ήττα στον Ψυχρό Πόλεμο, η δεύτερη μεγαλύτερη, μετά τις ΗΠΑ, πυρηνική δύναμη στον πλανήτη. Οικονομικά, όμως, δεν είναι πλέον παρά μια περιφερειακή δύναμη. Και αυτό έχει την αντανάκλασή του και στο στρατιωτικό επίπεδο: το 2021, τη χρονιά που ο Πούτιν προετοίμαζε την εισβολή στην Ουκρανία, ο στρατιωτικός προϋπολογισμός της Ρωσίας ήταν 65 δις δολάρια –12 φορές μικρότερος από τον αμυντικό προϋπολογισμό των 800 δις δολαρίων των ΗΠΑ της ίδιας χρονιάς.

Η Κίνα, αντίθετα, είναι σήμερα πλέον η δεύτερη, μετά τις ΗΠΑ, οικονομική δύναμη στον πλανήτη. Και παρόλο που στρατιωτικά βρίσκεται σήμερα ακόμα πολύ πίσω από τις ΗΠΑ, καλύπτει με μεγάλη ταχύτητα το κενό. Ο αμυντικός προϋπολογισμός της Κίνας πλησίασε τα 300 δις δολάρια το 2021 –και συνεχίζει να ανεβαίνει. Ο πραγματικός στόχος του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας» του Μπους δεν ήταν ούτε να συλλάβει τον Μπιν Λάντεν, τον αρχηγό της Αλ Κάιντα που θεωρείται υπεύθυνος για το τρομοκρατικό χτύπημα της 11 Σεπτεμβρίου του 2001 στις ΗΠΑ, ούτε «να φέρει τη δημο-

κρατία» στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ. Ο πραγματικός στόχος ήταν να δείξει στην ανθρωπότητα ότι οι ΗΠΑ είναι έτοιμες να χρησιμοποιήσουν κάθε μέσο, ακόμα και τον πόλεμο, προκειμένου να υπερασπιστούν την θέση τους στην παγκόσμια σκηνή – να γίνει και ο 21ος αιώνας όπως και ο 20ος «αμερικανικός». Αυτός ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις «νέες» και τις «παλαιότερες» μεγάλες οικονομικές και στρατιωτικές δυνάμεις του πλανήτη είναι η πραγματική πηγή του νέου αγώνα των εξοπλισμών και όχι η «επιθετικότητα του Πούτιν» ή η «απειλή από το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν» όπως γράφουν τα ΜΜΕ.

Ποιος θα πληρώσει τον λογαριασμό;

Το μακρινό 1898 ο Άλφρεντ Τίρπιτς δημιούργησε έναν τεράστιο προπαγανδιστικό μηχανισμό για να πείσει την κοινή γνώμη για την ανάγκη στήριξης του φιλόδοξου εξοπλιστικού του προγράμματος. Με πρωτοβουλία του Υπουργείου Πολεμικού Ναυτικού δημιουργήθηκε ένα γραφείο Τύπου το οποίο έστειλε ταχτικά στους δημοσιογράφους έτοιμα, ανυπόγραφα άρθρα για να τα δημοσιεύσουν σαν δικά τους, οργανώνονταν εκδηλώσεις με ομιλητές γνωστούς πανεπιστημιακούς που υποστήριζαν δημόσια

τα σχέδιά του για τη δημιουργία ενός σύγχρονου πολεμικού στόλου και τα οφέλη που (υποτίθεται) ότι αποκόμιζε ο γερμανικός πληθυσμός από τις αποικίες –το «μέρισμα της αποικιοκρατίας» για να χρησιμοποιήσουμε την σύγχρονη φρασεολογία. Το αποκορύφωμα της προπαγάνδας του Τίρπιτς ήταν η «Λίγκα για το Ναυτικό», μια λέσχη υποστήριξης της νέας πολεμικής μηχανής που κατάφερε στο ξέσπασμα του Μεγάλου Πολέμου να έχει πάνω από ένα εκατομμύριο μέλη.

Σήμερα οι απόγονοι του Τίρπιτς χρησιμοποιούν κύρια τον φόβο για να κερδίσουν την κοινή γνώμη με την πλευρά τους και να δικαιολογήσουν τις θυσίες που φέρνουν τα νέα τους θηριώδη εξοπλιστικά προγράμματα.

«*Δυο ημέρες μετά την επίθεση του Βλαντιμίρ Πουτιν στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022*», γράφει η Financial Times, «ο Άλφονς Μάις, ο αρχηγός των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων δήλωσε ότι *‘ο στρατός είναι γυμνός’... Η Αννέτε Λένινγκ-Έμντεν η επικεφαλής της διεύθυνσης που είναι επιφορτισμένη με την ανάλυση των 100 δις για την αναβάθμιση του στρατιωτικού εξοπλισμού, δήλωσε ότι ο στόχος της είναι μια δραματική ‘αλλαγή κουλτούρας’ για την επιτάχυνση των αγορών*».¹⁴ Οι γερμανικές εφημερίδες είναι γεμάτες από ειδήσεις για την κακή κατάσταση του στρατεύματος, την έλλειψη πυρομαχικών και την γραφειοκρατία που (μαζί με το φιλειρηνικό κίνημα) στέκεται εμπόδιο στην άμυνα του έθνους: «*Μια μοίρα ελικοπτέρων χρειάστηκε να περιμένει εννιά χρόνια για να εγκριθεί η προμήθεια ενός νέου κράνους... που βρίσκεται από το 2013 στη αγορά...*». Το περιοδικό Der Spiegel δημοσίευσε τον Ιούλη μια «απόρρητη έκθεση» που είχε «διαρρεύσει» από την κυβέρνηση σύμφωνα με το οποίο στις στρατιωτικές αποθήκες «υπήρχαν μόνο 20 χιλιάδες βλήματα 155 χιλιοστών» που θα έφταναν, σε περίπτωση πολέμου, μόλις για τρεις ημέρες.

Ο Τίρπιτς κατάφερε το 1898 να πείσει και την κοινή γνώμη και το κοινοβούλιο

για το σχέδιό του. Όταν ξέσπασε τελικά ο πόλεμος η Βρετανία απέκλεισε τον γερμανικό στόλο στην Βαλτική – από όπου δεν κατάφερε να ξαναβγει ποτέ. Το σχέδιο απέτυχε όχι μόνο στο να αποτρέψει τον πόλεμο αλλά και από το να αποτρέψει την ήττα της Γερμανίας σε αυτόν. Αυτός που δικαιώθηκε από την ιστορία ήταν ο Μπέμπελ που αποκαλούσε παράφρονες όσους υποστήριζαν ότι οι εξοπλισμοί θα εξασφάλιζαν την ειρήνη.

Η Ελλάδα του Μητσοτάκη

Η Ελλάδα είναι σύμφωνα με τα στοιχεία του NATO ο πρωταθλητής του νέου αγώνα των εξοπλισμών. Το 2012 οι στρατιωτικές και εξοπλιστικές δαπάνες έφτασαν, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του NATO, στο 3,82% του ΑΕΠ. Οι ΗΠΑ βρίσκονται στη δεύτερη θέση στον σχετικό κατάλογο, με 3,52% ένα σκαλοπάτι κάτω από την Ελλάδα.

Η κυβέρνηση του Μητσοτάκη επικαλείται συνεχώς την «απειλή από την Τουρκία» για να δικαιολογήσει αυτό το όργιο των εξοπλιστικών δαπανών σε μια χώρα όπου η κατά κεφαλή ετήσια δαπάνη για την υγεία (3.015 δολάρια το 2022) βρίσκεται σε τριτοκοσμικά επίπεδα και η κρατική συμμετοχή (1.785 δολάρια) σε αυτές δεν καλύπτει ούτε το 60% από αυτές. Στην πραγματικότητα, όμως, πίσω από τη «νέα αγορά του αιώνα» –τις γαλλικές φρεγάτες, τα γαλλικά Ραφάλ και τα αμερικανικά F35– κρύβεται η ελληνική επιθετικότητα, η φιλοδοξία του ελληνικού καπιταλισμού να μετατραπεί στο ισχυρότερο φυλάκιο της δύσης στην περιοχή των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής και να έχει λόγο για τις εξελίξεις. Ο ανταγωνισμός με την Τουρκία δεν είναι παρά ένας ανταγωνισμός με μια άλλη χώρα της περιφέρειάς μας με παρόμοιες διεκδικήσεις.

Ο πόλεμος είναι βαθιά χαραγμένος στο DNA του σύγχρονου καπιταλισμού. Οι δυο παγκόσμιοι πόλεμοι, το Βιετνάμ, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, η Παλαιστίνη δεν είναι «ατυχήματα της ιστορίας». Είναι τα παραπροϊόντα του ιμπεριαλισμού, του «ανώτατου σταδίου του καπι-

ταλισμού» όπως τον αποκαλεί στον τίτλο του βιβλίου του, γραμμένο μέσα στη φωτιά του πολέμου και της επανάστασης ο Λένιν.

Οι φρεγάτες, τα Ραφάλ και τα F35 φέρνουν τον πόλεμο όχι την ειρήνη. Αν δεν τους σταματήσουμε –από το Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο ως την Ουκρανία και τη Νότια Σινική θάλασσα– είναι βέβαιο ότι θα ζήσουμε και νέες, ακόμα μεγαλύτερες καταστροφές. ■

Σημειώσεις

1. Ο Άλφρεντ Τίρπιτς έγινε Γραμματέας του Πρωσικού Αυτοκρατορικού Γραφείου Πολεμικού Ναυτικού το 1896. Ο αρχικός προϋπολογισμός του προγράμματος ήταν 408 εκατομμύρια μάρκα, ένα τεράστιο ποσό για την εποχή, το οποίο όμως αναθεωρήθηκε προς τα πάνω πολλές φορές μέσα στα επόμενα χρόνια. Ο Κάιζερ τίμησε τον Τίρπιτς με τον τίτλο ευγενείας «φον» μπροστά από το όνομά του ενώ οι ναζι έδωσαν τιμητικά το όνομά του σε ένα από τα μεγαλύτερα πολεμικά τους σκάφη (ο ίδιος ο Τίρπιτς είχε πεθάνει το 1930, πριν την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία).
2. Το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Γερμανίας (SPD) ήταν την εποχή εκείνη το μεγαλύτερο και ισχυρότερο κόμμα τη αριστεράς στον κόσμο. Ανάμεσα στους ιδρυτές του ήταν και ο Φρίντριχ Ένγκελς. Το όνομα «σοσιαλδημοκρατία» δεν είχε την εποχή εκείνη σχέση με αυτό που σημαίνει σήμερα. Τα περισσότερα επαναστατικά κόμματα της εποχής, συμπεριλαμβανομένων των Μπολσεβίκων, ονομάζονταν τότε σοσιαλδημοκρατικά.
3. <https://encyclopedia.1914-1918-online.net/>
4. <https://www.cambridge.org/core/books/fighting-the-peoples-war/interwar/3B841CF0080B55488E25048CAF670A15>
5. <https://www.ft.com/content/689fcff0-ada2-47d2-a576-882cd1af33b4>
6. Στο ίδιο
7. <https://www.ft.com/content/82656deb-ea09-4628-9f31-e0a9826a6a91>. Η Διεθνής Πρωτοβουλία για το Μέρισμα Ειρήνης είναι μια πρωτοβουλία που απευθύνει μια «απλή πρόταση προς την ανθρωπότητα: τη μείωση των στρατιωτικών κατά 2% το χρόνο σε όλες τις χώρες». Την έκκληση έχουν υπογράψει πάνω από 50 νομπελίστες, περισσότεροι από 60 χιλιάδες απλοί άνθρωποι και πάνω από 10 οργανώσεις ειρήνης. Ο Ματέο Σμέρλακ, ο πρόεδρος της πρωτοβουλίας είναι επικεφαλής της ερευνητικής ομάδας για τα μαθηματικά στο ινστιτούτο Max Plank.
8. <https://data.oecd.org/healthres/health-spending.htm>
9. <https://www.dw.com/en/germany-commits-100-billion-to-defense-spending/a-60933724>
10. <https://www.ft.com/content/9d72e855-3a60-4efc-95f6-c3132e76a6f8>
11. <https://www.ft.com/content/d1afa268-a59b-4299-9b27-b8d716819417>
12. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/6/pdf/210611-pr-2021-094-en.pdf
13. <https://www.theguardian.com/world/2008/apr/01/nato-georgia>
14. <https://www.ft.com/content/82db7d15-e5b6-4d33-99a1-25cbf0e8df6e>

Βιβλιοκριτική

Ομοφυλοφιλία, σεξουαλικότητα και η πάλη για την απελευθέρωση

Κώστας Τορπουζίδης

152 σελίδες, 10€

Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο

Οι πρώτες ΛΟΑΤΚΙ+ διαδηλώσεις στη νέα θητεία της ΝΔ είχαν έντονο αντικυβερνητικό χαρακτήρα. Ο Μητσοτάκης είχε αναγκαστεί προεκλογικά να παρουσιαστεί ως προοδευτικός, υποσχόμενος γάμο για όλα τα ζευγάρια. Μια υπόσχεση που φάνηκε πόσο προσηματική ήταν την αμέσως επόμενη των εκλογών. Ολοένα και περισσότερος κόσμος διαπιστώνει ότι για τη δικαίωση του Ζακ Κωστόπουλου, για το σπάσιμο των διακρίσεων, για τις θεσμικές κατακτήσεις και για την υλική βελτίωση της ζωής των ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων, πρέπει να βασιστεί στους αγώνες, στο μαζικό κίνημα και στην πάλη με τα συνδικάτα.

Η νέα έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου, «Ομοφυλοφιλία, σεξουαλικότητα και η πάλη για την απελευθέρωση» του Κώστα Τορπουζίδη, είναι απαραίτητη σε αυτόν τον κόσμο, αλλά και στην Αριστερά που θέλει να συνδεθεί μαζί του και να οργανώσει τις μάχες του ΛΟΑΤΚΙ+ κινήματος ώστε να νικήσουν. Το βιβλίο ξεκινάει με το άρθρο που είχε δημοσιευθεί στο τεύχος 131 αυτού του περιοδικού μετά τη δολοφονία του Ζακ Κωστόπουλου, για το συγκλονιστικό γεγονός που δείχνει τη δολοφονική πλευρά αυτού του συστήματος, αλλά και το πλατύ κίνημα διεκδίκησης για δικαιοσύνη που αναπτύχθηκε.

Η πάλη για την απελευθέρωση χρειάζεται μια ανάλυση πάνω στο πού οφείλεται η καταπίεση με βάση το φύλο και τη

σεξουαλικότητα, ποιος επωφελείται από αυτή και ποια κοινωνική δύναμη μπορεί να τη σπάσει – αυτά ακριβώς είναι τα νήματα που διατρέχουν όλο το βιβλίο. Απαντώντας στα παραπάνω ερωτήματα, ο συγγραφέας δείχνει ενδελεχώς πώς ο έλεγχος και η διάπλωση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας είναι ο θεμέλιος λίθος της εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης από τους καπιταλιστές. Στηριγμένος σε ανθρωπολογικές μελέτες, καθώς και στο πρωτοποριακό έργο του Φ. Ένγκελς «Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους» ο συγγραφέας δείχνει ότι όλες οι ταξικές κοινωνίες παρήγαγαν τη μορφή οικογένειας που τις εξυπηρετούσε οικονομικά και μέσα σε αυτές οι γυναίκες υπέστησαν την «ιστορική ήττα» και βρέθηκαν σε υποδεέστερη θέση.

Η «πυρηνική ετεροφυλόφιλη-μονογαμική οικογένεια», η σημερινή μορφή οργάνωσης της αναπαραγωγής, μαζί με το ιδανικό του ρομαντικού έρωτα, δεν αντικατοπτρίζουν τη «φύση» του ανθρώπου, αλλά πρόκειται για δημιουργήματα του καπιταλισμού, της σημερινής μορφής της ταξικής κοινωνίας. Σαν οικονομική μονάδα, η πυρηνική οικογένεια εξυπηρετεί τον καπιταλισμό τόσο υλικά όσο και ιδεολογικά. Αφενός στην φθηνή αναπαραγωγή της εργατικής τάξης, αφετέρου στην αναπαραγωγή της ιδεολογίας για τους ρόλους των φύλων που με τη σειρά τους συντηρούν αυτό τον μηχανισμό. Εκεί βρίσκεται η ρίζα της σεξιστικής καταπίεσης και της δαιμονοποίησης της ποικιλομορφίας στην ανθρώπινη έκφραση της σεξουαλικότητας και του φύλου.

Έτσι το βιβλίο θέτει μια γερή βάση για να επιχειρηματολογήσει ποια μπορεί να είναι η δύναμη που θα τσακίσει τις σεξιστικές διακρίσεις και μαζί την ομοφοβία και την τρανοφοβία: η εργατική τάξη, ως η μόνη που μπορεί να ανατρέψει



τον καπιταλισμό αλλά και να οργανώσει ολόκληρη την κοινωνία. Με μια συνοπτική και ταυτόχρονα πολύ περιεκτική αφήγηση της γέννησης του σύγχρονου ΛΟΑΤΚΙ+ κινήματος στην εξέγερση του Stonewall και τις διαδηλώσεις τα χρόνια που ακολούθησαν, αλλά και του πλαισίου της, τον παγκόσμιο Μάη του '68, ο συγγραφέας δείχνει τι μπορεί να πετύχει η εργατική τάξη όταν ξεσηκώνεται και ενώνει τις αντιστάσεις. Το «πανηγύρι όλων των καταπιεσμένων» μπορεί να φέρει καθοριστικές αλλαγές στις ζωές των ανθρώπων, από ορατότητα μέχρι και επιστημονικά προχωρήματα. Μπορεί όχι μόνο να σπάσει τη ντουλάπα αλλά το περιθώριο συνολικά.

Κορυφαίο παράδειγμα αποτέλεσε η ρώσικη επανάσταση, το «πανηγύρι» που έφερε την πλήρη αποποινικοποίηση της ομοφυλοφιλίας και έβαλε για πρώτη φορά τα θεμέλια της ουσιαστικής απελευθέρωσης: «Όσον αφορά την ομοφυλοφιλία, το σοδομομομό και διάφορες άλλες μορφές σεξουαλικής ικανοποίησης, οι οποίες θεωρούνται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία

ως προσβολές ενάντια στη δημόσια ηθική, η σοβιετική νομοθεσία τις αντιμετώπιζε ακριβώς όπως κι εκείνες που αποκαλούνται 'φυσιολογικές' συννευρέσεις», έγραφε το 1923 ηγετικό στέλεχος των Μπολσεβίκων. Ο συγγραφέας στη συνέχεια αναφέρει πώς η σταλινική αντεπανάσταση συνέτριψε αυτές τις κατακτήσεις και επέστρεψε στην εξύμνηση και την επιβολή του μοντέλου της πυρηνικής οικογένειας.

Το βιβλίο αποτελεί και έναν χρήσιμο οδηγό για τις αναλύσεις που έχουν διατυπωθεί μέσα στο σύγχρονο ΛΟΑΤΚΙ+ κίνημα σχετικά με την ρίζα της καταπίεσης. Παρουσιάζονται οι πολιτικές ταυτοτήτων και οι συγκεκριμενοποιήσεις τους, η θεωρία των προνομίων και η διαθεματικότητα, καθώς και η κούρη θεωρία για το φύλο. Ο συγγραφέας εντοπίζει την αφετηρία τους και τις συνεισφορές τους στην κατανόηση του φύλου και της σεξουαλικότητας, αλλά και τα αδύναμα σημεία τους, κοινός παρονομαστής των οποίων είναι η απουσία συνολικής ταξικής ανάλυσης. Πάνω σε αυτό, επιχειρηματολογεί ότι ο μαρξισμός παραμένει μια θεωρία ικανή να ενσωματώσει την καινούρια κατανόηση για την ανθρώ-

πινη ποικιλομορφία, ενώ ταυτόχρονα δίνει εξήγηση για την καταπίεση και διέξοδο από αυτή.

Μπαιίνει τέλος στη συζήτηση για την ανθρώπινη φύση, αξιοποιώντας τις μεγάλες συνεισφορές στη συζήτηση αυτή (Ένγκελς, Φρόυντ, Μπάτλερ). Θέτει το ερώτημα: είναι η ομοφυλοφιλία κάτι που πρέπει να εξηγηθεί αν την εντοπίσουμε σε ένα ή περισσότερα γονίδια; Ο συγγραφέας επιμένει ότι όχι μόνο δε χρειάζεται να εξηγήσουμε την ομοφυλοφιλία, αλλά οδηγούμαστε σε δαιμονοποίησή της με οποιαδήποτε τέτοια απόπειρα. Ο άνθρωπος, έχοντας διαμορφώσει τον εαυτό του μέσα από την εργασία, είναι ένα εύπλαστο ον, σωματικά και διανοητικά. Η σεξουαλικότητα και το φύλο δεν είναι βιολογικό πεπρωμένο αλλά μια βιωμένη κατάσταση μέσα από ένα συνεχές φάσμα δυνατοτήτων, που διαμορφώνεται στην διάρκεια της ζωής. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι στην πάλη ενάντια στην καταπίεση, το κίνημα χρειάζεται να αγκαλιάσει άνευ όρων αυτή την ποικιλομορφία και ρευστότητα.

Το βιβλίο κλείνει με την αντικαπιταλιστική πρόταση για ένα κίνημα απελευθέρωσης. Όπως υπογραμμίζει «ένα κίνημα

συνολικής απελευθέρωσης χρειάζεται να αποκαλύπτει και να πολεμάει τις υλικές αιτίες της καταπίεσης και της ομοφοβίας/τρανοφοβίας, θέτοντας συγκεκριμένους στόχους και μέτωπα πάλης. Παλεύοντας για τη συνολική απελευθέρωση, για μια νέα δημοκρατική κοινωνία πολύμορφης έκφρασης του κάθε ατόμου, δυναμώνουμε τις μάχες του σήμερα». Με την αμφισβήτηση της πυρηνικής οικογένειας και των ρόλων, τη διεκδίκηση κοινωνικού κράτους, το τσάκισμα των διακρίσεων και εκφοβισμών στη δουλειά, σταμάτημα της ομοφοβικής/τρανοφοβικής ρητορικής, απομάκρυνση της εκκλησίας από τα σχολεία, καθιέρωση σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης κλπ.

Ο συγγραφέας, αντλώντας εμπνευση από τα μεγάλα μαζικά εργατικά κινήματα που έχουν φέρει νίκες στο ΛΟΑΤΚΙ+ κίνημα ξεκαθαρίζει ότι η ρεαλιστική προοπτική δεν είναι οι πιέσεις για θεσμικές βελτιώσεις, αλλά ένα ανατρεπτικό κίνημα. Ένα κίνημα το οποίο η επαναστατική αριστερά θα ενισχύσει συνδέοντάς το με τις μάχες ενάντια στην καταπίεση κάθε μορφής και, τελικά, με τη μάχη ενάντια στο ίδιο το σύστημα.

Αφροδίτη Φράγκου

Κυκλοφορούν από το μαρξιστικό βιβλιοπωλείο

Πώς παλεύουμε τον σεξισμό

